

**ACTIVITEITENPLAN
GEWONE DWERGVLEERMUIS
IDENBURGLAAN
TE RIJSWIJK**

ACTIVITEITENPLAN
GEWONE DWERGVLEERMUIS
IDENBURGLAAN
TE RIJSWIJK

Colofon

Opdrachtgever: Vidomes
Postbus 390
2600 AJ Delft

Adviesbureau: VanderHelm Milieubeheer B.V.
Nobelsingel 2
2652 XA Berkel en Rodenrijs
010 -249 24 60
info@vdhelm.nl www.vdhelm.nl

Projectfoto's: Dhr. F.V. van der Lans

© **VanderHelm Milieubeheer B.V.**

Projectcode: VIID161788

Verantwoording	Status / versie	Definitief
	Datum	2 oktober 2017
Auteur	Mevr. ing. T. Deugd	
Kwaliteitscontrole	Mevr. ing. K.E. Orie-Vreugdenhil	
Vrijgave	Dhr. ing. A.A. Heijboer	

I N H O U D S O P G A V E

1. INLEIDING.....	5
1.1 AANLEIDING	5
1.2 DOELSTELLING	5
1.3 DESKUNDIGHEID	5
1.4 KWALITEITSBORGING.....	5
1.5 VERANTWOORDING	5
2. PROJECTGEGEVENS EN WERKZAAMHEDEN	6
2.1 PROJECT	6
2.2 PROJECTGEBIED	6
2.3 PROJECTWERKZAAMHEDEN	7
2.4 PLANNING.....	7
3. RESULTATEN VOORGAAND ONDERZOEK.....	8
3.1 METHODE SOORTGERICHT ONDERZOEK	8
3.2 RESULTATEN SOORTGERICHT ONDERZOEK	9
3.3 CONCLUSIE TEN AANZIEN VAN ONTHEFFINGSAANVRAAG	11
4. ONDERBOUWING ONTHEFFINGSAANVRAAG	13
4.1 GEBRUIK VAN VRIJSTELLINGEN OF GEDRAGSCODES	13
4.2 EFFECT OP DE VOORTPLANTINGSPLAATSEN OF RUSTPLAATSEN	14
4.3 EFFECT OP GUNSTIGE STAAT VAN INSTANDHOUDING.....	15
4.4 CUMULATIEVE EFFECTEN.....	16
4.5 ALTERNATIEVE LOCATIE.....	16
4.6 ALTERNATIEVE WERKWIJZE	17
4.7 ALTERNATIEVE PLANNING.....	17
4.8 WETTELIJK BELANG	17
4.9 ZORGVULDIG HANDELEN	17
5. MITIGERENDE EN COMPENSERENDE MAATREGELEN	18
5.1 MITIGERENDE MAATREGELEN	18
5.2 COMPENSERENDE MAATREGELEN	21
5.3 ECOLOGISCH WERKPROTOCOL.....	21
6. ONTHEFFINGSAANVRAAG	22

BIJLAGEN:

1. REGIONALE SITUATIEKAART
2. TEKENINGEN NIEUWBOUW
3. WERKBARE PERIODEN
4. PLANNING WERKZAAMHEDEN
5. SOORTBESCHRIJVING GEWONE DWERGVLEERMUIS
6. WETTELIJKE EN BESTUURLIJKE KADERS NATUURBESCHERMING
7. VELDBEZOEK ALTERNATIEVEN OMGEVING
8. LOCATIES VLEERMUISKASTEN
9. FOTO'S PROJECTGEBIED
10. RAPPORTAGE ECOLOGISCHE QUICKSCAN
11. RAPPORTAGE SOORTGERICHT ONDERZOEK

1. INLEIDING

VanderHelm Milieubeheer B.V. te Berkel en Rodenrijs heeft van Vidomes de opdracht gekregen voor het aanvragen van een ontheffing op de Wet natuurbescherming, ten behoeve van de sloop en nieuwbouw van woningen aan de Idenburglaan te Rijswijk. Het onderhavige activiteitenplan dient als onderbouwing van de ontheffingsaanvraag. In het activiteitenplan wordt een nadere toelichting gegeven op de onderdelen die juridisch of procedureel noodzakelijk zijn voor het beoordelen van de ontheffingsaanvraag door het bevoegd gezag.

1.1 AANLEIDING

De aanleiding tot het aanvragen van de ontheffing en het opstellen van bijbehorend activiteitenplan is het slopen van woningen aan de Idenburglaan te Rijswijk en de aanwezigheid van voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van de gewone dwergvleermuis. Door de werkzaamheden kunnen verbodsbepalingen uit de Wet natuurbescherming worden overtreden.

1.2 DOELSTELLING

Het doel van het aanvragen van de ontheffing en het opstellen van het activiteitenplan is het uitvoeren van de geplande werkzaamheden conform de Wet natuurbescherming, zodat overtreding van verbodsbepalingen wordt voorkomen en schade aan beschermde soorten wordt beperkt en gemitigeerd.

1.3 DESKUNDIGHEID

De medewerkers van de afdeling Ecologie van VanderHelm Milieubeheer B.V. voldoen aan tenminste één van de door het Ministerie van Economische zaken genoemde voorwaarden en zijn daarmee gekwalificeerd als deskundige, zie box 1.

Box 1: Deskundigheid

Het Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie (EL&I) verstaat onder een deskundige een persoon die voor de situatie en soorten ten aanzien waarvan hij of zij gevraagd is te adviseren en/of te begeleiden, aantoonbare ervaring en kennis heeft op het gebied van soortspecifieke ecologie. De ervaring en kennis dient te zijn opgedaan doordat de deskundige:

- op HBO-, dan wel universitair niveau een opleiding heeft genoten met als zwaartepunt (Nederlandse) ecologie; en/of
- op MBO niveau een opleiding heeft afgerond met als zwaartepunt de Wet natuurbescherming, soortenherkenning en zorgvuldig handelen ten opzichte van die soorten; en/of
- als ecoloog werkzaam is voor een ecologisch adviesbureau, zoals een bureau welke is aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus; en/of
- zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenbescherming en is aangesloten bij en werkzaam voor de daarvoor in Nederland bestaande organisaties (zoals de Zoogdierverseniging, RAVON, Stichting Das en Boom, Vogelbescherming Nederland, Vlinderstichting, Natuurhistorisch Genootschap, KNNV, NJN, IVN, EIS Nederland, FLORON, SOVON, STONE, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, De Landschappen en Stichting Beheer Natuur en Landelijk gebied); en/of
- zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenmonitoring en/of soortenbescherming.

1.4 KWALITEITSBORGING

VanderHelm Milieubeheer B.V. is lid van het 'Netwerk Groene Bureaus (NGB) - Brancheorganisatie voor kwaliteitsbevordering en belangenbehartiging'. De werkzaamheden die door VanderHelm Milieubeheer B.V. worden uitgevoerd zijn gebaseerd op het door de NGB vastgestelde gedragscode (versie juni 2008, aangevuld in februari 2010).

VanderHelm Milieubeheer B.V. is VCA** (versie 2008/05) gecertificeerd.

Onderhavig project is uitgevoerd in overeenstemming met het kwaliteitssysteem van VanderHelm Milieubeheer B.V.

1.5 VERANTWOORDING

VanderHelm Milieubeheer B.V. is een onafhankelijk adviesbureau en verklaart hierbij geen financiële of juridische belangen te hebben bij de uitkomst van het opgestelde document.

2. PROJECTGEGEVENS EN WERKZAAMHEDEN

2.1 PROJECT

Het voornemen is de woningen aan de Idenburglaan te Rijswijk in 2018 te slopen, waarna nieuwbouwwoningen worden gerealiseerd op dezelfde locatie.

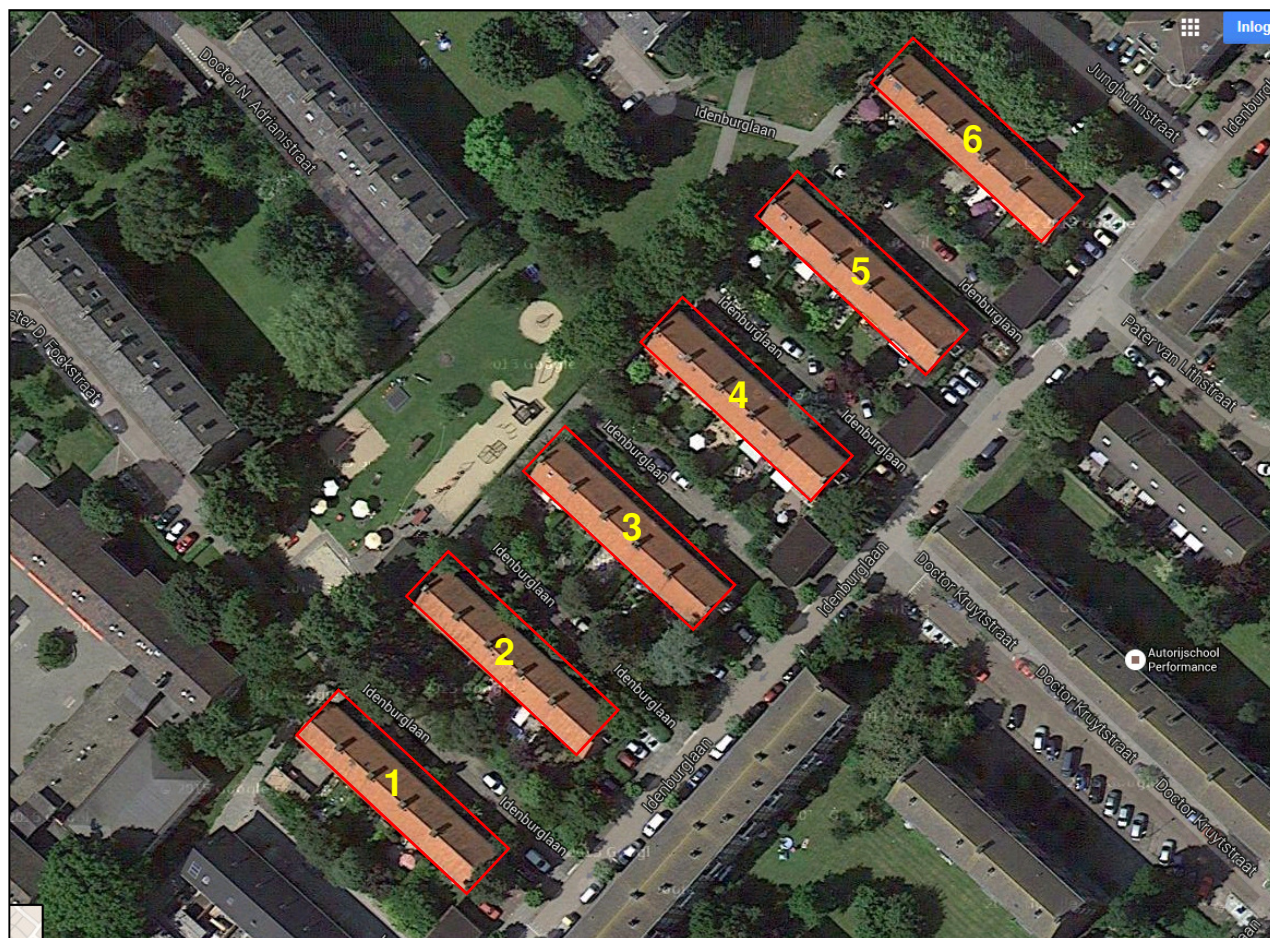
2.2 PROJECTGEBIED

Het projectgebied is gelegen langs de Idenburglaan te Rijswijk. Het projectgebied bestaat uit 30 eengezinswoningen, verdeeld over 6 woonblokken (zie afbeelding 1). Elk woonblok bestaat uit vijf woningen. Het projectgebied is gelegen in het centrum van de gemeente Rijswijk. De omgeving van het projectgebied bestaat uit woonwijken en is omringd door enkele parken zoals park Overvoorde, Julianapark en Park te Werve.

De begrenzing van het projectgebied wordt weergegeven in afbeelding 1 en voor de regionale ligging wordt verwezen naar bijlage 1. Voor een fotografische weergave van het projectgebied wordt verwezen naar bijlage 9.

Tabel 1: Gegevens projectgebied

Projectgebied:	Idenburglaan
Straat:	Idenburglaan
Plaats:	Rijswijk
Gemeente:	Rijswijk
Provincie:	Zuid-Holland
Kilometerhok (Rijksdriehoekscoördinaten):	X: 82, Y: 451

Afbeelding 1: Begrenzing van het projectgebied aangegeven met een rode lijn en volgorde woonblokken in geel (Bron: google maps).

2.3 PROJECTWERKZAAMHEDEN

In 2018 worden in het projectgebied nieuwe eengezinswoningen gerealiseerd. Hiervoor worden 30 reeds bestaande woningen gesloopt en omringend groen verwijderd, waarna nieuwbouw op deze locatie plaatsvindt. Er worden 42 nieuwe woningen gebouwd. In bijlage 2 zijn tekeningen van de nieuwbouw opgenomen.

2.4 PLANNING

Met de uitvoering van de werkzaamheden wordt rekening gehouden met de kwetsbare perioden van de aanwezige (beschermde) diersoorten. Gezorgd wordt dat de woningen tijdig ongeschikt gemaakt worden, wanneer de vleermuizen geen gebruik maken van de woningen als verblijfplaats. De sloop van de woningen staat in concept gepland vanaf half mei 2018 tot en met september 2018. De nieuwbouw wordt gerealiseerd tussen oktober 2018 tot en met september 2019. Een concrete uitwerking van de conceptplanning is weergegeven in bijlage 4.

3. RESULTATEN VOORGAAND ONDERZOEK

Door VanderHelm Milieubeheer is in het projectgebied een ecologische quickscan (VanderHelm Milieubeheer B.V., 2016, kenmerk VIID160688) en een soortgericht onderzoek naar vleermuizen, gierzwaluwen en huismussen (VanderHelm Milieubeheer B.V., 2016, kenmerk VIID160688) uitgevoerd. Uit deze onderzoeken is gebleken dat rekening gehouden dient te worden met vleermuizen en algemene broedvogels. Nesten en rustplaatsen van de gierzwaluw en de huismus zijn uitgesloten op basis van het soortgericht onderzoek. In dit hoofdstuk worden de methode in paragraaf 3.1 en de resultaten in paragraaf 3.2 van het soortgericht onderzoek naar vleermuizen weergegeven.

3.1 METHODE SOORTGERICHT ONDERZOEK

In 2016 is door VanderHelm Milieubeheer een soortgericht onderzoek naar vleermuizen (kenmerk VIID160688) uitgevoerd. Het onderzoek naar verblijfplaatsen van vleermuizen is gebaseerd op de ethische code van het Netwerk Groene Bureaus - Branchevereniging voor kwaliteitsbevordering en belangenbehartiging (juni 2008 en februari 2010) en is uitgevoerd conform het vleermuisprotocol 2013 (versie 27 maart 2013).

In het projectgebied werden naar aanleiding van de quickscan de gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis en de laatvlieger verwacht. Ten behoeve van het vaststellen dan wel uitsluiten van zomer-, kraam-, paar- en winterverblijfplaatsen van deze soorten is de volgende werkwijze gehanteerd.

Zomerverblijfplaatsen en Kraamverblijfplaatsen

In de periode van 15 mei tot en met 15 juli 2016 zijn drie veldbezoeken uitgevoerd ten behoeve van het vaststellen dan wel uitsluiten van zomerverblijf- en kraamverblijfplaatsen. Hierbij zijn tussen het eerste en het laatste bezoek minimaal 30 dagen gelegen. Twee bezoeken zijn uitgevoerd in de avond om uitvliegende vleermuizen vast te stellen en om conform het vleermuisprotocol voor de laatvlieger te werken. Het andere bezoek is uitgevoerd in de ochtend om zwermende en/of invliegende vleermuizen rond het gebouw vast te stellen. Een uitvliegend of invliegend dier wijst op de aanwezigheid van een voortplantings- of rustplaats in het gebouw.

Paarverblijfplaatsen

Ten behoeve van het vaststellen van de aanwezigheid van paarverblijfplaatsen zijn vanaf 15 augustus tot 1 oktober drie bezoeken in de avond/nacht uitgevoerd. Hierbij zijn tussen het eerste en het laatste bezoek minimaal 30 dagen gelegen. Er is gelet op baltsende dieren. Een sociaal roepend of baltsend dier in of rondom een gebouw wijst op de aanwezigheid van een paarverblijfplaats.

Winterverblijfplaatsen

Om de aanwezigheid van massa winterverblijfplaatsen vast te stellen moet tussen 1 augustus en 1 september één veldbezoek plaatsvinden. Dit bezoek is tegelijk met het bezoek ten behoeve van het vaststellen van de aanwezigheid van paarverblijfplaatsen op d.d. 29 augustus 2016 uitgevoerd. Ten tijde van het bezoek is rond middernacht bekeken of zwermende vleermuizen aanwezig zijn. Zwermende vleermuizen wijzen op de aanwezigheid van een massa winterverblijfplaats.

Algemeen

De bezoeken zijn met behulp van een batdetector (Petersson D240X) en zaklampen uitgevoerd, zodat zowel zicht- en geluidswaarnemingen gedaan konden worden. Daarnaast is gebruik gemaakt van de opnamefunctie op de batdetector om waarnemingen terug te luisteren en te analyseren met behulp van het programma BatSound. Alle bezoeken zijn in verband met de veiligheid en grootte van het projectgebied uitgevoerd met een team van twee personen. De inventarisaties zijn uitgevoerd bij goede weersomstandigheden (droog en windkracht < 4 Bft).

Verblijfplaatsen in andere openingen in het projectgebied (potentieel geschikte verblijfplaatsen) zijn op basis van de geleverde onderzoeksinspanning, nadat tijdens zes veldbezoeken geen activiteit van vleermuizen is waargenomen, uitgesloten.

In tabel 2 is een overzicht opgenomen van de uitgevoerde veldbezoeken. In tabel 3 zijn de weersomstandigheden op de dag van uitvoering weergegeven.

Tabel 2: Uitgevoerd veldbezoek

Datum	Activiteit	Soortgroep	Tijdstip (begin - einde)	Uitvoerende(n)
25-05-2016	Ochtendbezoek	Vleermuizen	03:32 - 05:32	J. Keijzer, W. den Boer
13-06-2016	Avondbezoek	Vleermuizen	21:00 - 00:01	J. Keijzer, F.V. van der Lans
13-07-2016	Avondbezoek	Vleermuizen	21.00 - 23.55	J. Keijzer, R. Notenboom
18-08-2016	Ochtendbezoek	Vleermuizen	00:30 - 02:30	J. Keijzer, J. Bernds
29-08-2016	Avondbezoek	Vleermuizen	22.15 - 0.15	J. Keijzer, M. Loeve
12-09-2016	Avondbezoek	Vleermuizen	21.30 - 23.30	J. Keijzer, M. Loeve

Tabel 3: Weersomstandigheden*

Datum	Temperatuur (°C)		Overheersende windrichting –kracht (Bft)	Bewolking	Neerslag (mm)
	Min.	Max.			
25-05-2016	7,9	14,4	WNW - 2	Geheel bewolkt	0,6**
13-06-2016	14,6	18,1	WZW - 3	Geheel bewolkt	2,5**
13-07-2016	11,6	19,0	NW - 3	Half tot zwaar bewolkt	0,3**
18-08-2016	10,4	24,6	NO - 2	Vrijwel onbewolkt	0,0
29-08-2016	11,9	21,1	NW - 4	Zwaar bewolkt	0,3**
12-09-2016	18,2	27,9	ZO - 3	Geheel bewolkt	0,4**

* Weersomstandigheden dichtstbijzijnde weerstation (Hoek van Holland. Bron: KNMI)

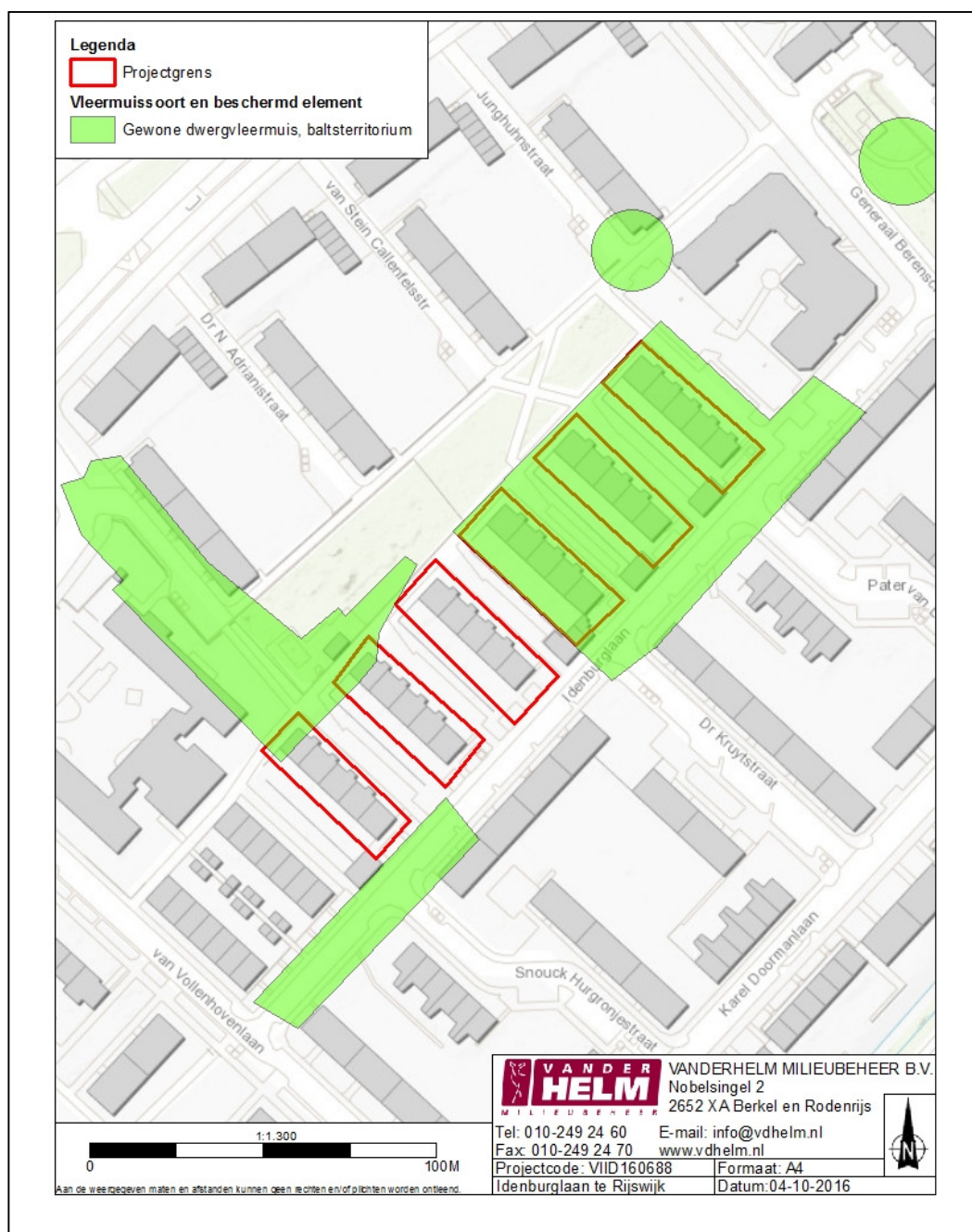
** Op het moment van het veldbezoek was het droog

Op het moment van het veldbezoek was de windkracht < 4 Bft

3.2 RESULTATEN SOORTGERICHT ONDERZOEK

In het projectgebied zijn diverse verblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis vastgesteld. Deze zijn weergegeven in afbeelding 2.

Bij de woningen was tijdens het onderzoek alleen sprake van baltzende dieren. Gezien het feit dat geen in- of uitvliegende vleermuizen zijn waargenomen, tijdens drie gerichte veldbezoeken naar paarverblijfplaatsen, is de exacte locatie van de paarverblijfplaatsen in de woningen niet vastgesteld.

Afbeelding 2: Overzicht beschermde elementen gewone dwergvleermuis in projectgebied

Zomer- en kraamverblijfplaatsen

Tijdens de veldbezoeken op 25 mei 2016, 13 juni 2016 en 13 juli 2016 ten behoeve van het vaststellen of uitsluiten van zomer- en of kraamverblijven zijn geen zwermende, invliegende of uitvliegende vleermuizen waargenomen ter plaatse van de gebouwen. Derhalve wordt geconcludeerd dat geen zomer- en/of kraamverblijfplaatsen van de ruige dwergvleermuis, gewone dwergvleermuis en laatvlieger aanwezig zijn.

Paarverblijfplaatsen

Tijdens de veldbezoeken ten behoeve van het vaststellen of uitsluiten van paarverblijven op d.d. 18-08-2016, 29-08-2016 en 12-09-2016 zijn baltsende dieren waargenomen die binding hadden met de gebouwen in het projectgebied. In totaal zijn er twee baltsterritoria in de directe omgeving van het projectgebied aanwezig, waarvan niet uitgesloten kan worden dat deze in het projectgebied aanwezig zijn. De territoria grenzen aan meerdere gevels in het projectgebied. De gewone dwergvleermuizen zijn vliegend met baltsroep waargenomen. Gezien het feit dat geen in- of uitvliegende vleermuizen zijn waargenomen, tijdens drie gerichte veldbezoeken naar paarverblijfplaatsen, is de exacte locatie van de paarverblijfplaatsen in de woningen niet vastgesteld. Voornamelijk de kopgevels zijn interessant, omdat de gewone dwergvleermuizen daar het vaakst langs vliegen. De verwachting is dat de paarverblijfplaatsen aanwezig zijn onder de dakpannen of in de nok.

Winterverblijfplaatsen

Tijdens het veldbezoek rond middernacht in augustus (d.d. 29-08-2016) ten behoeve van het vaststellen of uitsluiten van massa winterverblijfplaatsen zijn geen zwermende, invliegende of uitvliegende vleermuizen waargenomen ter plaatse van en rondom het gebouw. Derhalve kan worden geconcludeerd dat er geen massa winterverblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis aanwezig zijn in het gebouw. Echter, het kan niet worden uitgesloten dat een winterverblijfplaats van een enkel individu aanwezig is. Het is echter wel aannemelijk dat een groot aantal van de aanwezige mannetjes alleen in het paarseizoen in de woningen verblijft en in de winter naar een massa winterverblijfplaats trekt. Een massa winterverblijfplaats is in het projectgebied uitgesloten.

Overige waarnemingen

Tijdens het onderzoek zijn tweemaal een overvliegende rosse vleermuis en eenmaal een overvliegende ruige dwergvleermuis waargenomen. Deze dieren hebben geen binding met het gebied. In de omgeving van het projectgebied zijn enkele baltsende gewone dwergvleermuizen waargenomen. Er zijn baltsende gewone dwergvleermuizen waargenomen direct buiten het projectgebied, zoals aan de Junghuhnstraat en de Generaal Berenschotlaan. Deze territoria bevinden zich ruim buiten de invloedssfeer van de werkzaamheden. De tuinen van het projectgebied zijn geschikt als foerageergebied voor vleermuizen. De bomen en tuinen in de directe omgeving zijn echter ook geschikt als foerageergebied. De omgeving biedt hierin voldoende alternatieven. Belangrijk foerageergebied voor rosse vleermuizen, ruige dwergvleermuizen, gewone dwergvleermuizen en watervleermuizen bevindt zich aan de overkant van de Generaal Spoorlaan, in het Rijswijkse bos en Ter Werve. Binnen het projectgebied zijn geen lijnvormige structuren aanwezig die kunnen dienen als vliegroute.

3.3 CONCLUSIE TEN AANZIEN VAN ONTHEFFINGSAANVRAAG

Op basis van het soortgericht onderzoek is geconcludeerd dat door de geplande werkzaamheden in het projectgebied artikel 3.5 van de Wet natuurbescherming kan worden overtreden voor:

- twee paar- en mogelijk individuele winterverblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis (bijlage IV, onderdeel a, bij de Habitatrichtlijn).

De relevante verbodsbepalingen van artikel 3.5 van de Wet natuurbescherming zijn hieronder beschreven.

Artikel 3.5 van de Wet Natuurbescherming

Lid 1: Het is verboden in het wild levende dieren van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel a, bij de Habitatrichtlijn, bijlage II bij het Verdrag van Bern of bijlage I bij het Verdrag van Bonn, in hun natuurlijk verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen.

Door de sloopwerkzaamheden kunnen exemplaren van de gewone dwergvleermuis worden gedood wanneer deze aanwezig zijn in de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen ten tijde van de werkzaamheden.

Lid 2: Het is verboden dieren als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te verstoren.

Door de werkzaamheden kunnen exemplaren van de gewone dwergvleermuis worden verstoord als deze aanwezig zijn in de voortplantingsplaats of rustplaats ten tijde van de werkzaamheden. Daarnaast worden vleermuizen verstoord als verblijfplaatsen ongeschikt gemaakt worden en exemplaren en alternatief moeten zoeken.

Lid 4: Het is verboden de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in het eerste lid te beschadigen of te vernielen.

Door de werkzaamheden kunnen voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van de gewone dwergvleermuis worden beschadigd of vernield. Verstoring tijdens gevoelige perioden of het ontbreken van voldoende alternatieven kunnen leiden tot het beschadigen of vernielen van voortplantingsplaatsen of rustplaatsen.

4. ONDERBOUWING ONTHEFFINGSAANVRAAG

In dit hoofdstuk wordt een onderbouwing gegeven van de ontheffingsaanvraag. In 4.1 wordt weergegeven wat de mogelijkheden zijn voor het verkrijgen van vrijstelling of het werken onder een gedragscode. In 4.2 en 4.3 worden de effecten van de werkzaamheden op de aanwezige voortplantingsplaatsen en rustplaatsen van de gewone dwergvleermuis beschreven en het effect hiervan op de gunstige staat van instandhouding. Vervolgens wordt gekeken naar cumulatieve effecten, alternatieve mogelijkheden voor het project en het wettelijk belang van de werkzaamheden.

4.1 GEBRUIK VAN VRIJSTELLINGEN OF GEDRAGSCODES

De gewone dwergvleermuis is een beschermde inheemse diersoort die is opgenomen in bijlage IV, onderdeel a, bij de Habitatrichtlijn. Het opzettelijk doden en opzettelijk verstoren van de gewone dwergvleermuis betreffen overtredingen van artikel 3.5, Lid 1, en artikel 3.5, Lid 2, van de Wet natuurbescherming. Het beschadigen en vernielen van voortplantingsplaatsen en rustplaatsen van de gewone dwergvleermuis betreft een overtreding van artikel 3.5, Lid 4, van de Wet natuurbescherming.

Gedragscode

De werkzaamheden, het slopen van woningen, vallen onder de noemer 'ruimtelijke ontwikkeling en inrichting'. Voor zowel Europees als Nationaal beschermde soorten geldt dat werkzaamheden in het kader van 'ruimtelijke ontwikkeling en inrichting' uitgevoerd kunnen worden volgens een door Onze Minister goedgekeurde gedragscode, mits de functionaliteit van de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van de soorten behouden blijft en een gedragscode voor de betreffende soort beschikbaar is. Voor vleermuizen is een dergelijke gedragscode (nog) niet beschikbaar. Derhalve kunnen de werkzaamheden, met betrekking tot de aanwezigheid van vleermuizen, niet onder een gedragscode worden uitgevoerd.

Als de verbodsbepalingen uit artikel 3.5 van de Wet natuurbescherming worden overtreden dient, bij werkzaamheden die in het kader van ruimtelijke ontwikkeling en inrichting worden uitgevoerd, voor soorten die zijn opgenomen in bijlage IV, onderdeel a, van de Habitatrichtlijn, altijd een ontheffing te worden aangevraagd voor overtreding van de betreffende verbodsbepalingen.

Vrijstelling

Middels een vrijstellingsregeling kan in het kader van ruimtelijke inrichting en ontwikkeling vrijstelling verleend worden voor Nationaal beschermde diersoorten (algemene en laag beschermde kleine grondgebonden zoogdieren en amfibieën). Derhalve hoeft voor deze soorten geen ontheffing te worden aangevraagd. Voor deze soorten blijft wel de algemene zorgplicht van kracht. Per provincie wordt een vrijstellingslijst opgesteld. Elke provincie kan ervoor kiezen om verschillende soorten vrij te stellen. In het projectgebied komen geen Nationaal beschermde diersoorten voor die niet zijn vrijgesteld door de Provincie Zuid-Holland. Derhalve kunnen de werkzaamheden, met betrekking tot de aanwezigheid van Nationaal beschermde soorten, worden uitgevoerd onder de vrijstellingsregeling. Voor deze soorten moet alleen rekening gehouden worden met de zorgplicht.

Vogels

Uit de uitgevoerde quickscan (VanderHelm Milieubeheer B.V., 2016, kenmerk VIID160688) is gebleken dat de woningen in het projectgebied mogelijkheden bieden voor nesten van de gierzwaluw. Aanwezigheid van deze soort is uitgesloten op basis van soortgericht onderzoek. Nesten van de huismus zijn op voorhand uitgesloten, omdat geen geschikte broedlocaties voor huismussen aanwezig zijn. Onder de dakpannen zijn vogelwerende roosters aangebracht, waardoor huismussen niet onder de dakpannen kunnen broeden.

Uit de uitgevoerde quickscan (VanderHelm Milieubeheer B.V., 2016, kenmerk VIID160688) is gebleken dat de woningen in het projectgebied mogelijkheden bieden voor nesten van de koolmees, pimpelmees, boomkruiper en de spreeuw. Dit zijn vogels die zijn opgenomen in categorie 5. Bij categorie 5 soorten geldt dat indien er voldoende alternatieven aanwezig zijn, de nesten niet jaarond beschermd zijn. Naar aanleiding van het onderzoek is geconcludeerd dat er voldoende alternatieve broedlocaties voor deze soorten in de omgeving aanwezig zijn. Derhalve hoeft voor deze soorten geen ontheffing aangevraagd te worden.

Er worden niet- jaarrond beschermde nesten verwacht van soorten die in bomen en struiken broeden. Hierbij dient te worden gedacht aan soorten als de merel, tjiftjaf, zwartkop, houtduif en de vink. De nesten van deze soorten zijn beschermd zolang ze in gebruik zijn om te broeden. De bescherming van deze nesten is geregeld middels Artikel 3.1 van de Wet natuurbescherming. De periode dat er de meeste kans is op verstoring van niet- jaarrond beschermde nesten ligt in het voorjaar en de zomer. Als er in deze gevoelige periode wordt gewerkt moet rekening worden gehouden met broedvogels en moeten eventueel maatregelen worden uitgevoerd om verstoring te voorkomen.

In het projectgebied broeden mogelijk algemene broedvogels. In het kader van ruimtelijk ontwikkeling en inrichting dient bij het overtreding verbodsbepalingen van de Wet natuurbescherming een ontheffing te worden aangevraagd. Het verstoren van broedvogels betreft een overtreding van artikel 3.1 van de Wet natuurbescherming. De verbodsbepalingen van de Wet natuurbescherming zijn opgenomen in box 2.

Om te voorkomen dat broedvogels tijdens de werkzaamheden worden verstoord wordt voorafgaand aan de werkzaamheden een broedvogelinspectie uitgevoerd. Als werkzaamheden tijdens het broedseizoen uitgevoerd moeten worden dan worden de potentiële broedlocaties in deze woningen ongeschikt gemaakt voor vogels om in te broeden. Daarnaast wordt bij (potentiële) broedlocaties in bomen en struiken gekeken of een gepaste afstand genomen kan worden, of dat de locatie ongeschikt moet worden gemaakt door bijvoorbeeld een vogelnet of snoeien. Door voorafgaand maatregelen te treffen wordt geen ontheffing aangevraagd voor algemene broedvogels.

Box 2: verbodsbepalingen artikel 3.1 en artikel 3.5 van de Wet natuurbescherming

Artikel 3.1 van de Wet natuurbescherming

- Lid 1: Het is verboden opzettelijk van nature in Nederland in het wild levende vogels van soorten als bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn te doden of te vangen.
- Lid 2: Het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen.
- Lid 3: Het is verboden eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te rapen en deze onder zich te hebben.
- Lid 4: Het is verboden vogels als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te storen.
- Lid 5: Het verbod, bedoeld in het vierde lid, is niet van toepassing indien de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort.

Artikel 3.5 van de Wet natuurbescherming

- Lid 1: Het is verboden in het wild levende dieren van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel a, bij de Habitatrichtlijn, bijlage II bij het Verdrag van Bern of bijlage I bij het Verdrag van Bonn, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen.
- Lid 2: Het is verboden dieren als bedoeld in het eerste lid in de natuur opzettelijk te verstoren.
- Lid 3: Het is verboden eieren van dieren als bedoeld in het eerste lid in de natuur opzettelijk te vernielen of te rapen.
- Lid 4: Het is verboden de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in het eerste lid te beschadigen of te vernielen.
- Lid 5: Het is verboden planten van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel b, bij de Habitatrichtlijn of bijlage I bij het Verdrag van Bern, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen.

4.2 EFFECT OP DE VOORTPLANTINGSPLAATSEN OF RUSTPLAATSEN

Door de werkzaamheden gaan twee paarverblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis verloren. Het is niet uitgesloten dat deze voortplantings- of rustplaatsen tevens in gebruik zijn tijdens de winterperiode, door individuele exemplaren van de soort. Vanwege het verlies van deze verblijfplaatsen dienen alternatieve verblijfplaatsen te worden aangeboden. Door deze alternatieven op korte afstand van de huidige verblijfplaatsen aan te bieden en rekening te houden met voldoende gewenningstijd is het aannemelijk dat de alternatieve verblijfplaatsen worden ontdekt en in gebruik genomen door exemplaren van de gewone dwergvleermuis.

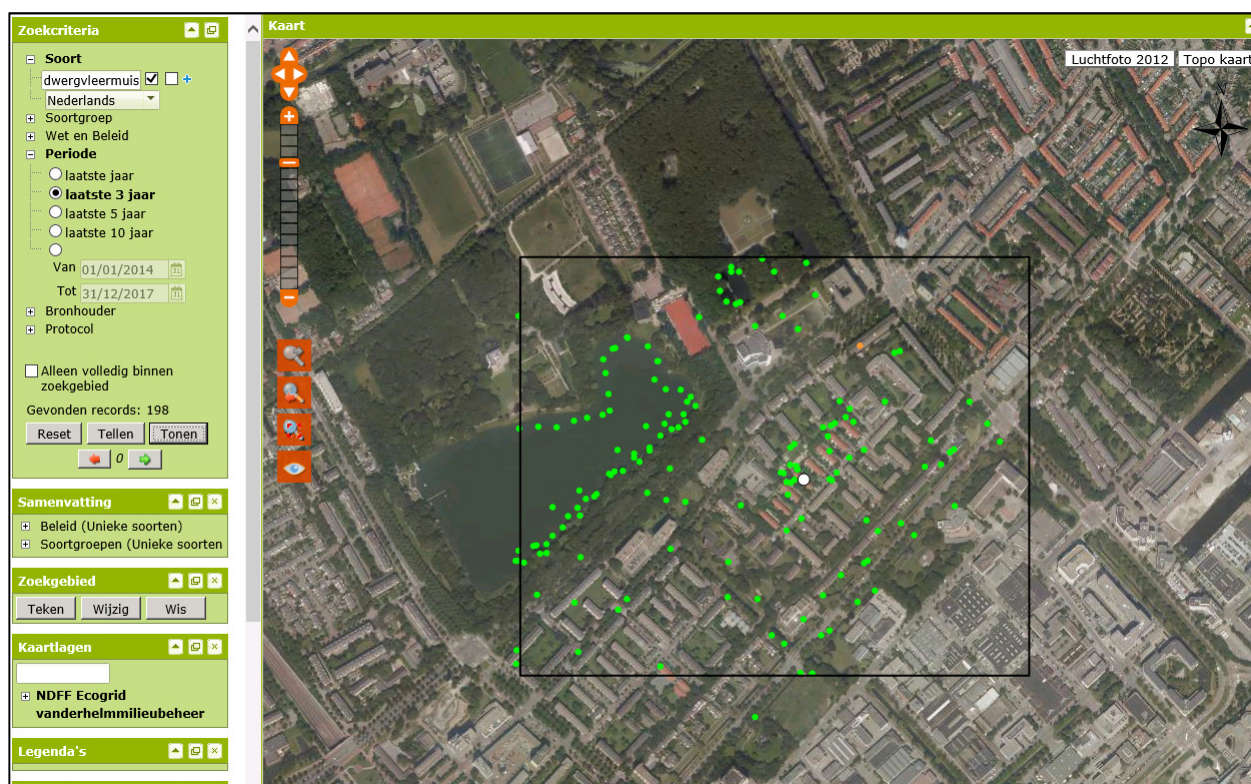
Na het uitvoeren van een veldbezoek is geconcludeerd dat in de directe omgeving van het projectgebied voldoende alternatieve paar- en winterverblijfplaatsen aanwezig zijn, waar de exemplaren van de soort naar kunnen uitwijken tijdens de werkzaamheden. Aanvullend worden tijdelijke alternatieve verblijfplaatsen aangeboden in de vorm van vleermuiskasten. In de toekomstige situatie worden geschikte permanente alternatieve verblijfplaatsen gerealiseerd.

4.3 EFFECT OP GUNSTIGE STAAT VAN INSTANDHOUDING

Om het effect op de gunstige staat van instandhouding van de gewone dwergvleermuis te beoordelen wordt het volgende toetsingscriterium gehanteerd:

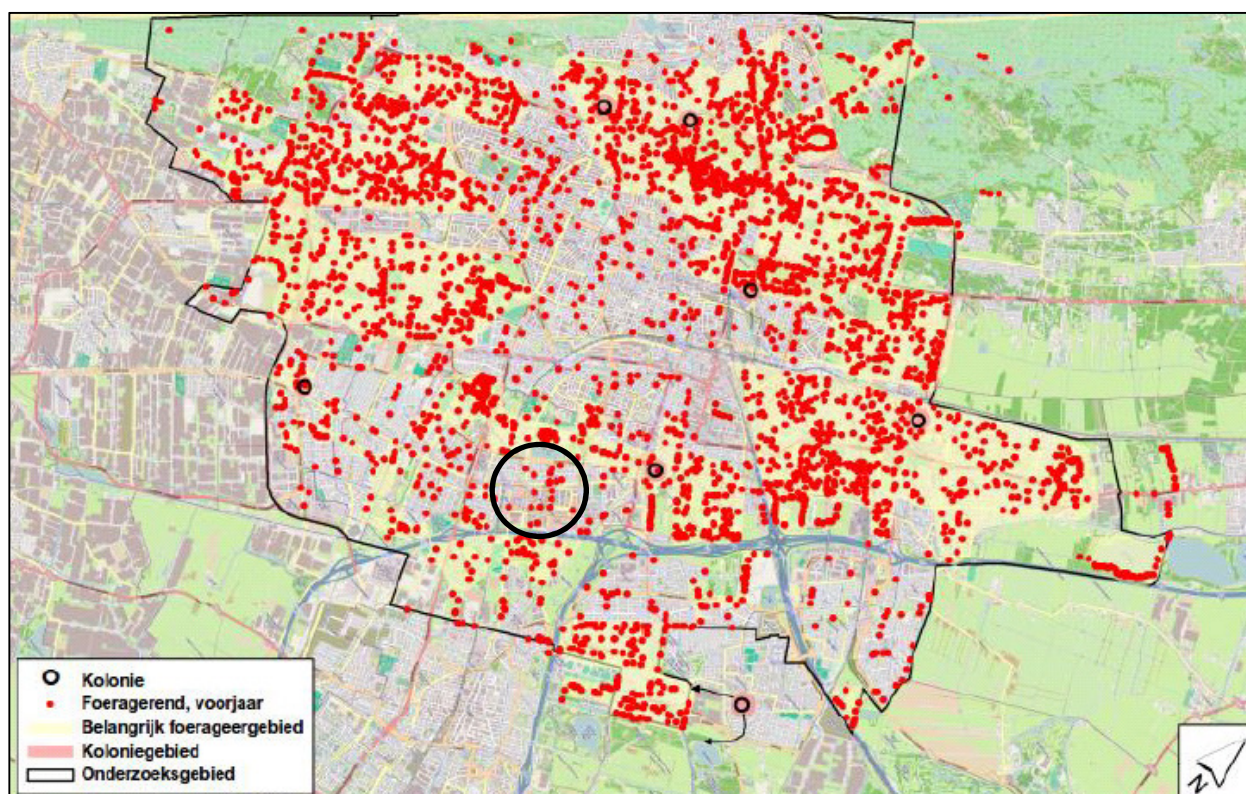
- Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn: “Er wordt geen afbreuk gedaan aan het streven de populaties van de betrokken soort in hun natuurlijk verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan”.

Er zijn geen complete recente onderzoeksgegevens bekend over de lokale populatie van de gewone dwergvleermuis. In afbeelding 3 is een uitdraai uit het NDFF opgenomen voor wat betreft waarnemingen van de gewone dwergvleermuis in de afgelopen drie jaar. Hierop is te zien dat een aantal waarnemingen zijn gedaan in en in de omgeving van het projectgebied. In de nabijgelegen parken en de bomenrijen langs het projectgebied zijn de afgelopen jaren meerdere waarnemingen van de soort gedaan.

Afbeelding 3: Uitdraai NDFF voor de gewone dwergvleermuis in de afgelopen drie jaar in het projectgebied in de directe omgeving

Door de Zoogdiervereniging is in Den Haag een inventarisatie naar vleermuizen uitgevoerd (Mosterd, K., Zoogdierenwerkgroep Zuid-Holland, 2012). Dit rapport is echter wel van 2012 en hiermee enigszins verouderd. Het geeft echter wel een beeld van de metapopulaties en functionele onderdelen van het leefgebied van de gewone dwergvleermuis in en in de omgeving van het projectgebied. De verspreidingskaart van het onderzoek naar paarverblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis is weergegeven in afbeelding 4.

Afbeelding 4: verspreidingskaart gewone dwergvleermuis in het voorjaar, omgeving projectgebied is gelegen binnen de zwarte cirkel (K. Mosterd, Zoogdiervereniging, 2012).

Op de verspreidingskaart is te zien dat de gewone dwergvleermuis algemeen voorkomt in de omgeving van het projectgebied. Dit geeft onder andere aan dat er veel geschikte verblijfplaatsen voor vleermuizen in de omgeving aanwezig zijn. Doordat er daarnaast voldoende mitigerende maatregelen worden getroffen is er geen sprake van een effect op de gunstige staat van instandhouding van de gewone dwergvleermuis.

Op basis van voorgaand onderzoek wordt geen negatief effect op de gunstige staat van instandhouding van de gewone dwergvleermuis verwacht. In de omgeving zijn veel waarnemingen van de soort bekend, wat wijst op de aanwezigheid van meerdere alternatieven in de omgeving. Door de werkzaamheden gaan slechts twee verblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis (tijdelijk) verloren. In de permanente situatie worden voldoende definitieve verblijfplaatsen gerealiseerd, wat bijdraagt aan de instandhouding van de soort in de omgeving.

4.4 CUMULATIEVE EFFECTEN

In de omgeving worden de komende jaren meerdere ontwikkelingen uitgevoerd. Diverse woningblokken in de omgeving zijn eigendom van RijswijkWonen. De invulling van de ontwikkeling is echter nog niet bekend. Door RijswijkWonen is aangegeven dat een groot aantal blokken behouden blijft, maar dat het nog niet zeker is welke dit zijn. Mogelijke cumulatieve effecten worden voorkomen doordat voldoende alternatieve tijdelijke verblijfplaatsen zijn gerealiseerd, voldoende alternatieven in de omgeving aanwezig zijn en doordat in de nieuwbouw permanente verblijfplaatsen voor vleermuizen worden gerealiseerd. Eventuele cumulatieve effecten uit de omgeving worden hierdoor teniet gedaan. Er is dan ook geen sprake van cumulatieve effecten voor de gewone dwergvleermuis.

4.5 ALTERNATIEVE LOCATIE

Het project is locatiegebonden. Het betreft immers de sloop van bestaande bebouwing. De sloop van de woningen is noodzakelijk omdat deze sterk verouderd zijn en de nieuwbouw op deze locatie moet worden gerealiseerd. Het uitvoeren van werkzaamheden op een andere locatie is niet van toepassing.

4.6 ALTERNATIEVE WERKWIJZE

Met de werkzaamheden wordt rekening gehouden met de aanwezigheid van verblijfplaatsen van vleermuizen in de bebouwing. Als de woningen gerenoveerd zouden worden zou dit inhouden dat alle bouwkundige problemen structureel opgelost moeten worden. Bij renovatie zouden tevens door de werkzaamheden de aanwezige verblijfplaatsen van vleermuizen verloren gaan. Er is geen andere werkwijze mogelijk waarbij dezelfde resultaten worden behaald, maar waarbij minder verstoring van de aanwezige vleermuizen en verblijfplaatsen wordt veroorzaakt.

4.7 ALTERNATIEVE PLANNING

Met betrekking tot het moment van slopen wordt rekening gehouden met de aanwezigheid van de gewone dwergvleermuis in de bebouwing. Door de gekozen werkwijze en de planning wordt schade aan de gewone dwergvleermuis zoveel mogelijk voorkomen. Indien mogelijk worden de woningen gesloopt in de periode april tot en met half augustus. In deze periode maken vleermuizen namelijk geen gebruik van het gebouw als verblijfplaats en hoeven de verblijfplaatsen derhalve niet ongeschikt te worden gemaakt. Indien de gebouwen worden gesloopt in een kwetsbare periode van de aanwezige vleermuizen worden de verblijfplaatsen ongeschikt gemaakt in de periode dat de minste verstoring van deze vleermuizen optreedt. Vanwege de duur van de werkzaamheden is het niet werkbaar om alle werkzaamheden buiten de paar- en overwinteringsperiode van vleermuizen uit te voeren. Tijdens deze perioden kunnen de vleermuizen uitwijken naar de vleermuiskasten of alternatieven in de omgeving (zie bijlage 7).

4.8 WETTELIJK BELANG

De ontheffing wordt aangevraagd op grond van het wettelijke belang 'dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en voor het milieu wezenlijk gunstige effecten'.

De woningen aan de Idenburglaan zijn sterk verouderd en kennen veel achterstallig onderhoud en een hoge energierekening (energielabel E). De woningen hebben aan de buitenzijde veel structurele gebreken. De kwaliteit van zowel de buitenmuur, de (kunststof) kozijnen als het dak is slecht en gevoelig voor tocht en lekkage. De binnenkant van de woningen is over het algemeen gedateerd. De uitkomsten van een woonbelevingsonderzoek geven scores onder de 6 voor de isolatie van de woning en de onderhoudsstaat van de buiten- en de binnenkant van de woning. Vervolgens is besloten de woningen te slopen.

De huidige woningen in het complex 'Idenburglaan' te Rijswijk voldoen niet meer aan de energetische eisen van deze tijd. De woningen zijn nauwelijks geïsoleerd. Door renovatie zal de CO2 emissie verminderd worden en ook de energiekosten worden verlaagd.

Woningbouwvereniging 'Vidomes' is aangesloten bij Aedes en heeft vanuit het convenant energiebesparing huursector en koepelconvenant energiebesparing gebouwen omgeving de plicht woningen duurzaam te isoleren. Naast het verlagen van het energiegebruik wordt een bijdrage verleend op betaalbaarheid en duurzaamheid, leefbaarheid, milieu en werkgelegenheid. De sloop en nieuwbouw van de woningen draagt bij aan de doelstelling om ten minste een gemiddeld energielabel B te bereiken. De woningen worden na afronding van de werkzaamheden opgeleverd met een energielabel A.

Onderliggende documenten zijn:

- Europese richtlijn energieprestatie van gebouwen (2002/91/EG)
- Convenant energiebesparing huursector, 28 juni 2012
- Koepelconvenant energiebesparing gebouwde omgeving, 28 juni 2012

4.9 ZORGVULDIG HANDELEN

Om te waarborgen dat geen vleermuizen worden gedood of verwond tijdens de werkzaamheden worden de woningen gesloopt in een periode dat geen vleermuizen in de bebouwing aanwezig zijn. Indien dit niet mogelijk is worden de verblijfplaatsen ongeschikt gemaakt voorafgaand aan een kwetsbare periode. Hierdoor wordt voorkomen dat vleermuizen aanwezig zijn in de bebouwing tijdens kwetsbare perioden.

5. MITIGERENDE EN COMPENSERENDE MAATREGELEN

Om negatieve effecten op de gewone dwergvleermuis te voorkomen worden mitigerende en/of compenserende maatregelen voorgesteld. Mitigerende maatregelen hebben als doel de negatieve effecten op de plaats van de handeling (in dit geval sloopwerkzaamheden) te herstellen. Hierbij kan worden gedacht aan het tijdig ongeschikt maken van de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen en het waarborgen van de functionaliteit van deze verblijfplaatsen in zowel de tijdelijke als de definitieve situatie. Compenserende maatregelen worden getroffen als er maatregelen op een andere plek moeten worden genomen die door herstel of verbetering de negatieve effecten voor een populatie opheffen. Hierbij kan worden gedacht aan het realiseren van nieuw geschikt en permanent leefgebied op een andere locatie. In onderhavig project is het niet nodig op compenserende maatregelen te treffen. Het wordt aanbevolen de voorgestelde mitigerende maatregelen op te nemen in een ecologisch werkprotocol.

5.1 MITIGERENDE MAATREGELEN

Om te voorkomen dat vleermuizen worden gedood tijdens de werkzaamheden wordt rekening gehouden met de aanwezigheid van de gewone dwergvleermuis in de bebouwing tijdens kwetsbare perioden. Hierbij wordt gewerkt op basis van de Soortenstandaard Gewone dwergvleermuis (RVO, versie 2.0, 2014).

Ongeschikt maken voortplantings- en rustplaatsen vleermuizen

In eerste aanleg worden de woningen gesloopt buiten perioden dat vleermuizen in de gebouwen aanwezig zijn. De verblijfplaatsen hoeven dan niet voorafgaand aan de werkzaamheden ongeschikt te worden gemaakt. Indien dit niet mogelijk is worden de voortplantingsplaatsen en rustplaatsen van de gewone dwergvleermuis voorafgaand aan de werkzaamheden ongeschikt gemaakt in de meest gunstige periode. De aanwezigheid van mogelijke winterverblijfplaatsen van individuen exemplaren van de soorten is niet uitgesloten. De kwetsbare paar- en overwinteringsperioden van de gewone dwergvleermuis lopen globaal respectievelijk van half augustus tot en met half oktober en van november tot en met maart en zijn weergegeven in tabel 4.

Tabel 4: kwetsbare perioden gewone dwergvleermuis

	Januari	Februari	Maart	April	Mei	Juni	Juli	Augustus	September	Oktober	November	December
Paartijd												
Winterrust												

Indien verblijfplaatsen voorafgaand aan de werkzaamheden ongeschikt worden gemaakt wordt dit uitgevoerd door het nemen van één of meerdere van de volgende maatregelen:

- het plaatsen van exclusionflap;
- het verstoren van het microklimaat, middels het creëren van tocht;
- het toepassen van overdadige verlichting op de invliegopeningen, nadat de dieren zijn uitgevlogen.

Na het ongeschikt maken worden twee controlebezoeken uitgevoerd, om vast te stellen dat de vleermuizen daadwerkelijk geen gebruik meer maken van de te slopen gebouwen als verblijfplaats. Als tijdens beide bezoeken is vastgesteld dat de verblijfplaatsen niet meer in gebruik zijn zullen de gebouwen worden vrijgegeven voor de werkzaamheden en de kan de sloop aanvangen.

Wanneer de sloopwerkzaamheden uitgevoerd moeten worden tijdens een gevoelige periode (rood gearceerd in tabel 4) moet voorafgaand aan de gevoelige periode het gebouw ongeschikt gemaakt worden, zodat sloop in de rode (kwetsbare) periode kan starten. Het ongeschikt maken van verblijfplaatsen kan worden uitgevoerd in de periode van april tot en met half augustus of van half oktober tot eind oktober. De werkzaamheden kunnen starten vanaf vrijgave van de bebouwing. De werkbare perioden worden weergegeven in afbeelding 3 en tevens in bijlage 3.

[illegible]

Afbeelding 3: Werkbare perioden in 2018 en 2019

Tijdelijke voortplantingsplaatsen en rustplaatsen

Om ervoor te zorgen dat de exemplaren van de gewone dwergvleermuis tijdens de werkzaamheden uit kunnen wijken moet rekening worden gehouden met de aanwezigheid van voldoende alternatieve verblijfplaatsen in de omgeving. In het onderzoek van E. Korsten naar vleermuiskasten (Korsten, E., Bureau Waardenburg B.V., 2012) wordt het volgende over het aanbieden van voldoende alternatieven aangegeven: *“Omdat vleermuiskasten vaak veel kleiner zijn dan de oorspronkelijk verblijfplaatsen en daardoor minder verschillende microklimaten kunnen bieden, wordt over mitigatie toegepast. Dat wil zeggen dat per aangetroffen verblijfplaats meerdere vervangende kasten worden geplaatst. Deze kasten voorzien in verschillende klimaateigenschappen. Door over mitigatie wordt het ontbreken van informatie over de eigenschappen van de oorspronkelijke verblijfplaats ook ondervangen.”* Omdat niet elke verblijfplaats gegarandeerd gebruikt zal worden, is het noodzakelijk om het aanbod met een factor vier te vergroten. Dit houdt in dat in de omgeving minimaal 8 alternatieve verblijfplaatsen voor vleermuizen beschikbaar moeten zijn. Doordat de werkzaamheden gefaseerd uitgevoerd worden kunnen de aanwezige exemplaren van de gewone dwergvleermuis op een vrij natuurlijke wijze verhuizen naar andere geschikte plekken. De alternatieve verblijfplaatsen moeten dezelfde functie kunnen vervullen als de oorspronkelijke verblijfplaatsen.

Op 10 januari 2017 is een veldbezoek uitgevoerd om de alternatieven in de omgeving voor de gewone dwergvleermuis vast te stellen. Door dit veldbezoek kan worden geconcludeerd dat voor de gewone dwergvleermuis voldoende alternatieven in de omgeving aanwezig zijn, waar de exemplaren van de soort tijdelijk naar kunnen uitwijken. De uitwerking van het veldbezoek is weergegeven in bijlage 7.

Op 17 februari 2017 zijn acht platte vleermuiskasten (zie afbeelding 3) opgehangen. De kasten zijn opgehangen onder begeleiding van een deskundig ecooloog. De locaties en kasten voldoen aan de eisen uit de Soortenstandaard Gewone dwergvleermuis (RVO, versie 2.0, 2014).

De exacte locaties en foto's van de vleermuiskasten zijn weergegeven in bijlage 8. De vleermuiskasten voldoen aan de volgende eisen uit de soortenstandaard Gewone dwergvleermuis (RVO, versie 2.0, 2014):

- Per aan te tasten verblijfplaats dienen minimaal vier vleermuiskasten te worden opgehangen.
- Alle verblijfplaatsen mogen maximaal 100 à 200 meter van de oorspronkelijke verblijfplaats worden geplaatst.
- Alle verblijfplaatsen worden geplaatst bij voorkeur circa een halve meter onder de dakgoot, maar minimaal op 3 meter hoogte.
- Alle verblijfplaatsen hangen zodanig dat de aanvliegroute vrij is.
- De verblijfplaatsen moeten verschillende microklimaten aanbieden. De kasten zijn zoveel als mogelijk verspreid aangebracht. Het verkrijgen van toestemmingen in de omgeving was erg lastig. Uiteindelijk zijn toch nog twee locaties gevonden/overeengekomen met belanghebbenden. De vleermuiskasten hangen aan beide kanten van het projectgebied, zeer dicht bij de aangetroffen baltsterritoria.

- De kasten worden niet opgehangen aan gebouwen waar werkzaamheden zijn gepland, aangezien dit zou kunnen leiden tot verstoring van de vleermuizen tijdens de werkzaamheden.

Afbeelding 3: Platte vleermuiskast

Alle aangetroffen verblijfplaatsen van vleermuizen in het projectgebied zijn potentieel geschikt als winterverblijfplaats voor individuele exemplaren. Het is echter niet aannemelijk dat daadwerkelijk alle verblijfplaatsen een functie vervullen tijdens de winterperiode. Uit onderzoek (Korsten, E., Bureau Waardenburg B.V., 2012) blijkt daarnaast dat veel vleermuissoorten (waaronder de gewone dwergvleermuis en de ruige dwergvleermuis) ook in de winterperiode vleermuiskasten gebruiken, maar deze verlaten bij langdurige of strenge vorst. Dan trekken de vleermuizen naar massawinterverblijfplaatsen. Uit het onderzoek naar vleermuizen in Delft en Den Haag (Mosterd, K., Zoogdierenwerkgroep Zuid-Holland, 2012) blijkt dat in de omgeving van Rijswijk kolonieplaatsen en -gebieden zijn aangetroffen waar mogelijk dit soort massawinterverblijfplaatsen aanwezig zijn. Tijdens perioden van langdurige of strenge vorst zullen de vleermuizen in het projectgebied dan naar verwachting ook uitwijken naar deze verblijfplaatsen.

Definitieve voortplantingsplaatsen en rustplaatsen

Ten behoeve van de definitieve mitigatie van de aan te tasten paarverblijfplaatsen (en mogelijk winterverblijfplaatsen) van de gewone dwergvleermuis worden definitieve, duurzame verblijfplaatsen gerealiseerd. De exacte invulling hiervan is nog niet bekend en zal in een later stadium van het project vastgelegd worden. Bij de invulling van de permanente verblijfplaatsen wordt rekening gehouden met de specifieke eisen die de gewone dwergvleermuis stelt aan een verblijfplaats.

De permanente alternatieve verblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis voldoen aan de eisen zoals gesteld in de Soortenstandaard Gewone dwergvleermuis (RVO, versie 2.0, 2014):

- Per aan te tasten verblijfplaatsen dienen minimaal vier alternatieve verblijfplaatsen te worden gerealiseerd.
- De alternatieve verblijfplaatsen dienen zich allen inwendig in de bebouwing te bevinden. De permanente verblijfplaatsen worden in de nieuwbouw gerealiseerd.
- De alternatieve verblijfplaatsen dienen een locatie te hebben die gelijk is aan of beter van kwaliteit is dan de oorspronkelijke situatie wat betreft hoogte (bij voorkeur op minimaal 3 meter hoogte), aanvliegroute en vrije vliegruimte en de locatie is vrij van kunstlicht, vrij van verstoring en buiten bereik van predatoren.
- De alternatieve verblijfplaatsen dienen verschillende microklimaten aan te bieden (clustering met verschillende richtingen).
- De alternatieve verblijfplaatsen dienen een vergelijkbare spreiding in het gebouw te hebben als de oorspronkelijke verblijfplaatsen.
- De alternatieve verblijfplaatsen dienen zoveel mogelijk dezelfde eigenschappen hebben als de oorspronkelijke verblijfplaatsen, zoals van een met de oorspronkelijke verblijfplaats vergelijkbare materiaalsoort en volume, met een vergelijkbare bufferwaarde wat betreft opwarmen en afkoelen.

Overige maatregelen

- Lichtverstoring van vleermuizen in de nacht dient voorkomen te worden. Verlichting mag niet gericht zijn op groen en gevels in de omgeving. Dit geldt tevens voor de locaties waar de vleermuiskasten zijn geplaatst. Lichtverstoring kan voorkomen worden door verlichting goed te richten en/of het aanpassen van de armaturen zodat licht niet naar boven uitstraalt.
- De tijdelijke vleermuiskasten mogen pas verwijderd worden na inachtneming van een gewenningsperiode van zes maanden in de actieve periode voor de permanente alternatieve verblijfplaatsen.
- Het verwijderen van de tijdelijke vleermuiskasten wordt uitgevoerd buiten de kwetsbare perioden van de gewone dwergvleermuis.
- Voordat de tijdelijke vleermuiskasten weggehaald kunnen worden dienen deze kasten gecontroleerd te worden op het gebruik door vleermuizen op dat moment. Deze controle dient uitgevoerd te worden door een deskundig ecooloog.
- Indien de tijdelijke kasten in gebruik zijn, dient gewacht te worden met het verwijderen van de kast tot de verblijfplaats niet meer in gebruik is.

5.2 COMPENSERENDE MAATREGELEN

Het is niet noodzakelijk om op een andere locatie maatregelen te nemen om het negatieve effect voor de populatie van de gewone dwergvleermuis op te heffen. Dit wordt al bereikt door het treffen van mitigerende maatregelen op de locatie van de werkzaamheden.

5.3 ECOLOGISCH WERKPROTOCOL

Ten behoeve van de borging van de mitigerende maatregelen wordt aanbevolen een ecologisch werkprotocol op te laten stellen waarin de maatregelen op een praktische manier staan beschreven voor de aannemer. Indien in de ontheffing aanvullende voorschriften gesteld worden, kunnen deze in het ecologisch werkprotocol worden opgenomen.

6. ONTHEFFINGSAANVRAAG

Op basis van het genoemde in bovenstaande hoofdstukken wordt ontheffing gevraagd voor de verbodsbepalingen genoemd in artikel 3.5, lid 2 en lid 4, van de Wet natuurbescherming, te noemen:

Artikel 3.5 van de Wet Natuurbescherming

Lid 2: Het is verboden dieren als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te verstoren.

Door de werkzaamheden kunnen de aanwezige exemplaren van de gewone dwergvleermuis worden verstoord als deze aanwezig zijn in de voortplantingsplaats of rustplaats ten tijde van de werkzaamheden. Door het treffen van mitigerende maatregelen wordt voorkomen dat exemplaren worden verstoord tijdens de werkzaamheden. Wel worden exemplaren van vleermuizen verstoord als verblijfplaatsen ongeschikt gemaakt worden en exemplaren en alternatief moeten zoeken.

Lid 4: Het is verboden de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in het eerste lid te beschadigen of te vernielen.

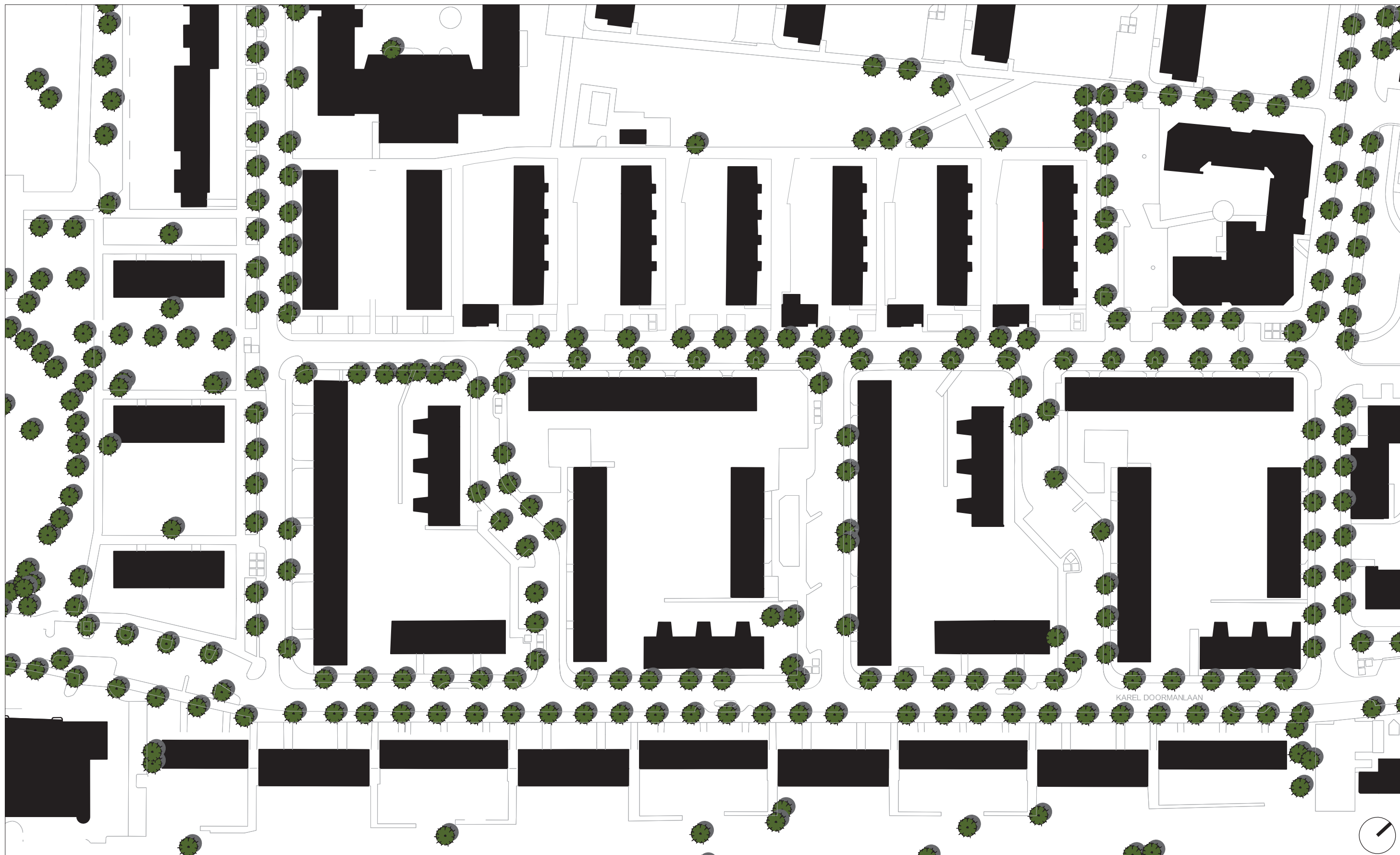
Door de werkzaamheden kunnen voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van de gewone dwergvleermuis worden beschadigd of vernield. Verstoring tijdens gevoelige perioden of het ontbreken van voldoende alternatieven kunnen leiden tot het beschadigen of vernielen van voortplantingsplaatsen of rustplaatsen. Door het treffen van mitigerende maatregelen wordt voorkomen dat voortplantingsplaatsen en rustplaatsen van de deze soorten worden beschadigd of vernield.

REFERENTIES

- Korsten, E., Bureau Waardenburg B.V., 2012, *Vleermuiskasten; Overzicht van toepassing, gebruik en succesfactoren*
- Mosterd, K., Zoogdierenwerkgroep Zuid-Holland, 2012, *Vleermuizenonderzoek Delft en Den Haag*
- Nationale Databank Flora en Fauna (2016). *Uitvoerportaal*
- Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, versie 2.0, 2014. *Soortenstandaard Gewone dwergvleermuis*.
- VanderHelm Milieubeheer B.V., 2016. Ecologische quickscan Idenburglaan te Rijswijk, kenmerk VIID160688
- VanderHelm Milieubeheer B.V. (2016). Soortgericht onderzoek naar vleermuizen en vogels Idenburglaan te Rijswijk, Kenmerk VIID160688

BIJLAGE 2. TEKENINGEN NIEUWBOUW

Rood gestippeld lijn scheidt de
 Idenburglaan en de V do mes uit de
 w d. Plan n k e u g e k n d t d e g a s v a n n i e u w e
 s t u d i e i n d e d e f i s i j k w o n e n

Rood gestippeld lijn scheidt de
 V do mes uit de w d. Plan n k e u g e k n d t d e g a s v a n n i e u w e
 s t u d i e i n d e d e f i s i j k w o n e n

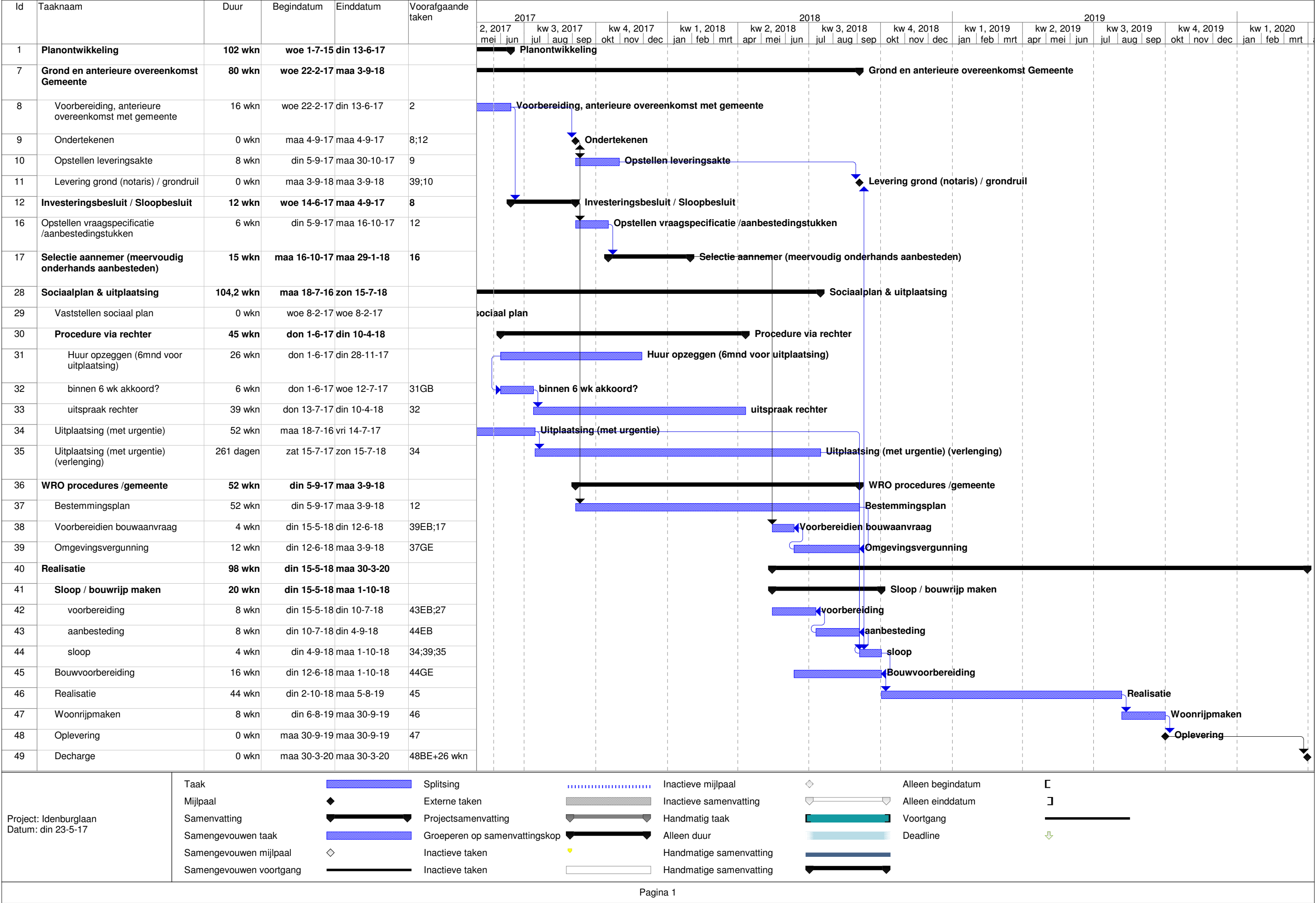
Rood gestippeld lijn scheidt de
 V do mes uit de w d. Plan n k e u g e k n d t d e g a s v a n n i e u w e
 s t u d i e i n d e d e f i s i j k w o n e n

BIJLAGE 3. WERKBARE PERIODEN

BIJLAGE 4: PLANNING WERKZAAMHEDEN

BIJLAGE 5: SOORTBESCHRIJVING GEWONE DWERGVLEERMUIS

Gewone dwergvleermuis - *Pipistrellus pipistrellus*

De Gewone dwergvleermuis is de op één na kleinste Europese vleermuissoort. Ze hebben een vrij spitse snuit en korte driehoekige oren. Hun rug is roodbruin, kastanjebruin of donkerbruin, terwijl hun buik eerder geel- tot grijsbruin is. Hun snuit, oren en vlieghuid zijn zwartbruin. De gewone dwergvleermuis leeft in vrijwel heel Europa en is in België en Nederland een algemeen voorkomende soort.

BIJLAGE 6: WETTELIJKE EN BESTUURLIJKE KADERS NATUURBESCHERMING

In Nederland wordt de bescherming van natuur geregeld met behulp van de Wet natuurbescherming. Onder de Wet natuurbescherming valt de bescherming van enerzijds in het wild levende dieren (fauna) en planten (flora) en anderzijds de gebiedsbescherming en de bescherming van houtopstanden. In dit hoofdstuk wordt een beschrijving gegeven van de vigerende wet- en regelgeving inzake de Wet natuurbescherming.

WET NATUURBESCHERMING (01-01-2017)

De Wet natuurbescherming is een samenkomst van drie voormalige natuurwetten: De Flora- en faunawet, de Natuurbeschermingswet 1998 en de Boswet. Onder de Wet natuurbescherming valt nu de soortenbescherming en de gebiedsbescherming.

SOORTENBESCHERMING (FLORA EN FAUNA)

De Wet natuurbescherming beschermd kwetsbare en zeldzame flora en fauna. De wet geldt daar waar beschermde soorten voorkomen. Daarbij is het niet van belang of dat specifieke gebied ook wettelijk beschermd wordt. De beschermde soorten zijn onderverdeeld in Europees- en Nationaal beschermde dieren- en plantensoorten. Afhankelijk van de beschermde status van een soort dient bij de aantasting van exemplaren of nesten, voortplantings- of rustplaatsen van deze soort, bij activiteiten die de verbodsbepalingen overtreden, een ontheffing op de Wet natuurbescherming te worden aangevraagd. Belangrijk voor de toekenning hiervan is de status, maar ook of de duurzame instandhouding van de populatie wel of niet in het geding is. Indien geen verbodsbepalingen worden overtreden kan mogelijk worden volstaan met een mitigatieplan.

Europees beschermde dier- en plantensoorten

Deze soorten betreffen in het wild levende dieren van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel a, bij de Habitatrichtlijn, bijlage II bij het Verdrag van Bern, bijlage I bij het Verdrag van Bonn en vogels van soorten als bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn.

Soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel a, bij de Habitatrichtlijn, bijlage II bij het Verdrag van Bern, bijlage I bij het Verdrag van Bonn

Voor deze soorten dienen in het geval van ruimtelijke ontwikkeling mitigerende maatregelen opgesteld te worden die ervoor zorgen dat de functionaliteit van de nesten, voortplantings- of rustplaatsen gegarandeerd wordt. Tevens kunnen werkzaamheden, onder voorwaarden, worden uitgevoerd volgens een goedgekeurde gedragscode. Wanneer dit niet mogelijk is kan, indien de volgende belangen aan de orde zijn: bescherming van flora en fauna, dwingende redenen van groot openbaar belang of volksgezondheid of openbare veiligheid, een ontheffing aangevraagd worden.

Vogels van soorten als bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn

Voor vogels dienen in het geval van ruimtelijke ontwikkeling mitigerende maatregelen opgesteld te worden die ervoor zorgen dat de functionaliteit van de nesten en rustplaatsen gegarandeerd wordt. Tevens kunnen werkzaamheden, onder voorwaarden, worden uitgevoerd volgens een goedgekeurde gedragscode. Wanneer dit niet mogelijk is kan, indien de volgende belangen aan de orde zijn: bescherming van flora en fauna, veiligheid van het luchtverkeer of volksgezondheid of openbare veiligheid, een ontheffing aangevraagd worden.

Nationaal beschermde dier- en plantensoorten

Deze soorten betreffen in het wild levende zoogdieren, amfibieën, reptielen, vissen, dagvlinders, libellen en kevers van de soorten, genoemd in de bijlage, onderdeel A, bij de Wet natuurbescherming.

Vrijstelling

Middels een vrijstellingsregeling kan in het kader van ruimtelijke inrichting en ontwikkeling vrijstelling verleend worden voor nationaal beschermde dier- en plantensoorten. Derhalve hoeft voor deze soorten geen ontheffing te worden aangevraagd. Voor deze soorten blijft wel de algemene zorgplicht van kracht. Per provincie wordt een vrijstellingslijst opgesteld. Elke provincie kan ervoor kiezen om verschillende soorten vrij te stellen. Per project zal gekeken moeten worden welke dier- en plantensoorten in de betreffende provincie zijn vrijgesteld. Voor soorten die niet zijn vrijgesteld dient gewerkt te worden volgens een goedgekeurde gedragscode, of dient bij de aantasting van exemplaren nesten, voortplantings- of rustplaatsen van deze soort bij activiteiten die de verbodsbepalingen overtreden, een ontheffing op de Wet natuurbescherming worden aangevraagd.

Verboden handelingen

Naast de zorgplicht zijn een aantal verboden handelingen opgenomen. Deze worden hieronder weergegeven.

Artikel 3.1 Vogelrichtlijn

1. Het is verboden opzettelijk van nature in Nederland in het wild levende vogels van soorten als bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn te doden of te vangen.
2. Het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen.
3. Het is verboden eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te rapen en deze onder zich te hebben.
4. Het is verboden vogels als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te storen.
5. Het verbod, bedoeld in het vierde lid, is niet van toepassing indien de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort.

Artikel 3.5 Habitatrichtlijn

1. Het is verboden in het wild levende dieren van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel a, bij de Habitatrichtlijn, bijlage II bij het Verdrag van Bern of bijlage I bij het Verdrag van Bonn, in hun natuurlijk verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen.
2. Het is verboden dieren als bedoeld in het eerste lid in de natuur opzettelijk te vernielen of te rapen.
3. Het is verboden eieren van dieren als bedoeld in het eerste lid in de natuur opzettelijk te vernielen of te rapen.
4. Het is verboden de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in het eerste lid te beschadigen of te vernielen.
5. Het is verboden planten van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel b, bij de Habitatrichtlijn of bijlage I bij het Verdrag van Bern, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te onwortelen of te vernielen.

Artikel 3.10 Nationaal beschermde dier- en plantensoorten

1. Onverminderd artikel 3.5, eerste, vierde en vijfde lid, is het verboden:
 - a. in het in het wild levende zoogdieren, amfibieën, reptielen, vissen, dagvlinders, libellen en kevers van de soorten, genoemd in de bijlage, onderdeel A, bij deze wet, opzettelijk te doden of te vangen;
 - b. de vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in onderdeel a opzettelijk te beschadigen of te vernielen, of
 - c. vaatplanten van de soorten, genoemd in de bijlage, onderdeel B, bij deze wet, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te onwortelen of te vernielen.
2. Artikel 3.8, met uitzondering van het derde en vierde lid, is van overeenkomstige toepassing op de verboden, bedoeld in het eerste lid, met dien verstande dat, in aanvulling op de redenen, genoemd in het vijfde lid, onderdeel b, de noodzaak voor de ontheffing of vrijstelling ook verband kan houden met handelingen:
 - a. in het kader van de ruimtelijke inrichting of ontwikkeling van gebieden, daaronder begrepen het daarop volgende gebruik van het ingerichte of ontwikkelde gebied;
 - b. ter voorkoming van schade of overlast, met inbegrip van schade aan sportvelden, schietterreinen, industrieterreinen, kazernes, of begraafplaatsen;

- c. ter beperking van de omvang van de populatie van dieren, in verband met door deze dieren ter plaatse en in het omringende gebied veelvuldig veroorzaakte schade of in verband met de maximale draagkracht van het gebied waarin de dieren zich bevinden;
 - d. ter voorkoming of bestrijding van onnodig lijden van zieke of gebrekkige dieren;
 - e. in het kader van bestendig beheer of onderhoud in de landbouw of bosbouw;
 - f. in het kader van bestendig beheer of onderhoud aan vaarwegen, watergangen, waterkeringen, waterstaatswerken, oevers, vliegvelden, wegen, spoorwegen of bermen, of in het kader van natuurbeheer;
 - g. in het kader van bestendig beheer of onderhoud van de landschappelijke kwaliteiten van een bepaald gebied, of
 - h. in het algemeen belang.
3. De verboden, bedoeld in het eerste lid, onderdelen a, en b, zijn niet van toepassing op de bosmuis, de huisspitsmuis en de veldmuis voor zover deze dieren zich in of op gebouwen of daarbij behorende erven of roerende zaken bevinden.

Gedragscode

Voor zowel Europees als nationaal beschermde soorten geldt dat werkzaamheden uitgevoerd kunnen worden volgens een door Onze Minister goedgekeurde gedragscode. De betreffende gedragscode moet voor de werkzaamheden en soort(groep) geschreven en beschikbaar zijn. Dit geldt indien de werkzaamheden plaatsvinden in het kader van:

- een bestendig beheer of onderhoud aan vaarwegen, watergangen, waterkeringen, waterstaatswerken, oevers, vliegvelden, wegen, spoorwegen of –bermen, of in het kader van natuurbeheer;
- een bestendig beheer of onderhoud in de landbouw of de bosbouw;
- een bestendig gebruik, of
- een ruimtelijke inrichting of ontwikkeling.

Werkzaamheden kunnen worden uitgevoerd onder een gedragscode, mits de functionaliteit van de nesten, voortplantings- of rustplaatsen van de soorten behouden blijft.

Positieve afwijzing

Als er maatregelen genomen worden om de functionaliteit van de nesten, voortplantings- of rustplaatsen van zowel Europees als Nationaal beschermde soorten garanderen, is een ontheffing van de Flora- en faunawet niet noodzakelijk. Om er echter zeker van te zijn of de opgestelde mitigerende maatregelen voldoende zijn, kan op basis van deze maatregelen een ontheffing bij de betreffende provincie worden aangevraagd. Indien de provincie akkoord gaat met de mitigerende maatregelen en de functionaliteit van de nesten, voortplantings- of rustplaatsen van de soorten hiermee behouden blijft, wordt de ontheffingsaanvraag positief afgewezen en mogen de werkzaamheden zonder ontheffing worden uitgevoerd.

Zorgplicht

De zorgplicht valt onder zowel de soortenbescherming (dier- en plantensoorten) als de gebiedsbescherming. Onderstaand worden de maatregelen met betrekking tot zorgvuldig handelen weergegeven, zoals opgenomen artikel 1.11 en artikel 3.31, lid 3, van de Wet natuurbescherming.

Artikel 1.11 van de Wet natuurbescherming

1. Een ieder neemt voldoende zorg in acht voor Natura-2000 gebieden, bijzondere nationale natuurgebieden en voor in het wild levende dieren en planten en hun directe leefomgeving.
2. De zorg, bedoeld in het eerste lid, houdt in elk geval in dat een ieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen kunnen worden veroorzaakt voor een Natura-2000 gebied, een bijzonder nationaal natuurgebied of voor in het wild levende dieren en planten:
 - a. dergelijke handelingen achterwege laat, dan wel,
 - b. indien dat achterwege laten redelijkerwijs niet kan worden gevergd, de noodzakelijke maatregelen treft om die gevolgen te voorkomen, of
 - c. voor zover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, deze zoveel mogelijk beperkt of ongedaan maakt.
3. Het eerste lid is niet van toepassing op handelen of nalaten in overeenstemming met het bij of krachtens deze wet of de Visserijwet 1963 bepaalde.

Artikel 3.31, lid 3, van de Wet natuurbescherming

3. Van zorgvuldig handelen is in elk geval sprake, indien is voldaan aan de volgende voorwaarden:
- a. er worden slechts handelingen verricht waarvan geen wezenlijke invloed uitgaat op de soorten, bedoeld in het tweede lid, en
 - b. ingeval handelingen worden verricht die invloed hebben op dieren wordt voorafgaand en tijdens de handelingen in redelijkheid alles verricht of gelaten om te voorkomen of zoveel mogelijk te beperken dat:
 - i. dieren als bedoeld in artikel 3.1, 3.5, eerste lid, of 3.10, eerste lid, worden gedood;
 - ii. nesten van vogels worden vernield, beschadigd of weggenomen, rustplaatsen van vogels worden vernield of beschadigd, dan wel voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van de in artikel 3.5, eerste lid, of artikel 3.10, eerste lid, bedoelde dieren worden beschadigd of vernield, en
 - iii. eieren van dieren als bedoeld in artikel 3.1, 3.5, eerste lid, of 3.10, eerste lid, worden vernield, of
 - c. ingeval handelingen worden verricht die invloed hebben op planten van soorten als bedoeld in artikel 3.5, vijfde lid, of 3.10, eerste lid, wordt voorafgaand aan en tijdens de handelingen in redelijkheid alles verricht of gelaten om te voorkomen dat deze planten worden geplukt, afgesneden, onttrokken of vernield.

GBIEDSBSCHERMING

Onder de gebiedsbescherming vallen de Natura 2000-gebieden, Natuurnetwerk Nederland, Beschermde Natuurmonumenten, gebieden ter uitvoering van verdragen en andere internationale verplichtingen (zoals wetlands) en houtopstanden.

Natura2000

Natura 2000-gebieden zijn gebieden die zijn aangewezen in het kader van de Europese Habitat- en Vogelrichtlijn. Voor elk Natura2000-gebied wordt door de betreffende provincie een beheerplan opgesteld, waarin de nodige instandhoudingsmaatregelen zijn opgenomen.

Artikel 2.7, lid 2, van de Wet natuurbescherming stelt over Natura2000-gebieden het volgende:
'Het is verboden zonder vergunning van gedeputeerde staten projecten te realiseren of andere handelingen te verrichten die gelet op de instandhoudingsdoelstellingen voor een Natura 2000-gebied de kwaliteit van de natuurlijke habitats of de habitats van soorten in dat gebied kunnen verslechteren of een significant verstorend effect kunnen hebben op de soorten waarvoor dat gebied is aangewezen.'

De toetsing betreft het vaststellen of het projectgebied in of in de omgeving van een beschermd natuurgebied gelegen is en of er sprake is van een negatief effect op de beschermde natuurwaarden. Als dit niet het geval is dan is verder onderzoek niet nodig. Indien er wel sprake is van een effect op beschermde natuurwaarden is een aanvullende toetsing noodzakelijk, waarbij wordt vastgesteld in hoeverre er sprake is van een negatief effect.

Natuurnetwerk Nederland

Het beschermingsregime voor gebieden die vallen onder het NNN vloeit voort uit het Natuurbeleidsplan uit 1991 en de Vijfde Nota Ruimtelijke Ordening. Het is in de Nota Ruimte op nationaal niveau en vervolgens door de provincies op provinciaal niveau nader uitgewerkt. Bescherming van deze gebieden is op planologische basis en er wordt van uitgegaan van het "Nee, tenzij"-regime en compensatiebeginsel. Het ruimtelijk beleid voor het NNN is gericht op behoud en ontwikkeling van de wezenlijke kenmerken en waarden. Daarom geldt in het NNN het "nee, tenzij"-regime. Indien een voorgenomen ingreep de "nee, tenzij"-afweging met positief gevolg doorloopt kan de ingreep plaatsvinden, mits de eventuele nadelige gevolgen worden gemitigeerd en resterende schade wordt gecompenseerd. Indien een voorgenomen ingreep niet voldoet aan de voorwaarden uit het "nee, tenzij"-regime dan kan de ingreep niet plaatsvinden.

Houtopstanden

Onder de Wet natuurbescherming (houtopstanden) vallen:

- alleen bossen die buiten de 'bebouwde kom Boswet' liggen;
- alle beplantingen van bomen die groter zijn dan 10 are;
- bomen in een rijbeplanting, als de rij uit meer dan 20 bomen bestaat.

De gemeente stelt de grenzen van de 'bebouwde kom Boswet' bij besluit vast. Deze grenzen kunnen afwijken van de 'bebouwde kom Verkeerswet'. Het besluit wordt door de provincie goedgekeurd.

Wanneer voor het uitvoeren van werkzaamheden houtopstanden zoals hierboven beschreven gekapt moeten worden geldt een meldings- en herplantplicht. De kapmelding is geen kapvergunning. In sommige gemeenten is een kapvergunning vereist, die door de gemeente wordt afgegeven. Voordat gekapt wordt, is het raadzaam bij de gemeente na te vragen of een vergunning vereist is. Als dat zo is, moet die apart worden aangevraagd. Gemeenten leggen in de bomenverordening vast welke bomen zonder vergunning mogen worden gekapt en voor welke bomen een meldings- of vergunningsplicht geldt. Binnen drie jaar nadat een bos is gekapt, moet het worden herplant. Deze termijn van drie jaar geldt ook als het bos door een calamiteit (brand, storm, ziekten of plagen) verloren gaat. Na drie jaar moet er een geslaagde herbebossing zijn uitgevoerd. Een herbeplanting die niet goed is aangeslagen moet, binnen 3 jaar na kap, worden ingeboet.

In de Wet natuurbescherming zijn verboden handelingen ten aanzien van houtopstanden opgenomen in artikel 4.2. Deze worden hieronder weergegeven.

Artikel 4.2 van de Wet natuurbescherming

1. Het is verboden een houtopstand geheel of gedeeltelijk te vellen of te doen vellen, met uitzondering van het periodiek vellen van griend- of hakhout, zonder voorafgaande melding daarvan bij gedeputeerde staten.
2. Provinciale staten kunnen bij verordening regels stellen over de melding, bedoeld in het eerste lid. Deze regels kunnen in elk geval betrekking hebben op:
 - a. de gegevens die bij de melding worden verstrekt;
 - b. de termijn waarbinnen de melding wordt gedaan, en
 - c. de wijze waarop de melding wordt gedaan.
3. Gedeputeerde staten kunnen het vellen van houtopstanden telkens voor ten hoogste vijf jaar verbieden ter bescherming van bijzondere natuur- of landschapswaarden.

De meldings- en herplantplicht is niet van toepassing:

- indien houtopstanden worden geveld ter uitvoering van instandhoudingsmaatregelen of ten behoeve van Natura2000-gebieden.
- voor het vellen van houtopstanden en herbeplanten op een wijze die is beschreven in en aantoonbaar wordt gerealiseerd overeenkomstig een door Onze Minister goedgekeurde gedragscode.

In uitzonderingsgevallen kan een kapverbod worden opgelegd als het natuur- en landschapsschoon ernstig geschaad dreigt te worden door de voorgenomen kap. In de praktijk gebeurt dit nagenoeg nooit. Er moet sprake zijn van opstanden of lanen van een uitzonderlijke natuurwaarde of landschappelijke waarde.

BIJLAGE 7. VELDBEZOEK ALTERNATIEVEN OMGEVING

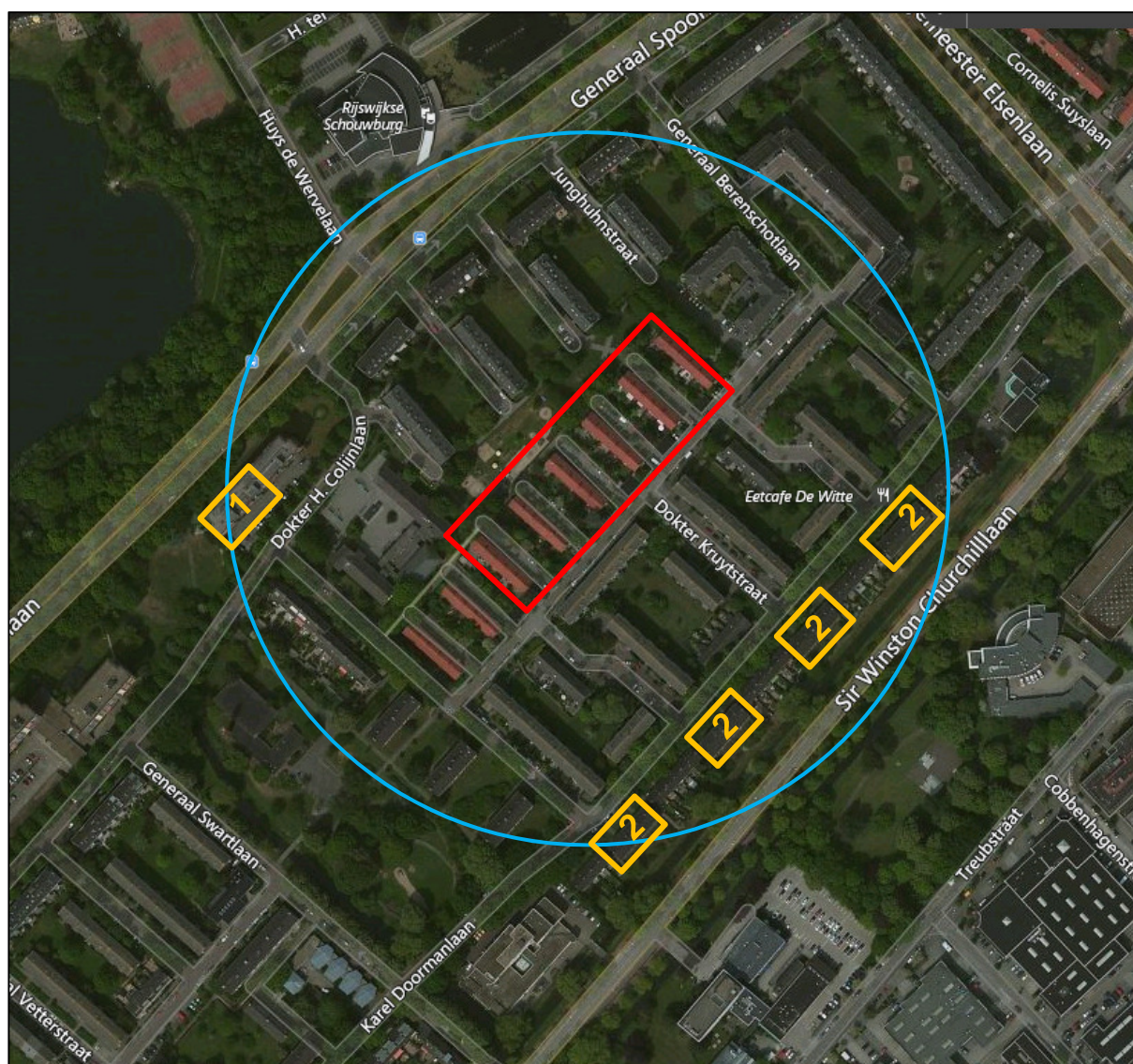
Op 10 januari 2017 is een veldbezoek uitgevoerd waarbij is gekeken naar alternatieve paar- en winterverblijfplaatsen voor twee te verwijderen verblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis en geschikte locaties voor het plaatsen van vleermuiskasten.

Daarnaast is ten behoeve van het aantonen van geschikte alternatieven op 28-06-2017 een aanvullend bezoek uitgevoerd, om te controleren of de woningen die geschikt lijken als alternatieven, daadwerkelijk geschikt zijn. Dit is uitgevoerd door met een stalen pin/spaak te prikken in de open stootvoegen. Indien isolatiemateriaal aanwezig is kan dit direct worden aangetoond. Wanneer direct de binnenmuur geraakt wordt kan geconstateerd worden dat er geen spouwmuurisolatie aanwezig is.

De resultaten van dit veldbezoek zijn hieronder beschreven.

Alternatieve paar- en mogelijk winterverblijfplaatsen voor de gewone dwergvleermuis

Binnen een straal van 200 meter rond de projectlocaties zijn diverse gebouwen aanwezig die reeds zijn na-geïsoleerd en die daarmee niet geschikt zijn als alternatieve paar- en winterverblijfplaats. Binnen 200 meter rondom de projectlocatie zijn echter vijf gebouwen aanwezig die wel geschikt zijn. Deze gebouwen bieden mogelijkheden in de vorm van open stootvoegen naar spouwmuren, luchtroosters en openingen achter daklijsten. De geschikte gebouwen zijn weergegeven in afbeelding 1.

Afbeelding 1: Overzicht geschikte alternatieven (oranje omlijnd) in een straal van 200 meter rond de projectlocatie (rood omlijnd)

Alternatief 1: Doctor H. Colijnlaan

Deze locatie betreft een flat met appartementen. Het is een hoge flat waar met name aan de zuidwest kant van de flat open stootvoegen bevinden. De stootvoegen zijn gecontroleerd op isolatiemateriaal. Dit bleek niet aanwezig te zijn. Aan de bovenzijde van de flat zijn daklijsten aanwezig waarbij een aantal daklijsten verbogen zijn, waardoor openingen zijn ontstaan die waarschijnlijk tevens toegang bieden tot de spouw. Door de hoogte, open stootvoegen en mogelijk geschikte daklijsten is dit een geschikte alternatieve paar- en winterverblijfplaats voor de gewone dwergvleermuis.

Afbeelding 2: Open stootvoegen en daklijsten Doctor H. Colijnlaan aangegeven met rode pijl

Alternatief 2: Karel Doormanlaan 25-33 / 61-69 / 97-105 / 133-141

De hoge woonblokken bevatten luchtroosters die geschikt zijn als alternatieve paar- en winterverblijfplaats. De luchtroosters zijn gecontroleerd op isolatiemateriaal. Dit bleek niet aanwezig te zijn. De lagere woningen tussen de hoge woonblokken zijn na-geïsoleerd en derhalve niet geschikt als alternatieve verblijfplaats. Door de aanwezigheid van diverse luchtroosters die toegang bieden tot de spouw zijn deze woningen geschikt als alternatieve paar- en winterverblijfplaats voor de gewone dwergvleermuis.

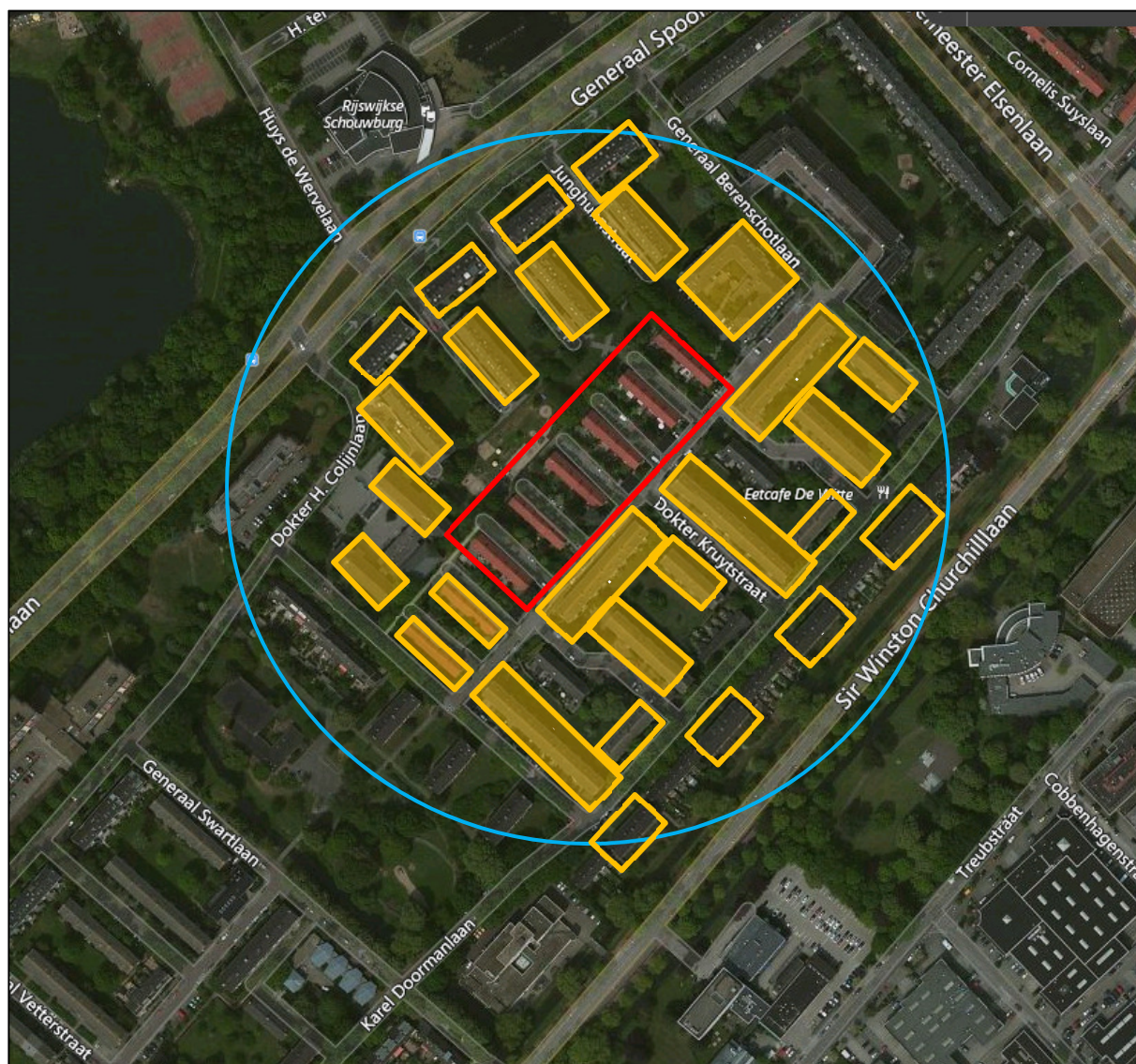
Afbeelding 3: Open luchtroosters Karel Doormanlaan aangegeven met rode pijl

Conclusie

Op basis van de veldbezoeken kan worden geconcludeerd dat er voor de twee verblijfplaatsen die verloren gaan voldoende geschikte alternatieve paar- en winterverblijfplaatsen aanwezig zijn waar de gewone dwergvleermuis tijdens de werkzaamheden naar kan uitwijken.

Geschikte locaties voor het plaatsen van vleermuiskasten

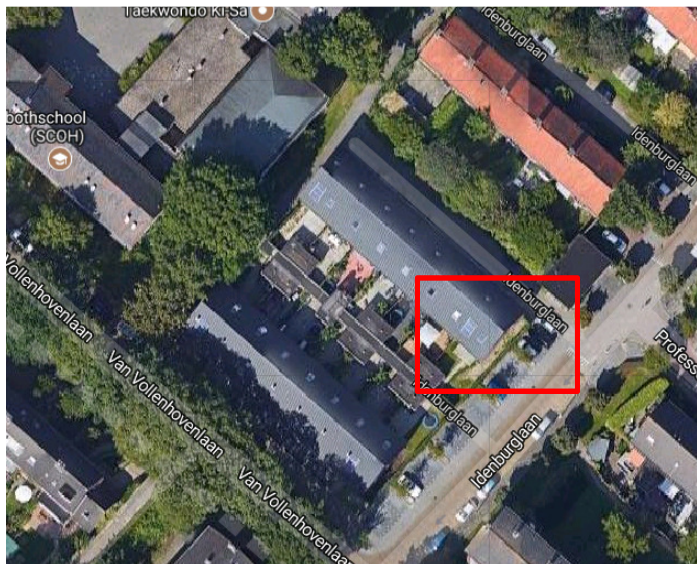
Binnen een straal van 200 meter rond het projectgebied is gekeken welke gebouwen geschikt zijn om alternatieve verblijfplaatsen (vleermuiskasten) op te realiseren. Deze zijn weergegeven met een oranje omlijning op afbeelding 4. Het projectgebied is rood omlijnd.

Afbeelding 4: Mogelijkheden voor het plaatsen van alternatieve verblijfplaatsen

De geschikte locaties voor het plaatsen van alternatieve verblijfplaatsen betreffen allen hogere flatgebouwen met een vrije aanvliegroute. De voorkeur van het plaatsen van deze alternatieve verblijfplaatsen zijn de gebouwen het meest dichtbij de verblijfplaats, deze locaties zijn oranje gearceerd. Indien plaatsen op deze locaties niet mogelijk is kunnen de verblijfplaatsen op de overige locaties worden gerealiseerd.

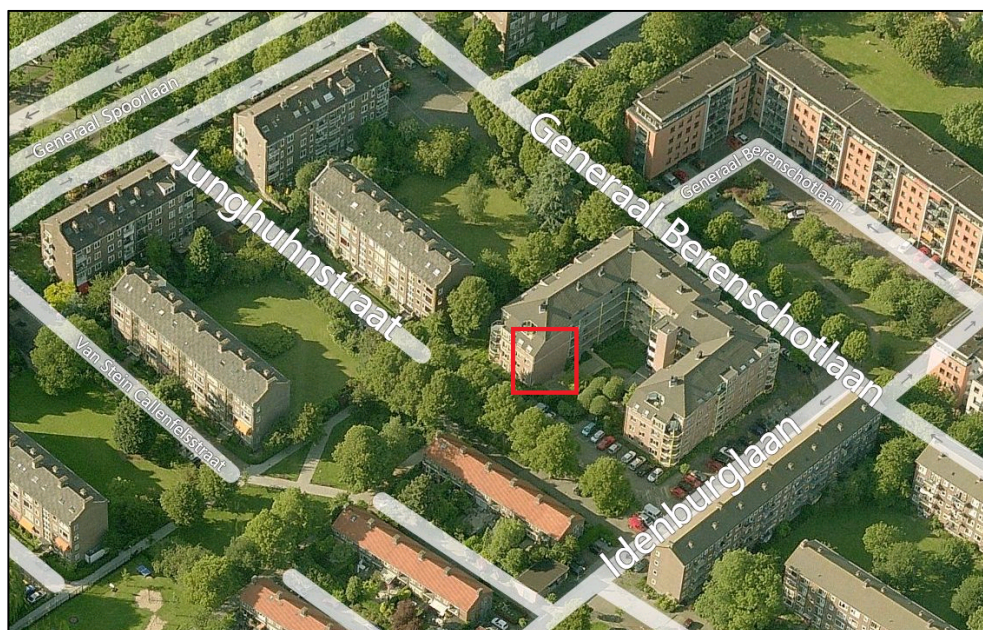
BIJLAGE 8. LOCATIES VLEERMUISKASTEN

Afbeelding 1: Locatie kopgevel vleermuiskasten Idenburglaan

Afbeelding 2: Afbeelding geplaatste vleermuiskasten Idenburglaan

Afbeelding 3: Locatie vleermuiskasten Generaal Berenschotlaan

Afbeelding 4: Afbeelding geplaatste vleermuiskasten Generaal Berenschotlaan

BIJLAGE 9. FOTO'S PROJECTGEBIED

Foto 1: Woningen projectgebied

Foto 2: Woningen projectgebied

Foto 3: Schoorsteen met potentiële invliegopeningen

Foto 4: Projectgebied tijdens vleermuisonderzoek

Foto 5: Projectgebied tijdens vleermuisonderzoek

BIJLAGE 10. RAPPORTAGE ECOLOGISCHE QUICKSCAN

**ECOLOGISCHE QUICKSCAN
IDENBURGLAAN
TE RIJSWIJK**

M I L I E U B E H E E R

ECOLOGISCHE QUICKSCAN

IDENBURGLAAN

TE RIJSWIJK

Colofon

Opdrachtgever: Vidomes
Postbus 390
2600 AJ Delft

Adviesbureau: VanderHelm Milieubeheer B.V.
Nobelsingel 2
2652 XA Berkel en Rodenrijs
010 -249 24 60
info@vdhelm.nl www.vdhelm.nl

Projectfoto's: Dhr. A. Kolders

© VanderHelm Milieubeheer B.V. / Vidomes

Projectcode: VIID160688

Verantwoording	Status / versie	Definitief
	Datum	20 mei 2016
Auteur	Dhr. ing. A. Kolders	
Kwaliteitscontrole	Mevr. ing. K.E. Orie-Vreugdenhil	
Vrijgave	Dhr. ing. A.A. Heijboer	

INHOUDSOPGAVE

1. INLEIDING	4
1.1 AANLEIDING	4
1.2 DOELSTELLING	4
1.3 DESKUNDIGHEID	4
1.4 VOLLEDIGHEID ONDERZOEK	4
1.5 KWALITEITSBORGING.....	5
1.6 VERANTWOORDING	5
2. PROJECTGEBIED.....	6
2.1 HUIDIGE SITUATIE.....	6
2.2 TOEKOMSTIGE SITUATIE EN WERKZAAMHEDEN	7
3. WERKWIJZE	8
3.1 BUREAUONDERZOEK	8
3.2 VELDONDERZOEK	8
4. ONDERZOEKSRESULTATEN	9
4.1 BESCHERMDE GEBIEDEN	9
4.2 FLORA EN FAUNA.....	9
5. TOETSING AAN WETGEVING.....	14
5.1 BESCHERMDE GEBIEDEN	14
5.2 FLORA- EN FAUNA	14
6. CONCLUSIES, AANBEVELINGEN EN OPMERKINGEN	16
6.1 CONCLUSIES	16
6.2 AANBEVELINGEN	16
6.3 OPMERKING IN VERBAND MET NIEUWE NATUURBESCHERMINGSWET	17
REFERENTIELIJST	18

BIJLAGEN

1. REGIONALE LIGGING PROJECTGEBIED
2. WETTELIJKE EN BESTUURLIJKE KADERS NATUURBESCHERMING
3. FOTO'S TER PLAATSE

1. INLEIDING

VanderHelm Milieubeheer B.V. te Berkel en Rodenrijs heeft van Vidomes opdracht gekregen voor het uitvoeren van een ecologische quickscan ter plaatse van de Idenburglaan te Rijswijk.

1.1 AANLEIDING

Aanleiding tot deze ecologische quickscan zijn de bestaande natuurwetgeving en de voorgenomen werkzaamheden binnen het projectgebied, betreffende het slopen van 6 blokken van 5 woningen. Door de werkzaamheden kunnen (beschermde) flora- en faunasoorten worden benadeeld, beschadigd of gedood. Ook kunnen beschermde natuurgebieden worden aangetast. Hierdoor is er bij uitvoering van de werkzaamheden kans op overtreding van de Flora- en faunawet en/of de Natuurbeschermingswet 1998. Om conform de bestaande natuurwetgeving te werken dient inzicht te worden verkregen in de aanwezigheid van beschermde soorten en natuurgebieden. Hierbij dient te worden onderzocht of aanwezige beschermde habitats en (beschermde) flora en faunasoorten nadelig worden beïnvloed door de werkzaamheden.

1.2 DOELSTELLING

Doel van deze ecologische quickscan is meerledig, namelijk:

- het verkrijgen van inzicht betreffende de aanwezigheid van beschermde natuurgebieden in of nabij het projectgebied en het verkrijgen van inzicht in de effecten van de werkzaamheden op de eventueel aanwezige beschermde natuurgebieden;
- het verkrijgen van inzicht betreffende de aanwezigheid van beschermde flora- en faunasoorten in of nabij het projectgebied en het verkrijgen van inzicht in de effecten van de werkzaamheden op de eventueel aanwezige beschermde soorten.

1.3 DESKUNDIGHEID

De uitvoerend ecologen voldoen aan ten minste één van de door het Ministerie van Economische Zaken, zie box 1, genoemde voorwaarden en zijn daarmee gekwalificeerd als deskundige.

Box 1: Deskundigheid (Bron: Ministerie van Economische Zaken)

Het Ministerie van Economische Zaken verstaat onder een deskundige een persoon die voor de situatie en soorten ten aanzien waarvan hij of zij gevraagd is te adviseren en/of te begeleiden, aantoonbare ervaring en kennis heeft op het gebied van soortspecifieke ecologie. De ervaring en kennis dienen te zijn opgedaan doordat de deskundige:

- op HBO-, dan wel universitair niveau een opleiding heeft genoten met als zwaartepunt (Nederlandse) ecologie; en/of
- op MBO niveau een opleiding heeft afgerond met als zwaartepunt de Flora- en faunawet, soortenherkenning en zorgvuldig handelen ten opzichte van die soorten; en/of
- als ecooloog werkzaam is voor een ecologisch adviesbureau, zoals een bureau welke is aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus; en/of
- zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenbescherming en is aangesloten bij en werkzaam voor de daarvoor in Nederland bestaande organisaties (zoals de Zoogdierverseniging, RAVON, Stichting Das en Boom, Vogelbescherming Nederland, Vlinderstichting, Natuurhistorisch Genootschap, KNNV, NJN, IVN, EIS Nederland, FLORON, SOVON, STONE, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, De Landschappen en Stichting Beheer Natuur en Landelijk gebied); en/of
- zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenmonitoring en/of soortenbescherming.

1.4 VOLLEDIGHEID ONDERZOEK

De ecologische quickscan betreft een onderzoek naar de aanwezige beschermde habitats en beschermde flora en fauna ter plaatse van het projectgebied. Het onderzoek is gebaseerd op een bureaustudie en een éénmalig veldbezoek. Voor een volledige inventarisatie van alle aanwezige flora en fauna ter plaatse van het projectgebied dient een inventarisatie over een langere periode te worden uitgevoerd.

1.5 KWALITEITSBORGING

VanderHelm Milieubeheer B.V. is lid van het 'Netwerk Groene Bureaus (NGB) - Brancheorganisatie voor kwaliteitsbevordering en belangenbehartiging'. De werkzaamheden die door VanderHelm Milieubeheer B.V. worden uitgevoerd, zijn gebaseerd op het door de NGB vastgestelde gedragscode (versie juni 2008, aangevuld in februari 2010).

VanderHelm Milieubeheer B.V. is VCA** (versie 2008/05) gecertificeerd.

Onderhavig project is uitgevoerd in overeenstemming met het kwaliteitssysteem van VanderHelm Milieubeheer B.V. Dit kwaliteitssysteem is gecertificeerd conform de norm ISO 9001:2008.

1.6 VERANTWOORDING

VanderHelm Milieubeheer B.V. is een onafhankelijk adviesbureau en verklaart hierbij geen financiële of juridische belangen te hebben bij de uitkomst van het gevoerde onderzoek.

2. PROJECTGEBIED

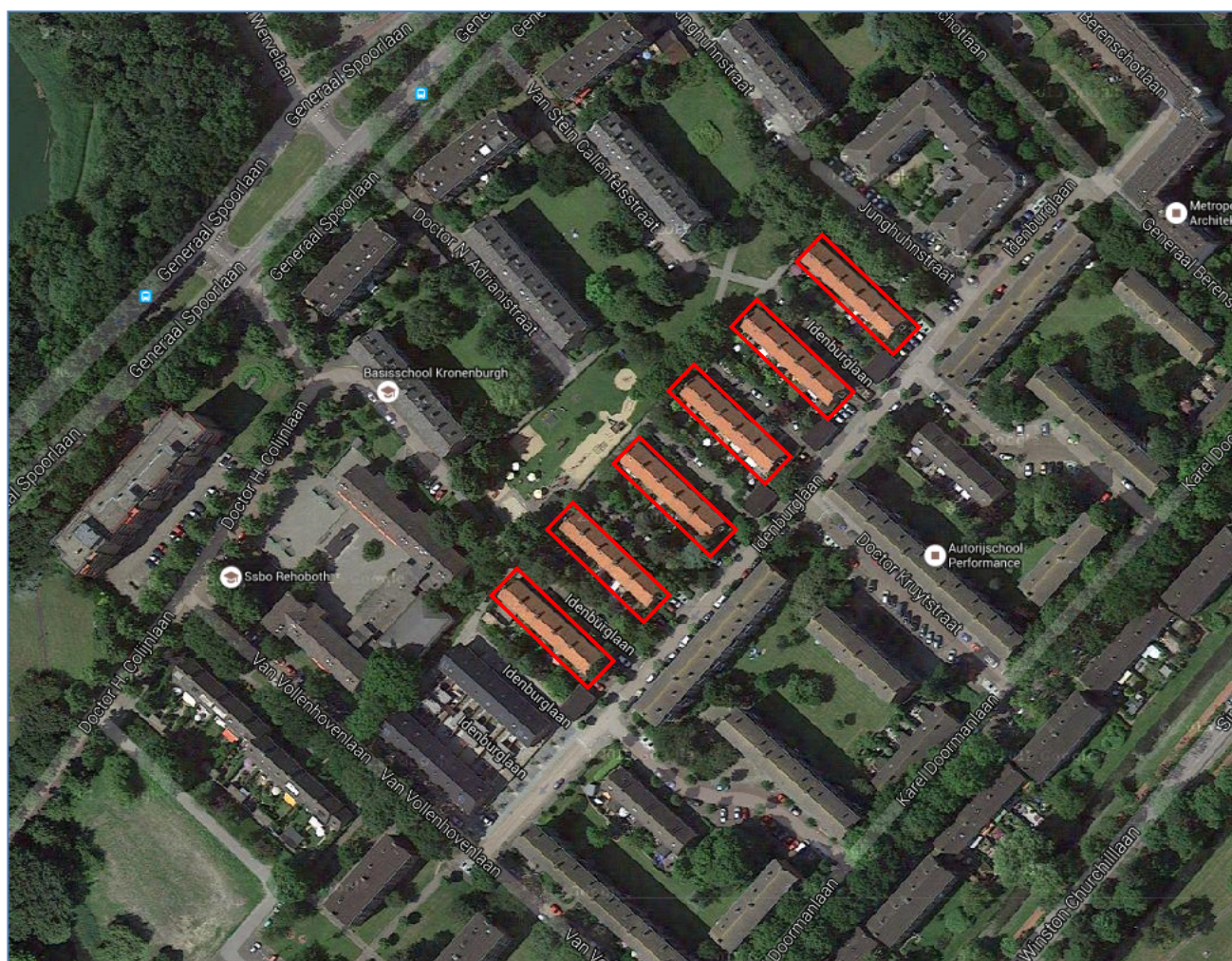
2.1 HUIDIGE SITUATIE

Het projectgebied is gelegen langs de Idenburglaan te Rijswijk. Het projectgebied bestaat uit 30 eengezinswoningen verdeeld over 6 woonblokken en elke woonblok bestaat uit 5 woningen. Het projectgebied is gelegen in het centrum van de gemeente Rijswijk. De omgeving van het projectgebied bestaat uit woonwijken en is omringd door enkele parken zoals Park Overvoorde, Julianapark en Park Te Werve.

De begrenzing van het projectgebied wordt weergegeven in afbeelding 1 en voor de regionale ligging wordt verwezen naar bijlage 1. Voor een fotografische weergave van het projectgebied wordt verwezen naar bijlage 3.

Tabel 1: Gegevens projectgebied

Projectgebied:	Idenburglaan
Straat:	Idenburglaan
Plaats:	Rijswijk
Gemeente:	Rijswijk
Provincie:	Zuid-Holland
Kilometerhok (Rijksdriehoekscoördinaten):	X: 82, Y: 451

Afbeelding 1: Begrenzing projectgebied met een rode lijn (Bron: Bingmaps)

2.2 TOEKOMSTIGE SITUATIE EN WERKZAAMHEDEN

In de toekomst worden werkzaamheden uitgevoerd aan woningen langs de Idenburglaan. De 30 eengezinswoningen zullen worden gesloopt. De exacte planning van de werkzaamheden is tijdens de uitvoering van het ecologisch onderzoek nog niet bekend. De sloop zal van start gaan eind 2017.

3. WERKWIJZE

Het onderzoek is gebaseerd op de ethische code van het Netwerk Groene Bureaus - Branchevereniging voor kwaliteitsbevordering en belangenbehartiging (juni 2008 en februari 2010). Ten behoeve van het onderzoek zijn een bureaustudie en een veldonderzoek uitgevoerd.

3.1 BUREAUONDERZOEK

Aan de hand van gegevens van de provincie Zuid-Holland en van het Ministerie van Economische Zaken is bepaald of er Beschermde natuurgebieden aanwezig zijn in of nabij het projectgebied en wat de instandhoudingsdoelstellingen van die gebieden zijn. Op basis van gegevens van de provincie Zuid-Holland is bepaald of er gebieden van Natuurnetwerk Nederland (NNN, voorheen Ecologische Hoofdstructuur) aanwezig zijn in of nabij het projectgebied.

Om te bepalen welke soorten mogelijk aanwezig zijn in het projectgebied zijn verscheidene verspreidingsatlassen, verspreidingskaarten en jaarverslagen geraadpleegd. De informatie uit deze atlanten is niet altijd actueel en veelal op uurhok weergegeven (5 x 5 km). Hierdoor kunnen deze gegevens voor het projectgebied enkel als richtlijn worden toegepast en tijdens het veldbezoek worden getoetst.

3.2 VELDONDERZOEK

Er is één veldbezoek uitgevoerd. Middels dit veldbezoek is voor alle in de omgeving voorkomende beschermde soorten bepaald of deze in het projectgebied aanwezig zijn of op basis van het biotoop aanwezig kunnen zijn. Er is een algemene beoordeling gemaakt ten aanzien van de geschiktheid van het gebied voor de diverse beschermde soorten en soortgroepen. De veldinventarisatie is uitgevoerd door een deskundig ecooloog.

De tabellen 2 en 3 bevatten respectievelijk de gegevens van het uitgevoerde veldbezoek en de weersgesteldheid.

Tabel 2: Uitgevoerd veldbezoek

Datum	Activiteit	Soortgroep	Tijdstip (vanaf)	Uitvoerende(n)
28-04-2016	Veldbezoek	Flora Vogels Vleermuizen Vissen Amfibieën Grondgebonden zoogdieren Reptielen Schelpdieren	12.00 uur	A. Kolders

Tabel 3: Weersomstandigheden*

Datum	Temperatuur (°C)		Overheersende windrichting -kracht (Bft)	Bewolking	Neerslag (mm)
	Min.	Max.			
28-04-2016	5,6	15,6	ZW 3	Half bewolkt	0,8

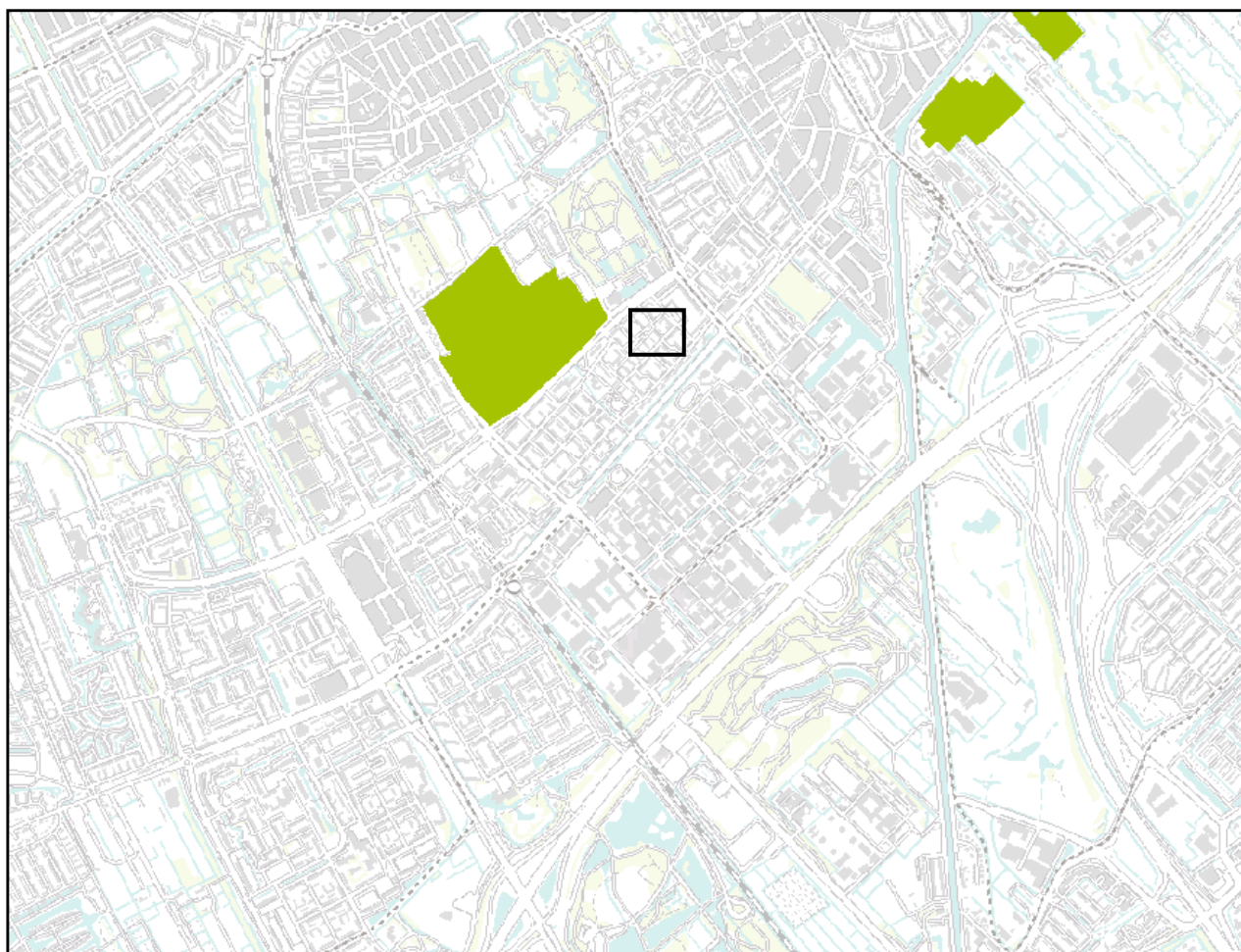
* Weersomstandigheden ter plaatse van weerstation Rotterdam (bron: KNMI)

4. ONDERZOEKSRESULTATEN

4.1 BESCHERMDE GEBIEDEN

Het projectgebied is niet in een beschermd natuurgebied volgens de Natuurbeschermingswet 1998 gelegen en in de directe omgeving van het projectgebied komen geen beschermde natuurgebieden voor. Het dichtstbijzijnde beschermde natuurgebied is Westduinpark & Wapendal en ligt op 7 kilometer.

Het projectgebied ligt niet in een gebied van Natuurnetwerk Nederland (NNN, voorheen Ecologische Hoofdstructuur). Wel bevinden zich binnen een straal van drie kilometer om het projectgebied enkele NNN-gebieden. Dichtst bij zijnde ligt op 300 meter afstand en betreft Te Werve.

 Projectgebied

Afbeelding 2: Projectgebied in relatie tot de beschermde natuurgebieden en NNN-gebieden. De gearceerde delen zijn beschermd natuurgebied en de gekleurde delen zijn onderdeel van de NNN.

4.2 FLORA EN FAUNA

In § 4.2.1 is weergegeven welke soorten worden verwacht op basis van de bureaustudie en in § 4.2.2 is weergegeven of deze soorten ook worden verwacht op basis van het veldbezoek of al zijn aangetroffen tijdens het veldbezoek.

4.2.1 BUREAUONDERZOEK

De in tabel 4 weergegeven soorten worden verwacht op basis van het bureauonderzoek.

Tabel 4: Verwachte beschermde flora- en faunasoorten in het projectgebied op basis van het bureauonderzoek.

Soortgroep	Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Beschermde status Flora- en faunawet	Bron*
Vaatplanten	Steenbreekvaren	<i>Asplenium trichomanes</i>	Tabel 2	1, 2
	Tongvaren	<i>Asplenium scolopendrium</i>	Tabel 2	1, 2
	Gele helmblom	<i>Pseudofumaria lutea</i>	Tabel 2	1, 2
Vogels	Gierzwaluw	<i>Apus apus</i>	Vogels, categorie 2	2, 3
	Huisemus	<i>Passer domesticus</i>	Vogels, categorie 2	3
	Boomkruiper	<i>Certhia brachydactyla</i>	Vogels, categorie 5	2, 3
	Ekster	<i>Pica pica</i>	Vogels, categorie 5	2,3
	Grote bonte specht	<i>Dendrocopos major</i>	Vogels, categorie 5	2, 3
	Koolmees	<i>Parus major</i>	Vogels, categorie 5	2, 3
	Pimpelmees	<i>Cyanistes caeruleus</i>	Vogels, categorie 5	2, 3
	Spreeuw	<i>Sturnus vulgaris</i>	Vogels, categorie 5	2, 3
	Zwarte kraai	<i>Corvus corone</i>	Vogels, categorie 5	2, 3
	Diverse soorten met niet jaar rond beschermde nesten	-	Vogels	1, 2, 3
Vleermuizen	Gewone dwergvleermuis	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	Tabel 3, IV HR	2,3
	Ruige dwergvleermuis	<i>Pipistrellus nathusii</i>	Tabel 3, IV HR	2,3
	Laatvlieger	<i>Eptesicus serotinus</i>	Tabel 3, IV HR	2,3
	Baard- of Brandtsvleermuis	<i>Myotis mystacinus/brandtii</i>	Tabel 3, IV HR	2,3
Grondgebonden zoogdieren	Rosse woelmuis	<i>Myodes glareolus</i>	Tabel 1	1, 2
	Veldmuis	<i>Microtus arvalis</i>	Tabel 1	1, 2
	Aardmuis	<i>Microtus agrestis</i>	Tabel 1	1, 2
	Bosmuis	<i>Apodemus sylvaticus</i>	Tabel 1	1, 2
	Dwergmuis	<i>Micromys minutus</i>	Tabel 1	1, 2
	Woelrat	<i>Arvicola terrestris</i>	Tabel 1	1, 2
	Gewone bosspitsmuis	<i>Sorex araneus</i>	Tabel 1	1, 2
	Huispitsmuis	<i>Crocidura russula</i>	Tabel 1	1, 2
	Dwergspitsmuis	<i>Sorex minutus</i>	Tabel 1	1, 2
	Mol	<i>Talpa europaea</i>	Tabel 1	1, 2
	Egel	<i>Erinaceus europaeus</i>	Tabel 1	1, 2
Amfibieën	Bruine kikker	<i>Rana temporaria</i>	Tabel 1	1
	Kleine watersalamander	<i>Triturus vulgaris</i>	Tabel 1	1
	Gewone pad	<i>Bufo bufo</i>	Tabel 1	1

- Tabel 1: algemene soort, licht beschermd;
 - Tabel 2: overige soort, middel zwaar beschermd;
 - Tabel 3: soorten bijlage IV HR/bijlage 1 AMvB, zwaar beschermd;
 - IV HR: soorten opgenomen in bijlage IV van de Europese Habitatrichtlijn;
 - Vogels, categorie 2: nesten van koloniebroeders die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing of biotoop. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar (voorbeeld: roek, gierzwaluw en huisemus);
 - Vogels, categorie 5: nesten van vogels die weliswaar vaak terugkeren naar de plaats waar zij het jaar daarvoor hebben gebroed of de directe omgeving daarvan, maar die wel over voldoende flexibiliteit beschikken om, als de broedplaats verloren is gegaan, zich elders te vestigen;
- * Bron: 1 = verspreidingsatlas. 2 = www.telme.nl. 3 = inschatting op basis van het biotoop (m.b.v. Google Maps).

4.2.2 VELDONDERZOEK

In tabel 5 is weergegeven welke beschermde soorten in het gebied zijn aangetroffen of op basis van biotoopkenmerken worden verwacht. Beschermde soorten die niet in deze tabel zijn opgenomen worden op basis van de ecologische quickscan niet verwacht. Voor soorten die niet in deze tabel zijn opgenomen zijn derhalve geen maatregelen in het kader van de Flora- en faunawet nodig.

Als aanvulling op de tabel is per soortgroep meer informatie gegeven. Hier is voor alle uit de bureaustudie naar voren gekomen soorten behandeld waarom deze soorten worden verwacht of uitgesloten. Voor alle verwachte soorten zijn de gebiedsfuncties en de beschermde elementen volgens de Flora- en faunawet beschreven.

Tabel 5: Aanwezige en verwachte beschermde flora- en faunasoorten in het projectgebied op basis van het veldonderzoek

Soortgroep	Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Beschermde status Flora- en faunawet	Gebieds-functie*	Aangetroffen (A) of verwacht (V)
Vogels	Gierzwaluw	<i>Apus apus</i>	Vogels, categorie 2	V	V
	Boomkruiper	<i>Certhia brachydactyla</i>	Vogels, categorie 5	V	V
	Ekster	<i>Pica pica</i>	Vogels, categorie 5	V	V (toekomst)
	Koolmees	<i>Parus major</i>	Vogels, categorie 5	V	V
	Pimpelmees	<i>Cyanistes caeruleus</i>	Vogels, categorie 5	V	V
	Spreeuw	<i>Sturnus vulgaris</i>	Vogels, categorie 5	V	V
	Zwarte kraai	<i>Corvus corone</i>	Vogels, categorie 5	V	V (toekomst)
	Diverse soorten met niet jaarrond beschermde nesten	-	Vogels	V	A/V
Vleermuizen	Gewone dwergvleermuis	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	Tabel 3, IV HR	V, F	V
	Ruige dwergvleermuis	<i>Pipistrellus nathusii</i>	Tabel 3, IV HR	V, F	V
	Laatvlieger	<i>Eptesicus serotinus</i>	Tabel 3, IV HR	V, F	V
Grondgebonden zoogdieren	Rosse woelmuis	<i>Myodes glareolus</i>	Tabel 1		V
	Veldmuis	<i>Microtus arvalis</i>	Tabel 1		V
	Aardmuis	<i>Microtus agrestis</i>	Tabel 1		V
	Bosmuis	<i>Apodemus sylvaticus</i>	Tabel 1		V
	Dwergmuis	<i>Micromys minutus</i>	Tabel 1		V
	Woelrat	<i>Arvicola terrestris</i>	Tabel 1		V
	Gewone bosspitsmuis	<i>Sorex araneus</i>	Tabel 1		V
	Huispitsmuis	<i>Crocidura russula</i>	Tabel 1		V
	Dwergspitsmuis	<i>Sorex minutus</i>	Tabel 1		V
	Mol	<i>Talpa europaea</i>	Tabel 1		V
	Egel	<i>Erinaceus europaeus</i>	Tabel 1		V
Amfibieën	Bruine kikker	<i>Rana temporaria</i>	Tabel 1		V
	Kleine watersalamander	<i>Triturus vulgaris</i>	Tabel 1		V
	Gewone pad	<i>Bufo bufo</i>	Tabel 1		V

- Tabel 1: algemene soort, licht beschermd;
- Tabel 3: soorten bijlage IV HR/bijlage 1 AMvB, zwaar beschermd;
 - IV HR: soorten opgenomen in bijlage IV van de Europese Habitatrichtlijn;
- Vogels: vogels die alleen beschermd zijn als broedvogel;
- Vogels, categorie 2: nesten van koloniebroeders die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing of biotoop. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar (voorbeeld: roek, gierzwaluw en huismus);
- Vogels, categorie 5: nesten van vogels die weliswaar vaak terugkeren naar de plaats waar zij het jaar daarvoor hebben gebroed of de directe omgeving daarvan, maar die wel over voldoende flexibiliteit beschikken om, als de broedplaats verloren is gegaan, zich elders te vestigen;
- -: geen specifieke bescherming, wel zorgplicht;
- Gebiedsfunctie: V: verblijfplaats (nest), O: overwinteringsgebied, VI: vliegroute, F: foerageergebied. De gebiedsfunctie is alleen weergegeven voor zwaarder beschermde soorten (tabel 2, 3 en vogels).

Vaatplanten

In het projectgebied zijn ten tijde van het locatiebezoek geen zwaardere (Tabel 2 en 3) beschermde plantensoorten aangetroffen. De vegetatie bestaat met name uit grassen en algemene bermkruiden als Smalle weegbree, Paarse dovenetel, Madelief en Vogelmuur. De aanwezigheid van deze soorten wijst op een voedselrijk biotoop. Op basis van deze gegevens wordt het voorkomen van beschermde plantensoorten uitgesloten. De te renoveren woningen zijn gecontroleerd op het voorkomen van beschermde muurflora. Er zijn geen Tongvaren, Steenbreekvaren en Gele helmblom aangetroffen op het woonhuizen en deze worden eveneens uitgesloten doordat geschikte mortel in de muren ontbreekt.

Vogels

Het projectgebied biedt mogelijkheden voor vogels om te broeden, omdat er geschikt biotoop aanwezig is in de vorm van de woningen en omringende bomen en struiken.

Jaarrond beschermde nesten - categorie 1 tot en met 4

Tijdens het locatiebezoek zijn geen jaarrond beschermde nesten aangetroffen van vogels uit categorie 1 tot en met 4, echter de aanwezigheid hiervan kan middels de quickscan niet worden uitgesloten, omdat er geschikte dakpannen, openingen, gaten en kieren aanwezig zijn.

De woonblokken bieden mogelijkheden voor de Gierzwaluw (categorie 2) om te broeden, omdat er gaten en kieren aanwezig zijn, waar Gierzwaluwen gebruik van kunnen maken. De meest geschikte locaties voor de Gierzwaluw om te broeden is in de nok van de kopgevels (van alle vijf de woonblokken) onder de dakpannen (zie bijlage 3, foto 1).

Tijdens het veldbezoek zijn geen Huismussen binnen het projectgebied en in de omgeving waargenomen. Er zijn geen geschikte broedlocaties binnen het projectgebied aanwezig. Onder de dakpannen zijn vogelwerende roosters aangebracht, Huismussen kunnen op deze manier onmogelijk onder de dakpannen gaan broeden. De tuinen rondom de woningen bieden wel schuilmogelijkheden en foerageergebied maar omdat er binnen het projectgebied en in de omgeving geen Huismussen zijn waargenomen wordt de aanwezigheid van vaste rust- en verblijfplaatsen van Huismussen uitgesloten.

Jaarrond beschermde nesten - categorie 5

De tuinen met bomen bieden mogelijkheden voor vogelsoorten met een jaarrond beschermd nest uit categorie 5. In de bomen rondom de woningen zijn ten tijde van het veldbezoek geen nesten aangetroffen. Op basis van deze gegevens kunnen Ekster en Zwarte kraai binnen het projectgebied worden uitgesloten. Echter kunnen in de toekomst wel Eksters en Zwarte kraaien zich binnen het projectgebied gaan vestigen. De woningen bieden mogelijkheden voor Koolmezen, Pimpelmezen, Spreeuwen en Boomkruipers om te broeden door de aanwezigheid van kieren en spleten in de nok van de kopgevels.

Niet jaarrond beschermde nesten (algemene broedvogels)

Voor algemene broedvogels welke broeden in bomen en struiken biedt het projectgebied geschikt biotoop. De tuinen zijn onder andere geschikt voor de Zwartkop, Tjiftjaf, Houtduif, Winterkoning, Vink en Merel.

Vleermuizen

De bebouwing en bomen in het projectgebied kunnen op diverse manieren een functie hebben voor vleermuizen (Tabel 3).

Vaste rust- en verblijfplaats in bebouwing

De woonblokken kunnen op verschillende manieren dienen als vaste rust- en verblijfplaatsen. De woningen zijn geschikt als zomer-, kraam-, paar- en/of winterverblijfplaats voor Gewone dwergvleermuis, Ruige dwergvleermuis en de Laatvlieger. De woningen zijn geschikt voor vleermuizen, door de aanwezigheid van openingen in de nok van de kopgevels die toegang bieden onder het dak wat geschikte locaties zijn voor vaste rust- en verblijfplaatsen van vleermuizen.

Baardvleermuis wordt niet verwacht, daar deze meer voorkeur heeft voor landelijke gebieden zoals polderlandschappen en gebouwen in het landelijke gebied en tevens komen er geen Baardvleermuizen voor in de directe omgeving.

Vaste rust- en verblijfplaatsen in bomen

Er zijn geen holtes waargenomen in de bomen nabij de woningen tijdens het locatiebezoek, welke kunnen dienen als vaste rust- en verblijfplaatsen voor vleermuizen.

Foerageergebied

De tuinen van het projectgebied biedt voor vleermuizen een geschikt foerageergebied. De bomen en tuinen die in de directe omgeving van het gebouw liggen kunnen ook dienen als foerageergebied.

Vliegroute

Binnen het projectgebied zijn geen lijnvormige structuren aanwezig die kunnen dienen als vliegroute.

Grondgebonden zoogdieren

Voor algemeen beschermde grondgebonden zoogdieren (Tabel 1-soorten), zoals Egel en Huisspitsmuis is geschikt habitat aanwezig. Voor zwaarder beschermde soorten (Tabel 2 en 3) is geen geschikt habitat aangetroffen binnen het projectgebied en zwaarder beschermde soorten worden op basis van verspreidingsgegevens uitgesloten.

Amfibieën

Op basis van verspreiding en het veldbezoek kan het voorkomen van zwaarder beschermde amfibieën worden uitgesloten (Tabel 2 en 3). In het projectgebied worden enkel licht beschermde amfibieën als Gewone pad, Bruine kikker en Kleine watersalamander verwacht, omdat er geschikte overwinteringplaatsen aanwezig zijn in de vorm van rommelige hoekjes en (onder)begroeiing.

Overige soorten

Tijdens het locatiebezoek zijn geen beschermde vissen, reptielen, kevers, vlinders, libellen, slakken en kreeftachtigen waargenomen. Beschermde soorten binnen deze soortgroepen worden ook niet verwacht op basis van verspreiding, het biotoop en ontbreken van watergangen binnen het projectgebied.

5. TOETSING AAN WETGEVING

In dit hoofdstuk is beschreven wat de wettelijke consequenties zijn die voortvloeien uit de aanwezigheid van gebieden en soorten, zoals beschreven in hoofdstuk 4. Voor meer informatie over de juridische achtergronden wordt verwezen naar bijlage 2.

5.1 BESCHERMDE GEBIEDEN

Het projectgebied is niet gelegen in een beschermd natuurgebied volgens de Natuurbeschermingswet 1998. Binnen een straal van twee kilometer is geen beschermd natuurgebied aanwezig. Gezien de voorgenomen werkzaamheden en de afstand tot het beschermde natuurgebied wordt een negatief effect op uitgesloten. De Natuurbeschermingswet 1998 is derhalve niet van toepassing. Ter plaatse van het projectgebied worden woningen gesloopt. Het is niet bekend wat er in de toekomstige situatie gebouwd gaat worden. Indien er nieuwe energiezuinige woningen worden gebouwd zal er geen negatief effect tot het beschermde natuurgebied plaats vinden. Indien er meer stikstofuitstoot te verwachten is naar aanleiding van de nieuwbouw, dient dit wel nader te worden onderzocht, in relatie tot de natuurbeschermingswet. Bij geen toename van stikstof is bij onderhavig project de Natuurbeschermingswet 1998 niet van toepassing.

Het projectgebied ligt niet in een gebied van Natuurnetwerk Nederland (NNN, voorheen Ecologische Hoofdstructuur). Op circa 300 meter van het projectgebied is een gebied van NNN aanwezig. Gezien de aard van de voorgenomen werkzaamheden en de afstand tot NNN wordt een negatief effect op de wezenlijke kenmerken en waarden van het NNN-gebied uitgesloten. Vervolgstappen met betrekking tot NNN hoeven derhalve niet te worden genomen.

5.2 FLORA- EN FAUNA

Op basis van de bureaustudie en de veldinventarisatie worden diverse beschermde soorten verwacht in het projectgebied.

Vogels

Jaarrond beschermde nesten categorie 2

De te renoveren woonblokken kunnen dienen als vaste rust- en verblijfplaatsen van de Gierzwaluw. De Gierzwaluw is opgenomen in categorie 2 van de lijst met jaarrond beschermde nesten. Dit betreffen nesten van koloniebroeders die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing of biotoop. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar. De nesten van Gierzwaluwen zijn jaarrond beschermd, middels Artikel 11 van de Flora- en faunawet, dus ook als het nest niet in gebruik is om te broeden. Om overtreding van Artikel 11 te voorkomen is een aanvullend onderzoek nodig naar de aan- of afwezigheid van jaarrond beschermde nesten van gierzwaluwen.

Jaarrond beschermde nesten categorie 5

De aanwezigheid van jaarrond beschermde nesten kan middels de ecologische quickscan niet worden uitgesloten. Er worden jaarrond beschermde nesten verwacht van de Koolmees, Pimpelmees, Boomkruiper en Spreeuw. Bij categorie 5 soorten geldt dat indien er voldoende alternatieven aanwezig zijn, de nesten niet jaarrond beschermd zijn. Er zijn voldoende alternatieven in de omgeving aanwezig. Aanvullend onderzoek om overtreding van Artikel 11 te voorkomen is niet nodig. Wel gelden voor deze soorten dezelfde eisen van bescherming als voor algemene broedvogels.

Niet jaarrond beschermde nesten (algemene broedvogels)

Er worden niet- jaarrond beschermde nesten verwacht van soorten die in bomen en struiken broeden. Hierbij dient te worden gedacht aan soorten als Merel, Tjiftjaf, Zwartkop, Houtduif en Vink. De nesten van deze soorten zijn beschermd zolang ze in gebruik zijn om te broeden. De bescherming van deze nesten is geregeld middels Artikel 11 van de Flora- en faunawet. De periode dat er de meeste kans is op verstoring van niet- jaarrond beschermde nesten ligt in het voorjaar en de zomer. Als er in deze gevoelige periode wordt gewerkt moet rekening worden gehouden met broedvogels en moeten eventueel maatregelen worden uitgevoerd om verstoring te voorkomen.

Vleermuizen

Vaste rust- en verblijfplaatsen

De te renoveren woonblokken kunnen dienen als vaste rust- en verblijfplaatsen voor de Gewone dwergvleermuis, Ruige dwergvleermuis en Laatvlieger. Werkzaamheden waarbij de vaste rust- en verblijfplaats waarin vleermuizen verblijven een negatief effect ondervinden betekent een overtreding van Artikel 11 van de Flora- en faunawet. Daarnaast is er kans op overtreding van Artikel 9 van de Flora- en faunawet bij het afsluiten of opvullen van een opening of spleet waarin een vleermuis verblijft. Middels aanvullend onderzoek kan de aanwezigheid van vaste rust- en verblijfplaatsen van vleermuizen worden vastgesteld of uitgesloten, waarna kan worden bepaald wat het effect van de werkzaamheden is op de eventuele vaste- rust en verblijfplaatsen.

Foerageergebied

De tuinen rondom het projectgebied fungeren mogelijk als foerageergebied voor verschillende soorten vleermuizen. Het foerageergebied van vleermuizen is essentieel, wanneer er geen alternatieve aanwezig zijn en het gebied onderdeel uitmaakt van de functionele leefomgeving van de vaste rust- en verblijfplaatsen van vleermuizen. Essentiële foerageergebieden zijn beschermd middels Artikel 11 van de Flora- en faunawet. Bij vernietiging van een essentieel foerageergebied zonder aanvullende maatregelen is er sprake van overtreding van Artikel 11. Omdat in de omgeving voldoende gelijkwaardige en geschiktere foerageergebieden aanwezig zijn is het potentiële foerageergebied in het projectgebied niet beschermd door Artikel 11 van de Flora- en faunawet.

Tabel 1 soorten en overige soorten

Er worden op basis van bureaustudie en veldinventarisatie geen beschermde planten, vissen, amfibieën, reptielen, slakken, kevers, vlinders, libellen en kreeftachtigen verwacht in het projectgebied. Wel komen van een aantal van deze soortgroepen niet-beschermde soorten voor. Er worden diverse Tabel 1 soorten (licht beschermde soorten) verwacht binnen de soortgroepen amfibieën en grondgebonden zoogdieren. Middels de vrijstellingsregeling (AMvB art. 75) wordt in het kader van ruimtelijke inrichting en ontwikkeling vrijstelling verleend voor Tabel 1-soorten. Derhalve hoeven voor deze soorten geen aanvullende maatregelen te worden genomen in het kader van de Flora- en faunawet. Opgemerkt wordt dat de zorgplicht voor alle soorten van toepassing is.

6. CONCLUSIES, AANBEVELINGEN EN OPMERKINGEN

Binnen het projectgebied ter plaatse van de Idenburglaan te Rijswijk is een ecologische quickscan uitgevoerd. In het projectgebied worden renovatie werkzaamheden uitgevoerd aan 6 woonblokken. Deze werkzaamheden hebben mogelijk een nadelige invloed op de aanwezige flora en fauna. Er dienen ecologische maatregelen te worden genomen om te werken conform de Flora- en faunawet.

6.1 CONCLUSIES

Op basis van de ecologische quickscan wordt geconcludeerd dat:

De volgende beschermde soorten op basis van het biotoop worden verwacht:

- Tabel 3 IV HR: Gewone dwergvleermuis, Ruige dwergvleermuis en Laatvlieger;
- Vogels categorie 2: Gierzwaluw;
- Vogels categorie 5: Boomkruiper, Spreeuw, Koolmees en Pimpelmees;
- Algemene broedvogels: onder andere Zwartkop, Tjiftjaf, Vink, Merel, Houtduif en Winterkoning;
- Tabel 1: Diverse grondgebonden zoogdieren en amfibieën.

De volgende beschermde gebieden aanwezig zijn in en rond het projectgebied:

- Natuurbeschermingswet 1998: Westduinpark & Wapendal op circa 7 kilometer afstand;
- Natuurnetwerk Nederland: Te Werve op circa 300 meter afstand.

Rekening dient te worden gehouden met:

- De (mogelijke) aanwezigheid van de hierboven genoemde beschermde soorten;
- De zorgplicht zoals opgenomen in de Flora- en faunawet, die te allen tijde van toepassing is. De zorgplicht is van toepassing op alle soorten.

Geen rekening hoeft te worden gehouden met:

- De Natuurbeschermingswet 1998 aangezien de werkzaamheden geen effect hebben op enig beschermd natuurgebied volgens de Natuurbeschermingswet 1998;
- Vervolgstappen inzake het Natuurnetwerk Nederland (NNN, voormalige Ecologische hoofdstructuur) zijn niet nodig, aangezien de werkzaamheden geen effect hebben op enig gebied behorend tot NNN.

6.2 VERVOLGSTAPPEN

Op basis van de ecologische quickscan dienen de volgende vervolgstappen te worden genomen:

- Ruim voorafgaand aan de werkzaamheden een aanvullend onderzoek uit te laten voeren naar:
 - Vleermuizen: vaststellen of uitsluiten van vaste rust- en verblijfplaatsen van Gewone dwergvleermuis, Ruige dwergvleermuis en Laatvlieger in het te renoveren woonblokken. Onderzoekperiode betreft 15 mei t/m 15 juli & 15 augustus t/m 1 oktober;
 - Gierzwaluwen: vaststellen of uitsluiten van vaste rust- en verblijfplaatsen in de te renoveren woonblok. Onderzoekperiode betreft: 1 juni tot 15 juli;
- Wanneer in het voorjaar of de zomer wordt gewerkt: voor de start van de werkzaamheden het projectgebied en de directe omgeving ('invloedsfeer van de werkzaamheden') te controleren op broedvogels. Indien broedende vogels aanwezig zijn, is het aan de deskundige om te bepalen of met de werkzaamheden kan worden aangevangen;
- Tijdens de werkzaamheden alert te zijn op het voorkomen van (beschermde) dieren op en rond het projectgebied. Bij het voorkomen van (beschermde) dieren, deze de tijd te gunnen om te kunnen vluchten;
- Indien men onverwachts zwaarder (Tabel 2 of 3) beschermde soorten aantreft, altijd het advies van een deskundige te raadplegen;
- Bij twijfel over de aanwezigheid van beschermde soorten de hulp van een deskundige in te roepen.

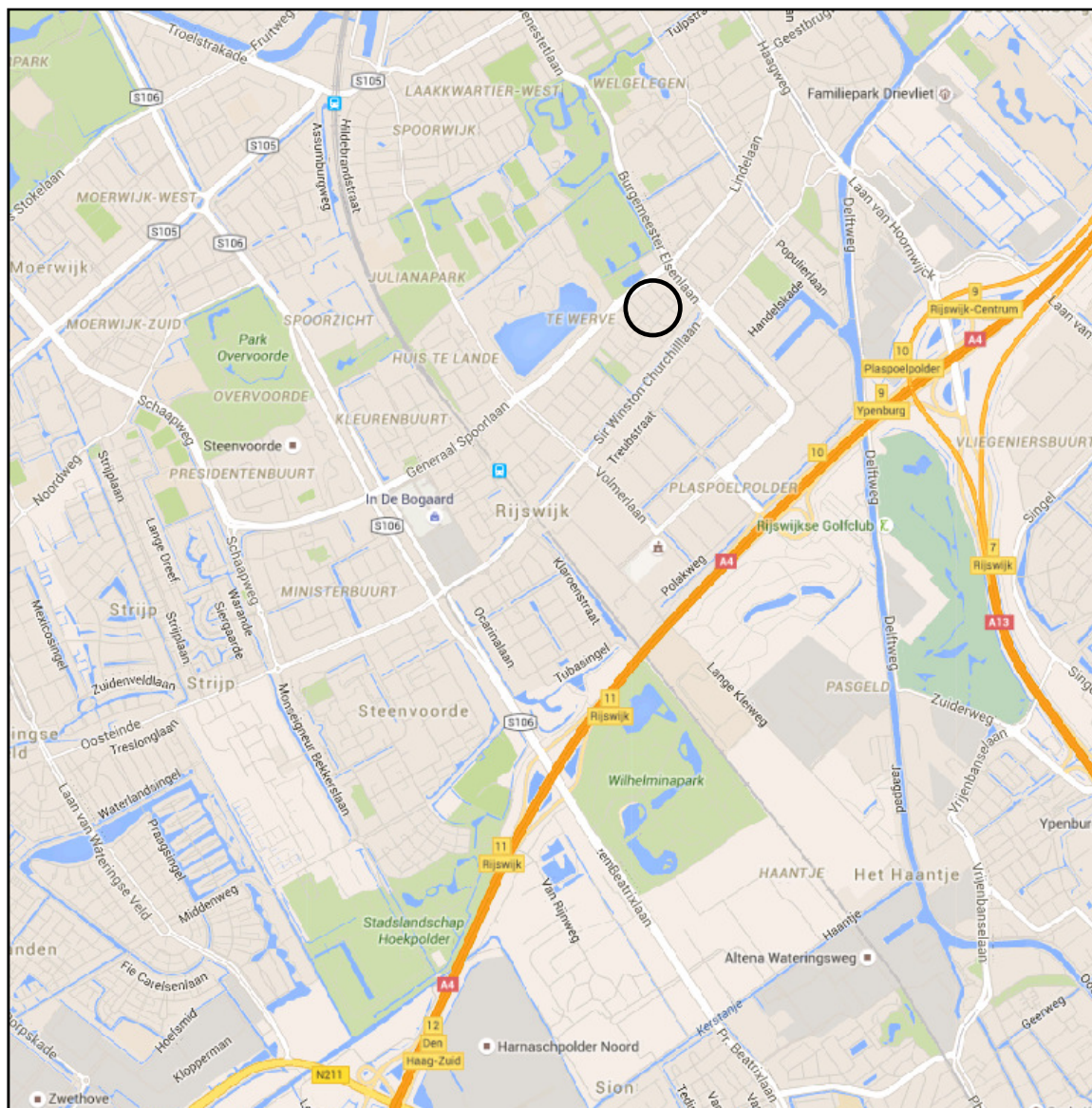
6.3 OPMERKING IN VERBAND MET WET NATUURBESCHERMING

Naar verwachting zal 1 januari 2017 de Wet natuurbescherming in werking treden. Welke gevolgen deze nieuwe wetgeving kan hebben voor lopende projecten is nog niet in te schatten. De daadwerkelijke invulling (o.a. soortbescherming en vervolgstappen) van de wetgeving en hoe de wetgeving exact geïmplementeerd gaat worden is nog niet bekend. Een grote verandering is dat de handhaving en implementatie verschuift van het Ministerie van Economische Zaken (in de vorm van RVO) naar de provincies.

REFERENTIELIJST

- Beschermde natuurgebieden. <http://geo.zuid-holland.nl/geo-loket/html/atlas.html?atlas=ehs>
- Diepenbeek, A. van (1999). *Veldgids Diersporen. Sporen van gewervelde landdieren*. Uitgeverij KNNV.
- Koning, J. de; Broek, JW van den; Meyere, D. de & Bruens, H. (2009). *Dendrologie van de lage landen*. Uitgeverij KNNV.
- Lange, R., P. Twisk, A. van Winden & A. van Diepenbeek, *Zoogdieren van West-Europa*. 2^e druk 2003 VZZ. Uitgeverij KNNV.
- Lenders, H.J.R., C.C.H. Marijnissen en R.P.W.H. Felix (1993). *Waarnemen en herkennen van Amfibieën en Reptielen in het veld*. 4^e geheel herziene druk. RAVON.
- Meijden, R. van der (2004). *Heukels' Flora van Nederland*. 23^e druk. Uitgeverij Wolters-Noordhoff.
- Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (2005). *Tabellen soorten Flora- en faunawet*.
- Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (1979). *Vogelrichtlijn*. 79/409/EEG.
- Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit Vrijstellingsregeling (2005). AMvB "artikel 75". *Besluit houdende wijzigingen van een aantal algemene maatregelen van bestuur in verband met wijziging van artikel 75 van de Flora- en Faunawet en enkele andere wijzigingen*.
- Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (1998). *Natuurbeschermingswet 1998*.
- Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (1992). *Europese Habitat Richtlijn*. 92/43/EEG.
- Nederlandse vereniging voor libellenstudie (2002). *Atlas van de Nederlandse libellen - Nederlandse fauna* 4. KNNV, EIS.
- Nie, H.W. de (1996). *Atlas van de Nederlandse Zoetwatervissen*.
- Provincie Zuid-Holland. Ecologische Hoofdstructuur.
- SOVON Vogelonderzoek Nederland (2002). *Atlas van de Nederlandse broedvogels 1998 - 2000 - Nederlandse fauna* 5. KNNV & EIS.
- SOVON Vogelonderzoek Nederland en Vogelbescherming Nederland (2005). *Rode Lijst van de Nederlandse broedvogels*. Tirion Uitgevers
- Staatsblad, nr. 402 (1998). *Flora- en Faunawet*. Wet van 25 mei 1998, houdende regels ter bescherming van in het wild levende planten- en diersoorten.
- Staatsblad, nr. 501 (2004). *Besluit van 10 september 2004 houdende wijzigingen van een aantal, algemene maatregelen van bestuur in verband met wijziging van artikel 75 van de Flora- en faunawet en enkele andere wijzigingen*.
- Staatscourant nr. 220 (2001). *Bekendmaking lijsten beschermde soorten*.
- Staatscourant nr. 51 (2002). *Regeling aanwijzing dier- en plantensoorten Flora- en faunawet*.
- Stichting Reptielen Amfibieën Vissen Onderzoek Nederland (RAVON). www.ravon.nl
- Stichting Zoogdierwerkgroep Zuid-Holland. www.zwgzh.nl
- Waarnemingen van flora en fauna. www.telmee.nl
- Zoogdieratlas. www.zoogdieratlas.nl

BIJLAGE 1 REGIONALE SITUATIEKAART PROJECTGEBIED

○ = Projectgebied

BIJLAGE 2 WETTELIJKE EN BESTUURLIJKE KADERS NATUURBESCHERMING

In Nederland loopt de bescherming van natuur via twee sporen. Enerzijds is er bescherming van natuurgebieden. Anderzijds is er de bescherming van soorten flora (planten) en fauna (dieren). In dit hoofdstuk wordt een korte beschrijving gegeven van de vigerende wet- en regelgeving in zake de Natuurbeschermingswet 1998, Natuurnetwerk Nederland (NNN, voormalige Ecologische Hoofdstructuur) en de Flora- en faunawet.

GEBIEDSBESCHERMING

Natuurbeschermingswet 1998

De gebiedsbescherming is geregeld in de Natuurbeschermingswet 1998 en de Nota Ruimte. Onder deze bescherming vallen de volgende gebiedsoorten: Natura 2000-gebieden (dit zijn gebieden die zijn aangewezen in het kader van de Europese Habitat- en Vogelrichtlijn), Beschermde Natuurmonumenten en gebieden ter uitvoering van verdragen en andere internationale verplichtingen (zoals wetlands), worden ook beschermd op basis van de Natuurbeschermingswet 1998.

De in dit rapport beschreven toetsing betreft het vaststellen of het projectgebied in of in de omgeving van een beschermd natuurgebied ligt en of er sprake is van een negatief effect op de beschermde natuurwaarden. Zo nee, dan is verder onderzoek niet nodig, zo ja, dan is een aanvullende toetsing nodig waarbij wordt vastgesteld of er sprake is van een negatief effect.

Natuurnetwerk Nederland

Het beschermingsregime voor gebieden die vallen onder Natuurnetwerk Nederland (NNN, voormalige Ecologische Hoofdstructuur) vloeit voort uit het Natuurbeleidsplan uit 1991 en de Vijfde Nota Ruimtelijke Ordening. Het is in de Nota Ruimte op nationaal niveau en vervolgens door de provincies op provinciaal niveau nader uitgewerkt. Bescherming van deze gebieden is op planologische basis en er wordt van uitgegaan van het "Nee, tenzij"-regime en compensatiebeginsel. Het ruimtelijk beleid voor NNN is gericht op behoud en ontwikkeling van de wezenlijke kenmerken en waarden. Daarom geldt in de NNN het "nee, tenzij"-regime. Indien een voorgenomen ingreep de "nee, tenzij"-afweging met positief gevolg doorloopt kan de ingreep plaatsvinden, mits de eventuele nadelige gevolgen worden gemitigeerd en resterende schade wordt gecompenseerd. Indien een voorgenomen ingreep niet voldoet aan de voorwaarden uit het "nee, tenzij"-regime dan kan de ingreep niet plaatsvinden.

SOORTENBESCHERMING (FLORA- EN FAUNAWET)

Bescherming van kwetsbare en zeldzame flora en fauna is geregeld in de Flora- en faunawet. De Flora- en faunawet geldt daar waar beschermde soorten voorkomen. Daarbij is het niet van belang of dat specifieke gebied ook wettelijk beschermd wordt. Binnen de Flora- en faunawet geldt een beschermingsregime dat uitgaat van drie klassen (ingedeeld in tabellen) en daarnaast vogels als aparte categorie. Afhankelijk van de status van een soort moet bij de aantasting van exemplaren bij plannen, projecten of activiteiten een ontheffing op de Flora- en faunawet worden aangevraagd. Belangrijk voor de toekenning hiervan is de status, maar ook of de duurzame instandhouding van de populatie wel of niet in het geding is. Bescherming van licht naar zwaar is als volgt:

Tabel 1-soorten

Middels de vrijstellingsregeling (AMvB art. 75) wordt in het kader van ruimtelijke inrichting en ontwikkeling vrijstelling verleend voor Tabel 1-soorten. Derhalve hoeft voor deze soorten geen ontheffing te worden aangevraagd. Echter voor deze soorten blijft de algemene zorgplicht van kracht.

Tabel 2-soorten

Voor de Tabel 2-soorten kan gewerkt worden met een door het Ministerie van Economische zaken, Landbouw en Innovatie (EL&I) goedgekeurde gedragscode of met een ontheffing. Indien aanwezige Tabel 2-soorten geen hinder ondervinden of niet in hun voortbestaan bedreigd worden door de werkzaamheden kan zonder een ontheffing gewerkt worden.

Tabel 3-soorten

Voor de Tabel 3-soorten dient in het geval van ruimtelijke ontwikkeling gewerkt te worden onder een ontheffing. Bij werkzaamheden die vallen onder beheer & onderhoud en beheer & gebruik kan ook met een door het Ministerie van EL&I goedgekeurde gedragscode gewerkt worden.

Indien aanwezig Tabel 3 soorten geen hinder ondervinden of niet in hun voortbestaan bedreigd worden door de werkzaamheden kan zonder een ontheffing gewerkt worden.

Indien er maatregelen genomen worden om de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaatsen garanderen, is een ontheffing van de Flora- en faunawet niet nodig. Om er zeker van te zijn of de opgestelde mitigerende maatregelen voldoende zijn, kan op basis van de opgestelde mitigerende maatregelen een ontheffing bij het Ministerie van EL&I worden aangevraagd. Indien het Ministerie van EL&I akkoord gaat met de mitigerende maatregelen, wordt de ontheffingsaanvraag positief afgewezen en mogen de werkzaamheden worden uitgevoerd.

Vogels

Voor vogels dienen in het geval van ruimtelijke ontwikkeling mitigerende maatregelen opgesteld te worden die ervoor zorg dragen dat de functionaliteit van de vaste rust- en verblijfplaatsen gegarandeerd wordt. Wanneer dit niet mogelijk is kan, indien de volgende belangen aan de orde zijn: bescherming van flora en fauna, veiligheid van het luchtverkeer, volksgezondheid of openbare veiligheid, een ontheffing aangevraagd worden

Zorgplicht

In de Flora- en faunawet is de zorgplicht opgenomen. Onderstaand wordt de zorgplicht weergegeven, zoals is opgenomen in Artikel 2 van de Flora- en faunawet.

- Lid 1: Een ieder neemt voldoende zorg in acht voor de in het wild levende dieren en planten, alsmede voor hun directe leefomgeving.
- Lid 2: De zorg, bedoeld in het eerste lid, houdt in ieder geval in dat een ieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen voor flora of fauna kunnen worden veroorzaakt, verplicht is dergelijk handelen achterwege te laten voor zover zulks in redelijkheid kan worden gevergd, dan wel alle maatregelen te nemen die redelijkerwijs van hem kunnen worden verwacht, deze zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken.

Verboden handelingen

Naast de zorgplicht zijn een aantal verboden handelingen opgenomen. Deze worden hieronder weergegeven.

- Artikel 8: Het plukken, verzamelen, afsnijden, vernielen, beschadigen, ontwortelen of op een andere manier van de groeiplaats verwijderen van planten.
- Artikel 9: Het doden, verwonden, vangen of bemachtigen van dieren. Het met het oog op bovenstaande doelen opsporen van dieren.
- Artikel 10: Het opzettelijk verontrusten van dieren.
- Artikel 11: Het beschadigen, vernielen, uithalen, wegnemen, verstoren van nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van dieren.
- Artikel 13: Het vervoeren en onder zich hebben (in verband met verplaatsen) van planten en dieren.

RODE LIJSTEN

Op grond van het Besluit van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit van 28 augustus 2009 houdende vaststelling van geactualiseerde Rode Lijsten flora en fauna (Minister van LNV, 2004) zijn gevoelige, kwetsbare, bedreigde, ernstige bedreigde en verdwenen dier- en plantensoorten opgenomen in een nationale Rode Lijst. Aan deze soorten moet volgens het besluit bijzondere aandacht worden besteed voor wat betreft de instandhouding. De Rode Lijst geeft de soorten van de lijst dus geen afzonderlijke juridische beschermingsstatus, maar geeft wel aan dat er in het (soorten)beleid rekening gehouden moet worden met de instandhouding van de betreffende soorten. Wanneer er op provinciaal niveau beleid ten aanzien van bepaalde Rode Lijstsoorten is vastgesteld, dan dient dit beleid als afwegingskader in de besluitvorming rond plannen die in gaan tegen dit beleid.

BIJLAGE 3 FOTO'S TER PLAATSE

Foto 1: Opening in nok kopgevel

Foto 2: Woonblok

Foto 3: Tuinen van de woningen

BIJLAGE 11. RAPPORTAGE SOORTGERICHT ONDERZOEK

**SOORTGERICHT ONDERZOEK
NAAR VLEERMUIZEN
EN GIERZWALUWEN
IDENBURGLAAN TE RIJSWIJK**

SOORTGERICHT ONDERZOEK
NAAR VLEERMUIZEN
EN GIERZWALUWEN
IDENBURGLAAN TE RIJSWIJK

Colofon

Opdrachtgever: Vidomes
Postbus 390
2600 AJ Delft

Adviesbureau: VanderHelm Milieubeheer B.V.
Nobelsingel 2
2652 XA Berkel en Rodenrijs
010 -249 24 60
info@vdhelm.nl www.vdhelm.nl

Projectfoto's: Dhr. A. Kolders

© VanderHelm Milieubeheer B.V. / VIDOMES

Projectcode: VIID160688

Verantwoording	Status / versie	Definitief
	Datum	9 november 2016
Auteur	Dhr. F. van der Lans	
Kwaliteitscontrole	Mevr. ing. M. Nieuwenhuijsen	
Vrijgave	Dhr. ing. A.A. Heijboer	

INHOUDSOPGAVE

1. INLEIDING.....	3
1.1 AANLEIDING	3
1.2 DOELSTELLING	3
1.3 DESKUNDIGHEID	3
1.4 KWALITEITSBORGING.....	3
1.5 VERANTWOORDING	3
2. PROJECTGEBIED.....	4
2.1 HUIDIGE SITUATIE.....	4
2.2 TOEKOMSTIGE SITUATIE, WERKZAAMHEDEN EN PLANNING.....	4
2.3 RESULTATEN EERDER UITGEVOERD ECOLOGISCH ONDERZOEK	5
3. METHODE.....	6
3.1 VLEERMUIZEN.....	6
3.2 GIERZWALUWEN.....	6
3.3 OVERZICHT BEZOEKEN EN WEERGEGEVENS	7
4. ONDERZOEKSRESULTATEN EN INTERPRETATIE.....	8
4.1 VLEERMUIZEN.....	8
4.2 VOGELS.....	11
5. TOETSING AAN WETGEVING.....	12
5.1 VLEERMUIZEN.....	12
5.2 GIERZWALUWEN	12
6. CONCLUSIES	13
6.1 CONCLUSIES	13
6.2 AANBEVELINGEN	13
6.3 OPMERKING IN VERBAND MET NIEUWE NATUURBESCHERMINGSWET	13
REFERENTIELIJST	14

BIJLAGEN

1. REGIONALE SITUATIEKAART PROJECTGEBIED
2. WETTELIJKE EN BESTUURLIJKE KADERS NATUURBESCHERMING
3. FOTO'S TER PLAATSE
4. WAARNEMINGEN VLEERMUIZEN TIJDENS VELDBEZOEKEN
5. SOORTINFORMATIE WAARGENOMEN SOORTEN

1. INLEIDING

VanderHelm Milieubeheer B.V. te Berkel en Rodenrijs heeft van Vidomes opdracht gekregen voor het uitvoeren van een soortgericht onderzoek naar vleermuizen en gierzwaluwen ter plaatse van de Idenburglaan te Rijswijk.

1.1 AANLEIDING

Aanleiding voor het uitvoeren van een soortgericht onderzoek zijn de voorgenomen sloopwerkzaamheden binnen het projectgebied en de vigerende natuurwetgeving. Uit een eerder door VanderHelm Milieubeheer B.V. in de directe omgeving uitgevoerde ecologische quickscan (VanderHelm Milieubeheer B.V. kenmerk VIID160688, d.d. 20-05-2016) blijkt dat in onderhavig projectgebied mogelijk vaste rust- en verblijfplaatsen van vleermuizen en gierzwaluwen aanwezig zijn. Door de werkzaamheden worden eventueel aanwezige vaste rust- en verblijfplaatsen verstoord en/of vernietigd, wat een overtreding van de Flora- en faunawet betreft. Om te bepalen of sprake is van overtreding van de Flora- en faunawet wordt in eerste aanleg bepaald of vaste rust- en verblijfplaatsen van de voornoemde soorten in het projectgebied aanwezig zijn.

1.2 DOELSTELLING

Doel van dit soortgericht onderzoek is het uitsluiten dan wel aantonen van de aanwezigheid van vaste rust- en verblijfplaatsen van vleermuizen en gierzwaluwen. Vervolgens wordt bepaald welke vervolgstappen in het kader van de Flora- en faunawet noodzakelijk zijn.

1.3 DESKUNDIGHEID

De ingezette ecologen voldoen aan ten minste één van de door het Ministerie van Economische Zaken, zie box 1, genoemde voorwaarden en zijn daarmee gekwalificeerd als deskundige.

Box 1: Deskundigheid (Bron: Ministerie van Economische Zaken)

Het Ministerie van Economische Zaken verstaat onder een deskundige een persoon die voor de situatie en soorten ten aanzien waarvan hij of zij gevraagd is te adviseren en/of te begeleiden, aantoonbare ervaring en kennis heeft op het gebied van soortspecifieke ecologie. De ervaring en kennis dienen te zijn opgedaan doordat de deskundige:

- op HBO-, dan wel universitair niveau een opleiding heeft genoten met als zwaartepunt (Nederlandse) ecologie; en/of
- op MBO niveau een opleiding heeft afgerond met als zwaartepunt de Flora- en faunawet, soortenherkenning en zorgvuldig handelen ten opzichte van die soorten; en/of
- als ecooloog werkzaam is voor een ecologisch adviesbureau, zoals een bureau welke is aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus; en/of
- zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenbescherming en is aangesloten bij en werkzaam voor de daarvoor in Nederland bestaande organisaties (zoals de Zoogdiervereniging, RAVON, Stichting Das en Boom, Vogelbescherming Nederland, Vlinderstichting, Natuurhistorisch Genootschap, KNNV, NJN, IVN, EIS Nederland, FLORON, SOVON, STONE, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, De Landschappen en Stichting Beheer Natuur en Landelijk gebied); en/of
- zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenmonitoring en/of soortenbescherming.

1.4 KWALITEITSBORGING

VanderHelm Milieubeheer B.V. is lid van het 'Netwerk Groene Bureaus (NGB) - Brancheorganisatie voor kwaliteitsbevordering en belangenbehartiging'. De werkzaamheden die door VanderHelm Milieubeheer B.V. worden uitgevoerd, zijn gebaseerd op het door de NGB vastgestelde gedragscode (versie juni 2008, aangevuld in februari 2010).

VanderHelm Milieubeheer B.V. is VCA** (versie 2008/05) gecertificeerd.

Onderhavig project is uitgevoerd in overeenstemming met het kwaliteitssysteem van VanderHelm Milieubeheer B.V. Dit kwaliteitssysteem is gecertificeerd conform de norm ISO 9001:2008.

1.5 VERANTWOORDING

VanderHelm Milieubeheer B.V. is een onafhankelijk adviesbureau en verklaart hierbij geen financiële of juridische belangen te hebben bij de uitkomst van het gevoerde onderzoek.

2. PROJECTGEBIED

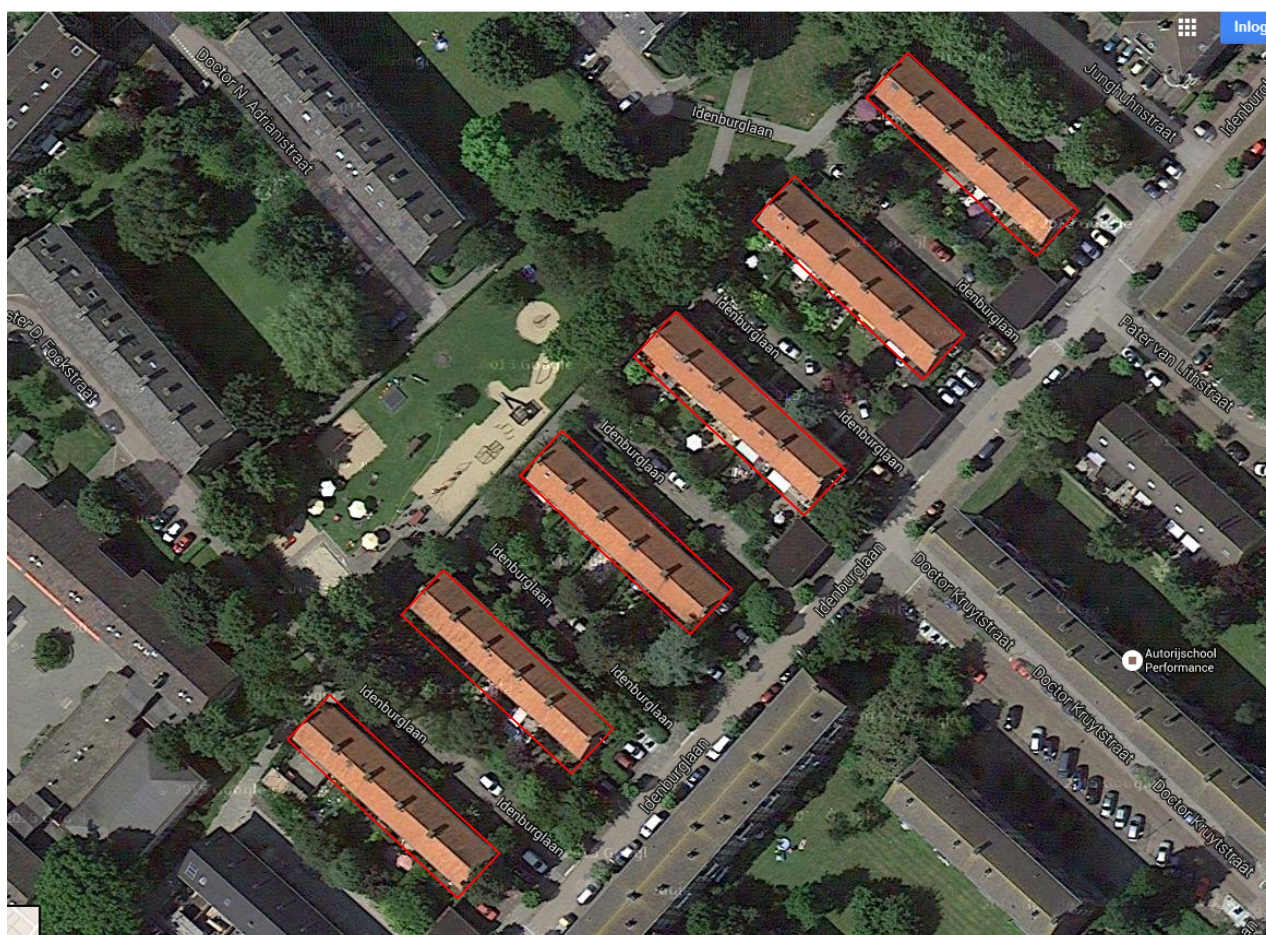
2.1 HUIDIGE SITUATIE

Het projectgebied is gelegen langs de Idenburglaan te Rijswijk. Het projectgebied bestaat uit 30 eengezinswoningen verdeeld over 6 woonblokken en elk woonblok bestaat uit 5 woningen. Het projectgebied is gelegen in het centrum van de gemeente Rijswijk. De omgeving van het projectgebied bestaat uit woonwijken en is omringd door enkele parken zoals park Overvoorde, Julianapark en Park te Werve.

De begrenzing van het projectgebied wordt weergegeven in afbeelding 1 en voor de regionale ligging wordt verwezen naar bijlage 1. Voor een fotografische weergave van het projectgebied wordt verwezen naar bijlage 3.

Tabel 1: Gegevens projectgebied

Projectgebied:	Idenburglaan
Straat:	Idenburglaan
Plaats:	Rijswijk
Gemeente:	Rijswijk
Provincie:	Zuid-Holland
Kilometerhok (Rijksdriehoekscoördinaten):	X: 82, Y: 451

Afbeelding 1: Begrenzing van het projectgebied aangegeven met een rode lijn (Bron: google maps)

2.2 TOEKOMSTIGE SITUATIE, WERKZAAMHEDEN EN PLANNING

In de toekomst worden werkzaamheden uitgevoerd aan woningen langs de Idenburglaan. De 30 eengezinswoningen zullen worden gesloopt. De exacte planning van de werkzaamheden is tijdens de uitvoering van het ecologisch onderzoek nog niet bekend. De sloop zal van start gaan eind 2017.

2.3 RESULTATEN EERDER UITGEVOERD ECOLOGISCH ONDERZOEK

Op basis van de eerder uitgevoerde ecologische quickscan (VanderHelm Milieubeheer B.V., kenmerk VIID160688, d.d. 20 mei 2016) ter plaatse van de Idenburglaan te Rijswijk wordt geconcludeerd dat:

De volgende beschermde soorten op basis van het biotoop worden verwacht:

- Tabel 3 IV HR: gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis en laatvlieger;
- Vogels categorie 2: gierzwaluw;
- Vogels categorie 5: boomkruiper, spreeuw, koolmees en pimpelmees;
- Algemene broedvogels: onder andere zwartkop, tijtjaf, vink, merel, houtduif en winterkoning;
- Tabel 1: diverse grondgebonden zoogdieren en amfibieën.

De volgende beschermde gebieden aanwezig zijn in en rond het projectgebied:

- Natuurbeschermingswet 1998: Westduinpark & Wapendal op circa 7 kilometer afstand;
- Natuurnetwerk Nederland: Te Werve op circa 300 meter afstand.

Rekening dient te worden gehouden met:

- De (mogelijke) aanwezigheid van de hierboven genoemde beschermde soorten;
- De zorgplicht zoals opgenomen in de Flora- en faunawet, die te allen tijde van toepassing is. De zorgplicht is van toepassing op alle soorten.

Geen rekening hoeft te worden gehouden met:

- De Natuurbeschermingswet 1998 aangezien de werkzaamheden geen effect hebben op enig beschermd natuurgebied volgens de Natuurbeschermingswet 1998;
- Vervolgstappen inzake het Natuurnetwerk Nederland (NNN, voormalige Ecologische hoofdstructuur) zijn niet nodig, aangezien de werkzaamheden geen effect hebben op enig gebied behorend tot NNN.

Vaste rust- en verblijfplaatsen van juridisch zwaarder beschermde soorten (Tabel 3 IV HR en vogels categorie 2 en 5) zijn beschermd middels Artikel 11 van de Flora- en faunawet. Verstoring en vernietiging van de vaste rust- en verblijfplaats betreft een overtreding van Artikel 11 van de Flora- en faunawet. Daarnaast kunnen de werkzaamheden leiden tot overtreding van Artikel 9 (doden en verwonden).

Voor jaarrond beschermde nesten van vogels uit categorie 5 geldt echter dat als er in de omgeving voldoende alternatief aanwezig is, de nesten een gelijke beschermingsstatus hebben als niet jaarrond beschermde nesten.

Op basis van de ecologische quickscan dienen de volgende vervolgstappen te worden genomen:

- Ruim voorafgaand aan de werkzaamheden een aanvullend onderzoek uit te laten voeren naar:
 - Vleermuizen: vaststellen of uitsluiten van vaste rust- en verblijfplaatsen van gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis en laatvlieger in het te renoveren woonblokken. Onderzoekperiode betreft 15 mei t/m 15 juli & 15 augustus t/m 1 oktober;
 - Gierzwaluwen: vaststellen of uitsluiten van vaste rust- en verblijfplaatsen in de te renoveren woonblok. Onderzoekperiode betreft: 1 juni tot 15 juli;
- Wanneer in het voorjaar of de zomer wordt gewerkt: voor de start van de werkzaamheden het projectgebied en de directe omgeving ('invloedsfeer van de werkzaamheden') te controleren op broedvogels. Indien broedende vogels aanwezig zijn, is het aan de deskundige om te bepalen of met de werkzaamheden kan worden aangevangen;
- Tijdens de werkzaamheden alert te zijn op het voorkomen van (beschermde) dieren op en rond het projectgebied. Bij het voorkomen van (beschermde) dieren, deze de tijd te gunnen om te kunnen vluchten;
- Indien men onverwachts zwaarder (Tabel 2 of 3) beschermde soorten aantreft, altijd het advies van een deskundige te raadplegen;
- Bij twijfel over de aanwezigheid van beschermde soorten de hulp van een deskundige in te roepen.

3. METHODE

Het onderzoek naar verblijfplaatsen van vleermuizen en vogels is gebaseerd op de ethische code van het Netwerk Groene Bureaus - Branchevereniging voor kwaliteitsbevordering en belangenbehartiging (juni 2008 en februari 2010) en is uitgevoerd conform het vleermuisprotocol 2013 (versie 27 maart 2013), de Soortenstandaard Gierzwaluw (2014) en Soortenstandaard Huismus (2014).

3.1 VLEERMUIZEN

Ten behoeve van het vaststellen dan wel uitsluiten van zomer-, kraam-, paar- en winterverblijfplaatsen van vleermuizen is de volgende werkwijze gehanteerd.

Zomerverblijfplaatsen en Kraamverblijfplaatsen

In de periode van 15 mei tot en met 15 juli zijn drie veldbezoeken uitgevoerd ten behoeve van het vaststellen dan wel uitsluiten van zomer- en kraamverblijfplaatsen. Hierbij zijn tussen het eerste en het laatste bezoek minimaal 30 dagen gelegen. Twee bezoeken zijn uitgevoerd in de avond om uitvliegende vleermuizen vast te stellen en conform het vleermuisprotocol voor de laatvlieger te werken. Het andere bezoek is uitgevoerd in de ochtend om zwermende en/of invliegende vleermuizen rond het gebouw vast te stellen. Een uitvliegend of invliegend dier wijst op de aanwezigheid van een vaste rust- en verblijfplaats in het gebouw.

Paarverblijfplaatsen

Ten behoeve van het vaststellen van de aanwezigheid van paarverblijfplaatsen zijn vanaf 15 augustus tot 1 oktober drie bezoeken in de avond/nacht uitgevoerd. Hierbij zijn tussen het eerste en het laatste bezoek minimaal 30 dagen gelegen. Er is gelet op baltende dieren. Een sociaal roepend of baltend dier in of rondom een gebouw wijst op de aanwezigheid van een paarverblijfplaats.

Winterverblijfplaatsen

Om de aanwezigheid van massa winterverblijfplaatsen vast te stellen moet tussen 1 augustus en 1 september één veldbezoek plaatsvinden. Dit bezoek is tegelijk met het bezoek ten behoeve van het vaststellen van de aanwezigheid van paarverblijfplaatsen op d.d. 29 augustus 2016 uitgevoerd. Ten tijde van het bezoek is rond middernacht bekeken of zwermende vleermuizen aanwezig zijn. Zwermende vleermuizen wijzen op de aanwezigheid van een massa winterverblijfplaats.

Algemeen

De bezoeken zijn met behulp van een batdetector (Petersson D240X) en zaklampen uitgevoerd, zodat zowel zicht- en geluidswaarnemingen gedaan konden worden. Daarnaast is gebruik gemaakt van de opnamefunctie op de batdetector om waarnemingen terug te luisteren en te analyseren met behulp van het programma BatSound. Alle bezoeken zijn in verband met de veiligheid en grootte van het projectgebied uitgevoerd met een team van twee personen. De inventarisaties zijn uitgevoerd bij goede weersomstandigheden (droog en windkracht < 4 Bft).

Voor kleine gebieden geldt dat conform het vleermuisprotocol 2013 (versie 27 maart 2013) twee bezoeken in de kraamperiode en twee in de paarperiode dienen te worden uitgevoerd. Tijdens een bezoek moet minimaal 75% van het gebied te overzien zijn. Gezien de grootte en onoverzichtelijkheid van dit projectgebied zijn conform het vleermuisprotocol meer (totaal drie) bezoeken uitgevoerd in de kraamperiode en meer (totaal drie) in de paarperiode.

3.2 GIERZWALUWEN

Om uit te sluiten of aan te tonen dat Gierzwaluwen het projectgebied gebruiken zijn volgens de gestandaardiseerde methode (Soortenstandaard gierzwaluw, RVO, december 2014) drie bezoeken uitgevoerd in de periode 1 juni tot 15 juli met daartussen minimaal 10 dagen, waarbij twee van de bezoeken in juni zijn uitgevoerd. Het onderzoek is bij goede (warm en droge) weersomstandigheden in de avond van 21:00 tot 22:30 uur uitgevoerd. In deze avonduren komen broedende vogels veelal in groepen lager boven de woningen vliegen en maken zij een kenmerkend gierend geluid. Dit is een indicatie voor broedplaatsen. Het vaststellen van broedplaatsen is alleen vast te stellen wanneer de vogels zeer dicht langs de gebouwen vliegen, waarbij er veel geroepen wordt en de Gierzwaluwen de gebouwen regelmatig "aantikken" of in of uit een opening in een gebouw vliegen. Tijdens het onderzoek is het aantal broedparen en de locaties van de nesten vastgesteld.

3.3 OVERZICHT BEZOEKEN EN WEERGEGEVENS

In tabel 2 is een overzicht opgenomen van de in totaal elf uitgevoerde veldbezoeken. In tabel 3 zijn de weersomstandigheden op de dag van uitvoering weergegeven.

Tabel 2: Uitgevoerd veldbezoek

Datum	Activiteit	Soortgroep	Tijdstip (begin - einde)	Uitvoerende(n)
25-05-2016	Ochtendbezoek	Vleermuizen	03:32 - 05:32	J. Keijzer, W. den Boer
13-06-2016	Avondbezoek	Vleermuizen en Gierzwaluwen	21:00 – 00:01	J. Keijzer, F.V. van der Lans
29-6-2016	Avondbezoek	Gierzwaluwen	21:00 – 22:30	N. Kroese
13-07-2016	Avondbezoek	Vleermuizen en Gierzwaluwen	21.00 - 23.55	J. Keijzer, R. Notenboom
18-08-2016	Ochtendbezoek	Vleermuizen	00:30 – 02:30	J. Keijzer, J. Berndszen
29-08-2016	Avondbezoek	Vleermuizen	22.15 – 0.15	J. Keijzer, M. Loeve
12-09-2016	Avondbezoek	Vleermuizen	21.30 – 23.30	J. Keijzer, M. Loeve

Tabel 3: Weersomstandigheden*

Datum	Temperatuur (°C)		Overheersende windrichting –kracht (Bft)	Bewolking	Neerslag (mm)
	Min.	Max.			
25-05-2016	7,9	14,4	WNW - 2	Geheel bewolkt	0,6**
13-06-2016	14,6	18,1	WZW - 3	Geheel bewolkt	2,5**
29-06-2016	13,6	20,9	ZW - 4	Vrijwel geheel bewolkt	1,3**
13-07-2016	11,6	19,0	NW - 3	Half tot zwaar bewolkt	0,3**
18-08-2016	10,4	24,6	NO - 2	Vrijwel onbewolkt	0,0
29-08-2016	11,9	21,1	NW - 4	Zwaar bewolkt	0,3**
12-09-2016	18,2	27,9	ZO - 3	Geheel bewolkt	0,4**

* Weersomstandigheden dichtstbijzijnde weerstation (Hoek van Holland. Bron: KNMI).

** Op het moment van het veldbezoek was het droog

Op het moment van het veldbezoek vast de windkracht < 4 Bft.

4. ONDERZOEKSRESULTATEN EN INTERPRETATIE

In dit hoofdstuk worden de belangrijkste resultaten nader toegelicht en wordt aangegeven waar vaste rust- en verblijfplaatsen in het projectgebied aanwezig zijn. Een overzicht van deze verblijfplaatsen is weergegeven op afbeeldingen 2, 3, 4 en 5.

4.1 VLEERMUIZEN

De waarnemingen per veldbezoek zijn weergegeven op de afbeeldingen in bijlage 4.

4.1.1. ZOMER- EN KRAAMVERBLIJFPLAATSEN

Tijdens de veldbezoeken op 25 mei 2016, 13 juni 2016 en 13 juli 2016 ten behoeve van het vaststellen of uitsluiten van zomer- en of kraamverblijven zijn geen zwermende, invliegende of uitvliegende vleermuizen waargenomen ter plaatse van het gebouw. Derhalve wordt geconcludeerd dat geen zomer- en/of kraamverblijfplaatsen van de ruige dwergvleermuis, gewone dwergvleermuis en laatvlieger aanwezig zijn.

4.1.2. PAARVERBLIJFPLAATSEN

Tijdens de veldbezoeken ten behoeve van het vaststellen of uitsluiten van paarverblijven op d.d. 18-08-2016, 29-08-2016 en 12-09-2016 zijn baltende dieren waargenomen die binding hadden met de gebouwen in het projectgebied. In totaal zijn er twee baltterritoria in de directe omgeving van het projectgebied aanwezig waarvan we niet uit kunnen sluiten of deze in het projectgebied aanwezig zijn. De territoria grenzen aan meerdere gevels in het projectgebied. De gewone dwergvleermuizen zijn vliegend met baltsroep waargenomen. Er is echter niet vastgesteld dat ze ergens een gebouw invlogen of uitvlogen. De exacte locatie van de paarverblijfplaats is daarom onbekend. Voornamelijk de kopgevels zijn interessant, omdat de gewone dwergvleermuizen daar het vaakst langs vliegen. We verwachten als er een paarverblijfplaats aanwezig is in het projectgebied, dat deze dan hier zitten onder de dakpannen of in de nok.

Afbeelding 2: Kopgevel in het projectgebied (Bron: google maps)

4.1.3 WINTERVERBLIJFPLAATSEN

Tijdens het veldbezoek rond middernacht in augustus (d.d.) ten behoeve van het vaststellen of uitsluiten van massa winterverblijfplaatsen zijn geen zwermende, invliegende of uitvliegende vleermuizen waargenomen ter plaatse van en rondom het gebouw. Derhalve kan worden geconcludeerd dat er geen massa winterverblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis aanwezig zijn in het gebouw. Er is op dit moment nog geen onderzoek mogelijk om individuele winterverblijfplaatsen van dwergvleermuizen vast te stellen dan wel uit te sluiten in dakrand, dakpannen en spouwmuren, derhalve kan niet worden uitgesloten dat een winterverblijfplaats van een enkel individu aanwezig is.

4.1.4. OVERIGE WAARNEMINGEN

Tijdens het onderzoek zijn tweemaal een overvliegende rosse vleermuis en eenmaal een overvliegende ruige dwergvleermuis waargenomen. Deze dieren hebben geen binding met het gebied. In de omgeving van het projectgebied zijn enkele baltsende gewone dwergvleermuizen waargenomen. Er zijn baltsende gewone dwergvleermuizen waargenomen direct buiten het projectgebied, zoals aan de Junghuhnstraat en de Generaal Berenschotlaan. Deze territoria bevinden zich ruim buiten de invloedssfeer van de werkzaamheden.

Belangrijk foerageergebied voor rosse vleermuizen, ruige dwergvleermuizen, gewone dwergvleermuizen en watervleermuizen bevindt zich aan de overkant van de Generaal Spoorlaan, in het Rijswijkse bos en Ter Werve.

4.1.5. BESCHERMDE ELEMENTEN VLEERMUIZEN

In afbeelding 3 zijn de beschermde elementen van de vleermuizen weergegeven met daarbij de vaste rust- en verblijfplaatsen.

Beschermde vleermuis elementen

Afbeelding 2: Beschermde elementen in het projectgebied (Bron: Esri Nederland & Community Maps Contributors)

4.2 VOGELS

4.2.1. GIERZWALUWEN

Ten tijde van de bezoeken op 13 en 29 juni 2016 en 13 juli 2016 zijn gerichte onderzoeken naar gierzwaluwen uitgevoerd. Er zijn geen gierzwaluwen vastgesteld. Verblijfplaatsen van de gierzwaluw worden op basis van het onderzoek uitgesloten in het projectgebied.

5. TOETSING AAN WETGEVING

In dit hoofdstuk is beschreven wat de wettelijke consequenties zijn die voortvloeien uit de aanwezigheid van beschermde vaste rust- en verblijfplaatsen van vleermuizen, gierzwaluwen, zoals beschreven in hoofdstuk 4. Voor meer informatie over de juridische achtergronden wordt verwezen naar bijlage 2. De betreffende artikelen van de Flora- en faunawet zijn opgenomen in box 2.

5.1 VLEERMUIZEN

Uit het soortgericht onderzoek blijkt dat er twee baltsterritoria in de directe omgeving van het projectgebied aanwezig zijn, waarvan we niet uit kunnen sluiten dat deze in het projectgebied aanwezig zijn. De territoria grenzen aan meerdere gevels in het projectgebied. Voornamelijk de kopgevels zijn interessant.

Door het slopen van de woningen wordt de verblijfplaats van de gewone dwergvleermuis verstoord, beschadigd en vernietigd en daarmee Artikel 11 van de Flora- en faunawet (zie box 2) overtreden. Daarnaast is kans op overtreding van Artikel 9 van de Flora- en faunawet (zie box 2) wanneer de vleermuis aanwezig is in het te slopen pand. Het dier kan dan worden gedood.

Voor het overtreden van de Flora- en faunawet is het aanvragen van een ontheffing noodzakelijk. De gewone dwergvleermuis is opgenomen in bijlage 4 van de Habitatrichtlijn. Voor het verkrijgen van een ontheffing dient sprake te zijn van één of meer van de volgende belangen uit de Habitatrichtlijn:

- de bescherming van flora en fauna;
- de veiligheid van het luchtverkeer;
- de volksgezondheid of openbare veiligheid;
- dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en voor het milieu wezenlijk gunstige effecten.

Daarnaast dient met betrekking tot de werkzaamheden te worden aangetoond dat geen alternatieven bestaan die hetzelfde resultaat hebben en die niet leiden tot overtreding van Artikel 11 van de Flora- en faunawet.

5.2 GIERZWALUWEN

Uit het soortgericht onderzoek blijkt dat in het projectgebied geen verblijfplaatsen van Gierzwaluwen aanwezig zijn. Met betrekking tot Gierzwaluwen zijn in het kader van de Flora- en faunawet dan ook geen vervolgstappen noodzakelijk.

Box 2: Mogelijk te overtreden artikelen van de Flora- en faunawet

Artikel 2 (zorgplicht)

1. Een ieder neemt voldoende zorg in acht voor de in het wild levende dieren en planten, alsmede voor hun directe leefomgeving.
2. De zorg, bedoeld in het eerste lid, houdt in ieder geval in dat een ieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen voor flora of fauna kunnen worden veroorzaakt, verplicht is dergelijk handelen achterwege te laten voor zover zulks in redelijkheid kan worden gevergd, dan wel alle maatregelen te nemen die redelijkerwijs van hem kunnen worden gevergd teneinde die gevolgen te voorkomen of, voor zover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, deze zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken.

Artikel 9

Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen.

Artikel 11

Het is verboden nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren.

6. CONCLUSIES

Ter plaatse van de Idenburglaan te Rijswijk is een soortgericht onderzoek naar vleermuizen en gierzwaluwen uitgevoerd. Ter plaatse is men voornemens de woningen te slopen.

Doel van het onderzoek is het uitsluiten dan wel aantonen van vaste rust- en verblijfplaatsen van alle onderzochte soorten in de te slopen gebouwen. Vervolgens is bepaald of door de werkzaamheden sprake kan zijn van het overtreden van de Flora- en faunawet en welke vervolgstappen mogelijk noodzakelijk zijn.

6.1 CONCLUSIES

Op basis van het soortgericht onderzoek is geconcludeerd dat:

- Er geen zomer of kraamverblijfplaatsen van vleermuizen aanwezig zijn in het projectgebied;
- Er twee paarverblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis zijn vastgesteld in kopgevels in het projectgebied;
- Er geen andere vleermuissoorten dan gewone dwergvleermuis zijn vastgesteld;
- Er geen vaste rust- en verblijfplaatsen van gierzwaluwen aanwezig zijn.

6.2 AANBEVELINGEN

Op basis van het soortgericht onderzoek wordt aanbevolen om:

- een ontheffing Flora- en faunawet aan te vragen voor overtreding van Artikel 11 van de Flora- en faunawet, betreffende het verstoren, beschadigen en vernietigen van de paar- en mogelijk winterverblijfplaats van de gewone dwergvleermuis;
- ten behoeve van de ontheffingsaanvraag een activiteitenplan op te laten stellen, waarin onder andere het wettelijk belang, de alternatievenafweging en mitigerende en compenserende maatregelen worden opgenomen;
- zo spoedig mogelijk vleermuiskasten op te hangen ten behoeve van de tijdelijke compensatie van de verblijfplaats om effecten op de vleermuis te minimaliseren en vertraging van de werkzaamheden zoveel mogelijk te voorkomen
- het voorkomen van overtreding van Artikel 9 van de Flora- en faunawet, betreffende het dode en verwonden van de gewone dwergvleermuis, door ervoor te zorgen dat de vleermuis ten tijde van het slopen niet aanwezig is.
- rekening te houden met de doorlooptijd van de ontheffingsaanvraag (normaliter 16 weken) en de periode voor het treffen van mitigerende maatregelen zoals het ophangen van vleermuiskasten en ongeschikt maken van de verblijfplaats. Onderstaand is schematisch een planning weergegeven van de periode waarin deze werkzaamheden dienen te worden uitgevoerd.
- In het kader van de zorgplicht voorkomen dat vleermuizen in de omgeving worden verstoord door verlichting tijdens de bouwfase en in de definitieve situatie.

6.3 OPMERKING IN VERBAND MET NIEUWE NATUURBESCHERMINGSWET

Naar verwachting zal in de tweede helft van 2016 de nieuwe Wet natuurbescherming in werking treden. Welke gevolgen deze nieuwe wetgeving kan hebben voor lopende projecten is nog niet in te schatten. De daadwerkelijke invulling (o.a. soortbescherming en vervolgstappen) van de wetgeving en hoe de wetgeving exact geïmplementeerd gaat worden is nog niet bekend. Een grote verandering is dat de handhaving en implementatie verschuift van het Ministerie van Economische Zaken (in de vorm van RVO) naar de provincies.

Tot en met 31 december 2016 is het mogelijk een ontheffing in het kader van de Flora- en faunawet aan te vragen bij RVO. Daarna dient een ontheffing in het kader van de nieuwe natuurwet (wet natuurbescherming 2017) aangevraagd te worden bij de betreffende gemeente (WABO) of de omgevingsdienst Haaglanden. De doorlooptijd van een ontheffingsaanvraag bedraagt bij RVO op dit moment 16 weken, maar naar verwachting zal de behandeltermijn langer worden.

REFERENTIELIJST

- VanderHelm Milieubeheer B.V., 2016. *Ecologische quickscan Idenburglaan te Rijswijk, kenmerk VIID160688*.
- Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (2014, versie 2.0). *Soortenstandaard Gewone dwergvleermuis*.
- Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (2014, versie 2.0). *Soortenstandaard Huismus*
- Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (2014, versie 2.0). *Soortenstandaard Gierzwaluw*
- Dietz, C., O von Helversen, D. Nill., 2009. *Vleermuizen: Alle soorten van Europa en Noordwest-Afrika*. Tirion Natuur.
- Lange, R., P. Twisk, A. van Winden en A. van Diepenbeek, VZZ, 2^e druk 2003. *Zoogdieren van West-Europa*. uitgeverij KNNV,
- Netwerk Groene Bureaus: www.netwerkgroenebureaus.nl/nieuws/113-vleermuisprotocol-2013-uitgebracht-27-maart-2013
- Russ, J. , 2012. *Britisch Bat Calls: A Guide To Species Identification*. Pelagic Publishing ISBN-13: 9781907807251

BIJLAGE 1 REGIONALE SITUATIEKAART PROJECTGEBIED

○ = Projectgebied

BIJLAGE 2 WETTELIJKE EN BESTUURLIJKE KADERS NATUURBESCHERMING

In Nederland loopt de bescherming van natuur via twee sporen. Enerzijds is er bescherming van natuurgebieden. Anderzijds is er de bescherming van soorten flora (planten) en fauna (dieren). In dit hoofdstuk wordt een korte beschrijving gegeven van de vigerende wet- en regelgeving in zake de Natuurbeschermingswet 1998, Natuurnetwerk Nederland (NNN, voormalige Ecologische Hoofdstructuur) en de Flora- en faunawet.

GEBIEDSBESCHERMING

Natuurbeschermingswet 1998

De gebiedsbescherming is geregeld in de Natuurbeschermingswet 1998 en de Nota Ruimte. Onder deze bescherming vallen de volgende gebiedsoorten: Natura 2000-gebieden (dit zijn gebieden die zijn aangewezen in het kader van de Europese Habitat- en Vogelrichtlijn), Beschermde Natuurmonumenten en gebieden ter uitvoering van verdragen en andere internationale verplichtingen (zoals wetlands), worden ook beschermd op basis van de Natuurbeschermingswet 1998.

De in dit rapport beschreven toetsing betreft het vaststellen of het projectgebied in of in de omgeving van een beschermd natuurgebied ligt en of er sprake is van een negatief effect op de beschermde natuurwaarden. Zo nee, dan is verder onderzoek niet nodig, zo ja, dan is een aanvullende toetsing nodig waarbij wordt vastgesteld of er sprake is van een negatief effect.

Natuurnetwerk Nederland

Het beschermingsregime voor gebieden die vallen onder Natuurnetwerk Nederland (NNN, voormalige Ecologische Hoofdstructuur) vloeit voort uit het Natuurbeleidsplan uit 1991 en de Vijfde Nota Ruimtelijke Ordening. Het is in de Nota Ruimte op nationaal niveau en vervolgens door de provincies op provinciaal niveau nader uitgewerkt. Bescherming van deze gebieden is op planologische basis en er wordt van uitgegaan van het "Nee, tenzij"-regime en compensatiebeginsel. Het ruimtelijk beleid voor NNN is gericht op behoud en ontwikkeling van de wezenlijke kenmerken en waarden. Daarom geldt in de NNN het "nee, tenzij"-regime. Indien een voorgenomen ingreep de "nee, tenzij"-afweging met positief gevolg doorloopt kan de ingreep plaatsvinden, mits de eventuele nadelige gevolgen worden gemitigeerd en resterende schade wordt gecompenseerd. Indien een voorgenomen ingreep niet voldoet aan de voorwaarden uit het "nee, tenzij"-regime dan kan de ingreep niet plaatsvinden.

SOORTENBESCHERMING (FLORA- EN FAUNAWET)

Bescherming van kwetsbare en zeldzame flora en fauna is geregeld in de Flora- en faunawet. De Flora- en faunawet geldt daar waar beschermde soorten voorkomen. Daarbij is het niet van belang of dat specifieke gebied ook wettelijk beschermd wordt. Binnen de Flora- en faunawet geldt een beschermingsregime dat uitgaat van drie klassen (ingedeeld in tabellen) en daarnaast vogels als aparte categorie. Afhankelijk van de status van een soort moet bij de aantasting van exemplaren bij plannen, projecten of activiteiten een ontheffing op de Flora- en faunawet worden aangevraagd. Belangrijk voor de toekenning hiervan is de status, maar ook of de duurzame instandhouding van de populatie wel of niet in het geding is. Bescherming van licht naar zwaar is als volgt:

Tabel 1-soorten

Middels de vrijstellingsregeling (AMvB art. 75) wordt in het kader van ruimtelijke inrichting en ontwikkeling vrijstelling verleend voor Tabel 1-soorten. Derhalve hoeft voor deze soorten geen ontheffing te worden aangevraagd. Echter voor deze soorten blijft de algemene zorgplicht van kracht.

Tabel 2-soorten

Voor de Tabel 2-soorten kan gewerkt worden met een door het Ministerie van Economische zaken, Landbouw en Innovatie (EL&I) goedgekeurde gedragscode of met een ontheffing. Indien aanwezige Tabel 2-soorten geen hinder ondervinden of niet in hun voortbestaan bedreigd worden door de werkzaamheden kan zonder een ontheffing gewerkt worden.

Tabel 3-soorten

Voor de Tabel 3-soorten dient in het geval van ruimtelijke ontwikkeling gewerkt te worden onder een ontheffing. Bij werkzaamheden die vallen onder beheer & onderhoud en beheer & gebruik kan ook met een door het Ministerie van EL&I goedgekeurde gedragscode gewerkt worden.

Indien aanwezige Tabel 3 soorten geen hinder ondervinden of niet in hun voortbestaan bedreigd worden door de werkzaamheden kan zonder een ontheffing gewerkt worden.

Indien er maatregelen genomen worden om de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaatsen garanderen, is een ontheffing van de Flora- en faunawet niet nodig. Om er zeker van te zijn of de opgestelde mitigerende maatregelen voldoende zijn, kan op basis van de opgestelde mitigerende maatregelen een ontheffing bij het Ministerie van EL&I worden aangevraagd. Indien het Ministerie van EL&I akkoord gaat met de mitigerende maatregelen, wordt de ontheffingsaanvraag positief afgewezen en mogen de werkzaamheden worden uitgevoerd.

Vogels

Voor vogels dienen in het geval van ruimtelijke ontwikkeling mitigerende maatregelen opgesteld te worden die ervoor zorg dragen dat de functionaliteit van de vaste rust- en verblijfplaatsen gegarandeerd wordt. Wanneer dit niet mogelijk is kan, indien de volgende belangen aan de orde zijn: bescherming van flora en fauna, veiligheid van het luchtverkeer, volksgezondheid of openbare veiligheid, een ontheffing aangevraagd worden

Zorgplicht

In de Flora- en faunawet is de zorgplicht opgenomen. Onderstaand wordt de zorgplicht weergegeven, zoals is opgenomen in Artikel 2 van de Flora- en faunawet.

- Lid 1: Een ieder neemt voldoende zorg in acht voor de in het wild levende dieren en planten, alsmede voor hun directe leefomgeving.
- Lid 2: De zorg, bedoeld in het eerste lid, houdt in ieder geval in dat een ieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen voor flora of fauna kunnen worden veroorzaakt, verplicht is dergelijk handelen achterwege te laten voor zover zulks in redelijkheid kan worden gevergd, dan wel alle maatregelen te nemen die redelijkerwijs van hem kunnen worden verwacht, deze zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken.

Verboden handelingen

Naast de zorgplicht zijn een aantal verboden handelingen opgenomen. Deze worden hieronder weergegeven.

- Artikel 8: Het plukken, verzamelen, afsnijden, vernielen, beschadigen, ontwortelen of op een andere manier van de groeiplaats verwijderen van planten.
- Artikel 9: Het doden, verwonden, vangen of bemachtigen van dieren. Het met het oog op bovenstaande doelen opsporen van dieren.
- Artikel 10: Het opzettelijk verontrusten van dieren.
- Artikel 11: Het beschadigen, vernielen, uithalen, wegnemen, verstoren van nesten, hollen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van dieren.
- Artikel 13: Het vervoeren en onder zich hebben (in verband met verplaatsen) van planten en dieren.

RODE LIJSTEN

Op grond van het Besluit van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit van 28 augustus 2009 houdende vaststelling van geactualiseerde Rode Lijsten flora en fauna (Minister van LNV, 2004) zijn gevoelige, kwetsbare, bedreigde, ernstige bedreigde en verdwenen dier- en plantensoorten opgenomen in een nationale Rode Lijst. Aan deze soorten moet volgens het besluit bijzondere aandacht worden besteed voor wat betreft de instandhouding. De Rode Lijst geeft de soorten van de lijst dus geen afzonderlijke juridische beschermingsstatus, maar geeft wel aan dat er in het (soorten)beleid rekening gehouden moet worden met de instandhouding van de betreffende soorten. Wanneer er op provinciaal niveau beleid ten aanzien van bepaalde Rode Lijstsoorten is vastgesteld, dan dient dit beleid als afwegingskader in de besluitvorming rond plannen die in gaan tegen dit beleid.

BIJLAGE 3 FOTO'S TER PLAATSE

Foto 1: projectgebied

Foto 2: projectgebied

Foto 3: projectgebied

Foto 4: projectgebied

BIJLAGE 4 WAARNEMINGEN VLEERMUIZEN TIJDENS VELDBEZOeken

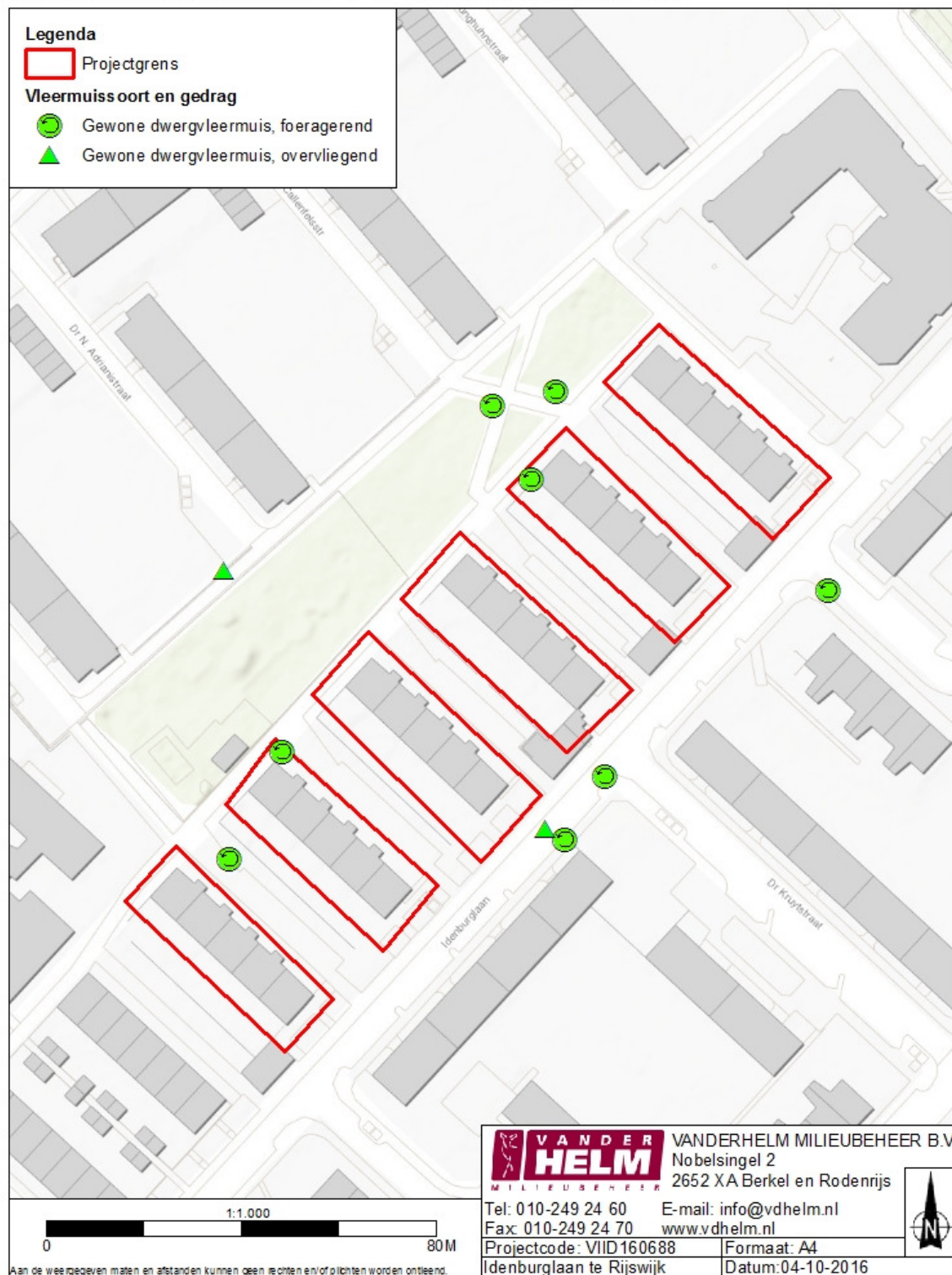
Bijlage: Vleermuisveldbezoek, 25-05-2016 (03:32 tot 05:32 uur)

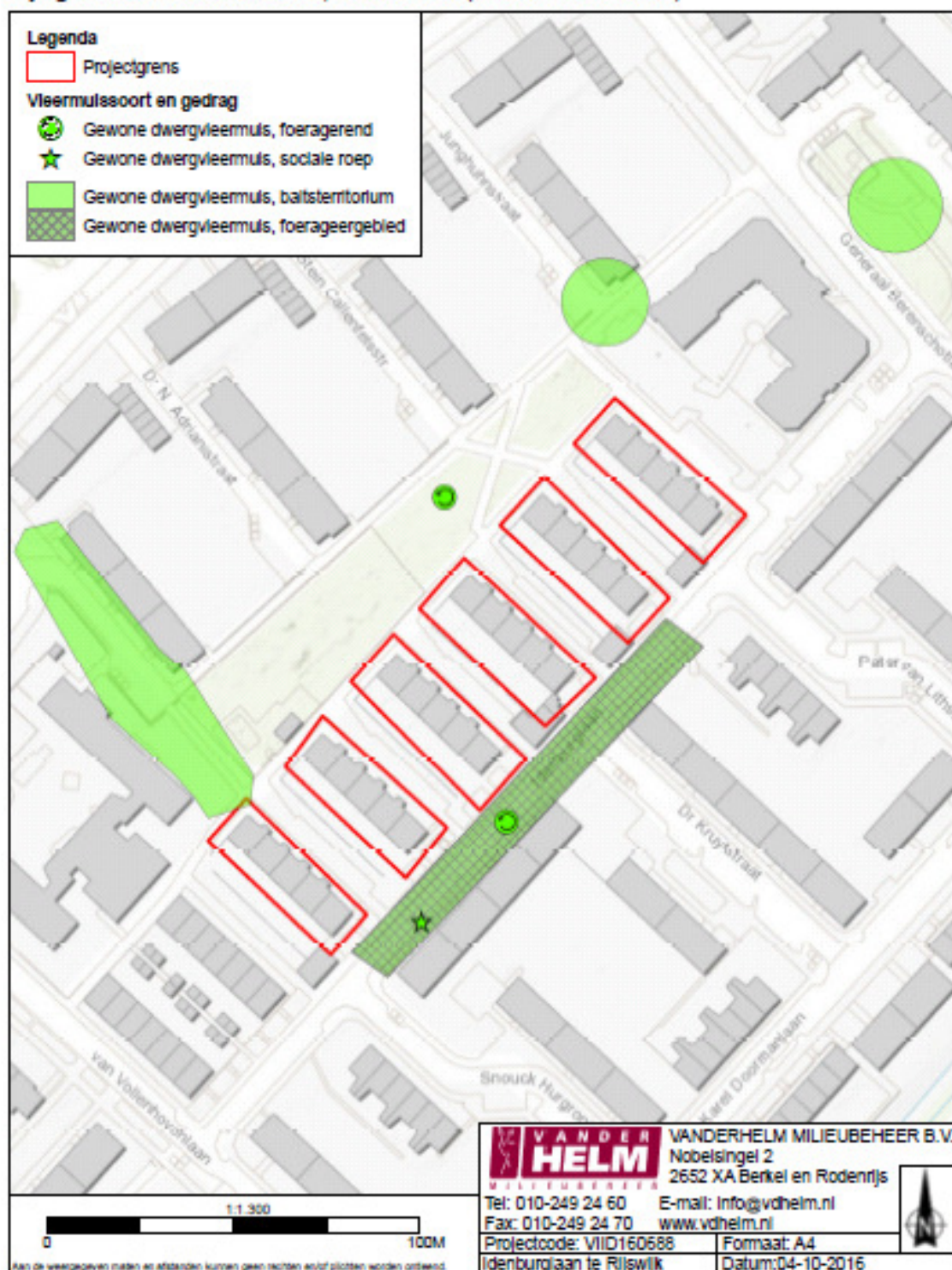
Bijlage: Vleermuisveldbezoek, 13-06-2016 (21:00 tot 00:01 uur)

Bijlage: Vleermuisveldbezoek, 13-07-2016 (21:00 tot 23:55 uur)

Bijlage: Vleermuisveldbezoek, 18-08-2016 (00:30 tot 02:30 uur)

Bijlage: Vleermuisveldbezoek, 29-08-2016 (22:15 tot 00:15 uur)

Bijlage: Vleermuisveldbezoek, 12-09-2016 (21:30 tot 23:30 uur)

BIJLAGE 5 SOORTINFORMATIE WAARGENOMEN SOORTEN

Gewone dwergvleermuis - *Pipistrellus pipistrellus*

De gewone dwergvleermuis is de op één na kleinste Europese vleermuissoort. Ze hebben een vrij spitse snuit en korte driehoekige oren. Hun rug is roodbruin, kastanjebruin of donkerbruin, terwijl hun buik eerder geel- tot grijsbruin is. Hun snuit, oren en vlieghuid zijn zwartbruin. De gewone dwergvleermuis leeft in vrijwel heel Europa en is in België en Nederland een algemeen voorkomende soort.

